

1. אמיר ברוט ת.ז. 35675057
מרח' אחימאיר 13, תל אביב
  2. יסמין גוטהרץ ת.ז. 321528929
מרח' כצנלסון 90, גבעתיים
  3. אנומראל עוגן ת.ז. 031813918
ממושב הילה
  4. אודליה עמוס ת.ז. 021748314
רח' משה שרת 1136/2, אופקים
כולם	ע"י	ב"כ	עו"ד	רוני	קרדונר
מדרך	מנחם	בגין	55, תל-	אביב	67138
טל.	03-5650011,	פקס.	03-5650012		

- נ ג ד -

1. פלאפון תקשורת בע"מ
מדרך יצחק רבין 33, ת.ד. 62036, גבעתיים, 61620
2. סלקום ישראל בע"מ
מרח' הגביש 10, ת.ד. 4060, נתניה, 42140
3. פרטנר תקשורת בע"מ
רח' עמל 8, פארק תעשייה אפק, ת.ד. 435, ראש העין, 48103
4. מירס תקשורת בע"מ
מרח' תוצרת הארץ 3, תל אביב
(להלן: "המשיבות")

בקשה בכתב לאישור תובענה ייצוגית

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לעשות שימוש בסמכותו ולהורות על אישור התובענה המוגשת בצמוד לבקשה זו כתובענה ייצוגית בשם כל הקבוצה הנכללת במסגרת תובענה זו שהגדרתה כדלקמן:

"כל אדם בישראל אשר עושה או עשה שימוש בשירותים הסלולאריים של המשיבות ו/או מי מהן, וזאת במהלך 7 השנים האחרונות ו/או חלקן".

כתב התביעה מצורף בזאת לעיון בית המשפט הנכבד ומהווה חלק בלתי נפרד מבקשה זו.

ואלה נימוקי הבקשה -

א. בתמצית

1. המשיבות הן ארבע חברות סלולאר, המספקות שירותים לציבור ואשר פעילותן מוסדרת באמצעות רשיון מאת משרד התקשורת ומערכות הדין שונות.
2. הציבור הרחב בישראל רוכש מהמשיבות שירותים, בשוק אשר היקפו השנתי נאמד בסך של מיליארדי ₪. שוק הסלולאר בישראל מהווה כ-50% משוק התקשורת. יתר על כן, צרכני השירותים הסלולאריים הישראלים רוכשים שירותים סלולאריים בשיעור ממוצע הגבוה פי 3 מממוצע השימוש המקובל בעולם.
3. על פי הדיווחים, קיימים בישראל כ-9.5 מיליון מנויים פעילים, והמספר הכולל של מכשירי הטלפון הסלולארי שבידי הציבור הוא נתון שרק בידי המשיבות לגלות, והוא מוערך על ידי המבקשים כגבוה לפחות פי 2 ממספר המנויים.
4. כנגד הזכות לספק שירותים אלו בתשלום, מחוייבות המשיבות לספק לצרכן שירותים אשר הוגדרו בדין וברשיון, באופן שיוויוני, בפריסה ארצית מלאה ובאיכות ראויה, והכל בהתאם להוראות החוק הנוגעות לרמות הקרינה המותרות אך תוך שימת לב מיוחדת לעיקרון הזהירות המונעת.
5. הסיכונים הנובעים משימוש בטכנולוגיה סלולארית בשל החשיפה לקרינה בלתי מייננת (להלן: "הקרינה"), נגרמים עקב שני מקורות קרינה: 1. מכשיר הטלפון הסלולארי (להלן: "מכשיר נייד" או "הנייד"); 2. אמצעי השידור והקליטה באמצעות תשתיות תקשורת קבועות (להלן: "אנטנות" או "מוקדי שידור").
6. המבקשים יגדירו מראש כי שימוש במכשיר, למעט מקום שנאמר אחרת, הכוונה היא לכל צורת שימוש שהיא, לרבות שיחה, קבלת שיחה, קבלת הצלצול, שליחת SMS, MMS, גלישה אלחוטית, בלוטוס ועוד.
7. עקב סיכונים אלו, נקבעו בדין הגנות להן זכאי הציבור בכלל וצרכני השירותים הסלולאריים בפרט, מכל אחד ממקורות הקרינה.
8. יודגש כי החקיקה בתחום הקרינה והגנת הצרכן מונחית על ידי סטנדרטים בינלאומיים, אשר נקבעו על בסיס הידע הקיים, בעיקר ביחס להשפעה הטרמית של הקרינה, כאשר אין חולק כי הידע הקיים הינו מוגבל יחסית בנקודת זמן זו.
9. פערי הידע והמחסור במחקרים ארוכי טווח בנוגע לנזקים שנגרמים מהקרינה הסלולארית מחייב לאמץ את הגישה של עיקרון הזהירות המונעת, הקובע כי נוכח קיומו של סיכון בריאותי אשר נלווה לפעילות המשיבות בתחום הסלולאר, מוטלת עליהן החובה להכיר בסיכון הבריאותי ולפעול לצימצומו.

10. **עמדת המבקשים היא כי יש לאמץ את עקרון הזהירות המונעת כעיקרון-על וכבסיס לכל החלטה ויישום בתחום הקרינה הסלולארית, ולרבות בבחינת פעולות המשיבות בתחום הסלולאר.**
11. המחוקק קבע כי יש להגביל את כמות הקרינה המקסימאלית הנפלטת מהמכשיר הנייד שבידי צרכן ואת הקרינה המקסימאלית הנפלטת ממתקני שידור המופעלים ע"י המשיבות, וקבע ביחס לכך הוראות ברורות. בהתאם לכך, החלו יצרני המכשירים מתהדרים ברמת קרינה נמוכה מהסף שנקבע, ונתון זה הינו אחד השיקולים שעומדים בפני הצרכן ערב רכישת מכשיר סלולארי.
12. בנוסף, המשרדים הממשלתיים הרלוונטים המליצו לציבור הרחב המלצות שונות הנוגעות למידת השימוש ודרכי השימוש בטלפון נייד. במסגרת זו בולטת בעיקר ההמלצה להגביל או למנוע את השימוש בטלפונים סלולאריים אצל ילדים ונוער החשופים במיוחד לסכנות הקרינה בין היתר מאחר שממדי הגולגולת והעצמות עדיין בהליך התהוות.
13. יודגש, כי בניגוד להמלצות אלו, חלק מתקציב הפרסום של המשיבות מופנה לקהלי יעד צעירים. המשיבות מעודדות שימוש בסלולאר במסלולי צעירים או משפחה, וכן בטכנולוגייה המופנית לקהל הצעיר, ולרבות פרסומות המכוונות במישרין לצעירים. על פי הנתונים שפורסמו, כ - 600,000 ילדים ובני נוער מחזיקים בטלפונים סלולאריים והמשיבות רואות בהן נכס כלכלי משמעותי, חרף הסכנות והסיכונים שמוטלים עליהם.
14. המבקשים יטענו, כי מספר מתקני השידור שפרסו המשיבות ברחבי הארץ בהיקף ובתמהיל הנתון כיום- אין בו די על מנת לעמוד בהוראות הדין וההסכמים עם הצרכנים, וזאת על אף שניתנו בידם היכולת והזמן לעמוד בכך. תוצאת מחדל זה היא, בין היתר, פגיעה באיכות השיחה והגדלת כמות הקרינה הסוללארית לה חשוף הציבור, שכן עוצמת הקרינה ממתקני שידור היא שולית יחסית ואילו **עוצמת הקרינה הניפלטת מהמכשירים הניידים היא מקור הקרינה הסלולארית העיקרי לה חשוף הציבור, וזו גדלה ככול שהמכשיר הנייד מרוחק יותר מתחנות השידור.**
15. לא זו אף זו, הרי שמצב זה - שבו מתקני השידור הקיימים מועמסים בתעבורה תקשורתית ההולכת וגדלה, מבלי שהם זוכים לפיצול עומס זה בדמות מתקני שידור נוספים ומבלי שמרחב השידור לכל אנטנה מצטמצם - משמעותו גידול מתמשך בעוצמת הקרינה הממוצעת.
16. יש להבהיר, כי מקום שקיימת קליטה חלשה של הטלפון הנייד, **גוברת** עוצמת השידור הן של מוקד השידור והן של המכשיר הנייד, והכל כדי "לפצות" על הקליטה החלשה. בתנאים אלו, עוצמת הקרינה עולה בשיעור ניכר משני המקורות גם יחדיו, ובפרט מהטלפון הנייד אשר בהיותו צמוד לגוף האדם, סיכוני הקרינה ממנו חמורים וגבוהים, ובכך נגרם סיכון בריאותי חמור ובלתי מודע לצרכנים.
17. בנוסף, יטענו המבקשים כי בניגוד לחובתן על פי דין ו/או הסכם ו/או עיקרון הזהירות המונעת, אין המשיבות מבצעות כל פעולה לבחינה של תקינות עוצמת הקרינה הנפלטת מהמכשיר הנייד שבידי הצרכן תוך כדי תיקונו ו/או מסירתו ללקוח כמשודרג ו/או כמשומש ו/או כדרך שיגרה לבקשת משתמש. לכן ההנחה כי המכשירים הנמצאים בידי הציבור עומדים בתקנים שנקבעו ו/או ביחס לנתוני היצרן הינה הנחה שאין לה בסיס אמיתי **והמשיבות, בניגוד לציבור הרחב, מודעות לעובדה חמורה זו.**

18. ולבסוף, יטענו המבקשים, כי למרות ידיעתן של המשיבות כי אופן "החזקת" המכשיר הוא בעל משמעויות בטיחותיות ממעלה ראשונה, המשיבות אינן מסמנות או מדריכות את הצרכנים בנוגע לאופן ה"החזקה" הראוייה של המכשיר, ובכך חושפות את הציבור לסיכוני קרינה מוגברים הן מהגדלת הקרינה מהמכשיר כפועל יוצא מהקירבה והן מספיגת קרינה מוגברת בגופו של המשוחח וזאת למרות חובתן למנוע את הסכנה.

ב. היקף לא מספק של אנטנות סלולאריות

19. ישנה תמימות דעים בקרב כלל הגורמים המקצועיים והרגולטוריים ולרבות המשיבות עצמן ובאופן מפורש, כי מערך מתקני שידור צפוף, ובפרט במרחב העירוני, תביא להקטנה של חשיפת הציבור לקרינה משני מקורות הקרינה במשותף. במילים אחרות: ככל שירבו מתקני שידור – כך תפחת כמות הקרינה המצטברת אליה חשוף הציבור.

20. עיקרון זה אומץ על הנייר גם על ידי החברות הסלולאריות והוא תואם את האמור ב-"פורום החברות הסלולאריות" שהוא גוף אשר הוקם על ידי המשיבות, ומייצג את המשיבות 1-3. המשיבה 4 אף היא אימצה עיקרון זה בהתבטאויות שונות ומסמכים שהופנו לגורמים המוסכמים, ולמעשה אין מחלוקת כי - **"ריבוי אתרים גורם להפחתת קרינה"**.

21. בפתח הדברים, יש להבהיר את האבחנה בין מתקני השידור שמוזכרים בתובענה זו:

א. אתרי השידור הדרושים היתר לפי חוק התכנון והבנייה – אתרים המכילים בדרך כלל מספר אנטנות, אשר האפקטיביות שלהם יחדיו במרחב ובמרחק גדולה יחסית (להלן: **"מוקד שידור בהיתר"**).

ב. "מתקן גישה אלחוטי" - מתקן שאינו טעון היתר לפי חוק התכנון והבנייה והאפקטיביות שלו בטווח ובמרחב נמוכה (להלן: **"מתקן גישה אלחוטי/סלולארי"**).

22. הקמה של מערך מתקני שידור צפוף ובתמהיל מתאים בין סוגי מתקני השידור השונים, אינו אך ורק גחמה של המבקשים. המשיבות מחוייבות לכך על פי תנאי הדין והרשיון, שכן חובתן של המשיבות לספק שירותיים סלולאריים בהיקף ארצי ובסטנדרטים ראויים, ללא הפלייה בין הצרכנים ובכפוף לחובת הזהירות כאמור לה הם מחוייבים.

23. היתרון הבריאותי של פריסה רחבה של מתקני שידור מתיישב עם חובתן של המשיבות לספק שירותי תקשורת באיכות ראויה כפי שהוגדרה ברישיון. **במילים אחרות: פריסה רחבה של מתקני שידור מקדמת אינטרסים של בריאות ואיכות כאחד.**

24. אלא שבניגוד לחובתן, איכות השירותים שמספקות המשיבות אינו עומד בקנה אחד עם חובותיהן והתחייבויותיהן, כאשר איכות התקשורת נמוכה מהנדרש ועוצמת הקרינה לה חשוף הציבור גבוהה משמעויות מעוצמת הקרינה שהיה הציבור נחשף אליה אילו היקף פריסת מתקני שידור היתה נרחבת ומקיפה יותר.

25. המבקשים יטענו כי אי פריסה מספקת ונאותה של מתקני שידור, כמתחייב, גורם לציבור נזק כלכלי ובריאותי. ובמילים אחרות: תמהיל נכון ובהיקף ראוי של מתקני שידור ובפרט במרחב העירוני, יביא למתן שירותים באיכות הגבוהה הנדרשת ויפחית את מידת הקרינה אליה חשוף הציבור.
26. המבקשים יטענו כי היקפן ופריסתן של מתקני שידור במרחב העירוני ומחוצה לו, נמוכה משמעותית לרבות בסוג, במיקום, בכיול, בעוצמה, ובתמהיל הכולל, מהנדרש ע"פ דין, באופן שבמקומות רבים לא ניתן כלל לקיים תקשורת סלולארית, ובמקומות רבים אחרים התקשורת פגומה באיכותה.
27. המבקשים יטענו כי למרות שמספר מתקני השידור בישראל עולה בהדרגה אין בכך מספיק ואין בנתון "המספרי" לבדו כדי להביא לשיפור האיכות והפחתת הקרינה, כפי שיתואר בתובענה זו.
28. העליה במספר אתרי השידור הוא תוצאה של ריבוי באתרים מסוג "מתקני גישה סלולארית" אשר אינם זקוקים להיתר לפי חוקי התכנון והבניה (בהתאם לעמדה המשפטית המקובלת) על חשבון אתרי שידור מסוגים אחרים. בפועל, העליה במספר מתקני השידור משקפת ריבוי מתקני גישה סלולארית תוך צמצום בסוגים האחרים של אתרי השידור.
29. טווח הפעולה האפקטיבי של מתקני הגישה עומד על מאות מטרים בלבד, ויתר על כן אפקטיביות הפעולה של האנטנה מוגבלת למרחב זויתי צר, וזאת בניגוד למוקדי השידור האחרים המוקמים בהיתר כדין אשר מאפשרים כיסוי רב יותר, רחב יותר, בהיקף אנטנות משמעותי ובמרחב מלא של 360 מעלות. יתרה מכך, בדרך כלל, מוקדי שידור סלולאריים אשר הוקמו בהיתר כדין, למשל "תרנים", כוללים מספר רב של אנטנות אשר העניקו כיסוי לתא שטח גדול, בהיקף נרחב ולאוכלוסיה רבה להבדיל ממוקד שידור מסוג מתקן גישה המכיל אנטנה בודדת או לפחות מספר מצומצם של אנטנות.
30. לא יהיה זה מופרך להניח שבסופו של דבר מספר האנטנות (להבדיל ממספר מוקדי השידור) לא עלה בצורה דרמטית ויתכן כי אפילו פחת מספרן.
31. זאת ועוד, העליה המספרית אף היא כוחה יפה למראית עין בלבד, שכן נוספו תשתיות תקשורת של דור 2.5 ודור 3 (והיד עוד נטויה) אשר האפקטיביות שלהם מוגבלת אך ורק לטכנולוגיה החדשה ולא למכשירים האחרים. התוספת הזו כלל אינה משפיעה על הצרכנים בדור הישן אלא אך ורק על הצרכנים "בדור החדש".
32. הלכה למעשה היא, שבמקום להיות עדים לגידול משמעותי בהיקף מוקדי השידור של כל הטכנולוגיות שבשימוש הצרכנים - לא נעשה כן.
33. פועל יוצא הוא, כי בעוד שהכיסוי של תשתיות הסלולאר אמור להיות מספק ולשקף טכנולוגיות מסוגים שונים אשר פועלות במקביל ואינן תומכות אחת בשניה, הרי שהקמת מערך אנטנות "נוסף" שתומך בטכנולוגיה אחת בלבד אינו משפר את מצב השירות למשתמשים בטכנולוגיה המקבילה. לפיכך יש להתפלא מדוע המספר הכולל של מוקדי שידור אינו משקף את גידול במספר המשתמשים, בסוגי השימוש ובסוגי הטכנולוגיה השונים.

34. במקום לתכנן לטווח ארוך ולפעול להשגת היעדים בכפוף למגבלות של דיני התכנון והבנייה, בפועל אנו עדים להעדפת מתקני גישה אפקטיביים פחות אשר אינם טעונים קבלת היתר, על חשבון הסוגים האחרים של מתקני השידור האפקטיביים יותר אשר טעונים בהיתר. יש להבהיר, כי ריבוי של מתקני גישה (ולו באופן זמני) הוא צעד מבורך בפני עצמו שכן הוא מקדם את החזון של הפחתת הקרינה. יחד עם זאת, אין להעלות על הדעת מצב בו מוקדי השידור בהיתר "יזנחו" ובפרט כאשר כל מוקד שידור כזה שקול מטבע הדברים למספר רב של מוקדי שידור מסוג מתקני גישה.

35. התוצאה המיידית מהיקף לא מספק של תשתיות כאמור, היא של הפחתה באיכות ועליה בעוצמות הקרינה, אך גם בפגיעה בעיקרון השקיפות כלפי הרשויות המקומיות והוועדות הפועלות לפי חוקי התכנון והבניה תוך שיתוף ראוי ונכון של הציבור.

36. יש לציין לעניין זה, כי גם המידע שמועבר לידיעת הציבור בהודעות הגורמים המעורבים (משרד הפנים, רשויות מקומיות, המשיבות, משרד הפנים ומשרד התקשורת) לא מציג תמונה ברורה ביחס למצבת האנטנות העדכנית בישראל על סוגיה ולרבות מספר האנטנות הקיים בפועל בכל אתר ואתר והטווח המרחבי.

37. המספרים המדווחים משתנים על פי האינטרסים הקשורים בדיווח ובגוף המקבל את הדיווח.

38. בימים אלו המשיבות מעוניינות להותיר את המצב המשפטי על כנו, מקום שקיימת להם זכות להקים מתקני גישה ללא הגבלה של דיני התכנון והבניה. יודגש כי המבקשים אינם מבקשים להוסיף חסמים בירוקרטיים אולם עמדת המבקשים היא כי יש לפעול בתמהיל הנכון ולשלב עוד אנטנות על סוגיהן ולפעול להתקנתן תוך שילוב הרשויות ובהתאם לדיני התכנון והבניה.

39. יש לבצע כל זאת כאשר תינתן עדיפות זהה לכל הצרכנים בישראל, ללא אפליה באיכות השמע ועוצמת הקרינה בין ערים שונות, אזורים שונים ואוכלוסיות שונות.

40. לא יתכן למשל כי צרכנים בעיר נצרת יופלו לרעה הן באיכות השירותים ובעיקר ברמת הקרינה לעומת צרכנים בעיר תל אביב, ויהיו חשופים לקרינה בעוצמה גבוהה יותר הן מהמכשיר הנייד שברשותם והן ממוקד השידור, והכל כפי שמשקף בטבלאות המפורטות במסגרת תובענה זו בפרק ו' לתובענה.

41. הפחתת הקרינה אליה חשוף הציבור נגזרת מחובות שבדין ובהסכם, והכל בשים לב לתנאי הרישיון, חוקים כלליים, תקנות, הנחיות, "עקרון הזהירות המונעת", הסיכון הנשקף מקרינה, המחויבות של המשיבות מכח מעמדן והצהרותיהן ותקנת הציבור.

42. המבקשים יטענו כי בניגוד לתחושה המוטעית של חלק מהציבור אשר מצביע על חשש ממתקני שידור, יש להכיר בכך שהסיכון האמיתי מהקרינה הוא דווקא מהמכשירים הניידים.

43. המכשיר הסלולארי עצמו, הוא מקור הסיכון העיקרי לקרינה בלתי מייננת, והוא הנמצא בשימוש יומיומי בידי הציבור ובאופן שהשפעתו בישראל על בריאות הציבור גדולה לאין שעור מהשפעת מתקני שידור אשר אין להן השפעה ממשית והחמור הוא, כי נתון חשוב זה אינו מובא לידיעת ציבור הצרכנים.

44. ולשם השוואה: שבוע שלם של חשיפה לאנטנת שידור סלולארית הממוקמת במרחק של 30 מטר מצרכן שווה לחשיפה של דקת שיחה אחת מהטלפון הנייד הצמוד לאוזן (מתוך פרסומי הממונה על הקרינה במשרד להגנת הסביבה).

(-) **מצ"ב עותק מפרסומי המשרד להגנת הסביבה שאלות ותשובות בנושא קרינה, מסומן ז' לנספחי התביעה.**

45. רק כדי להמחיש את הדברים כי בטפל עסקינן, יודגש כי רוב הקרינה הבלתי מייננת "באוויר" הינה דווקא משידורי הרדיו והטלוויזיה ולא ממתקני שידור. אלא שהפרסומים בתקשורת, ואחריו חלק מהציבור, מפנים הלהב כלפי מתקני שידור, מקום שאלו מהווים חלק קטן מאוד מהקרינה הסלולארית.

46. ממילא התקן בישראל לגבי הקרינה ממתקני שידור קובע רף של 10% מהרף המותר ע"פ ארגון הבריאות העולמי ובישראל הרף הינו מהנמוכים בעולם.

(-) **מצ"ב עותק מפרסום באתר פורום החברות הסלולריות בישראל, יותר אנטנות – פחות קרינה, מסומן ח' לנספחי התביעה.**

47. בדיקות שמבוצעות בפועל למדידת רמת הקרינה ממוקדי השידור מלמדות כי המצב בשטח הינו משביע רצון לחלוטין, ולמעלה מכך.

48. טענה זו מתבססת על כך שלציבור נתונה הרשות והזכות להזמין ביקורת קרינה ע"י גורם חיצוני (חברת מלר"ז) כאשר החברות הסלולאריות משתתפות בהעלות הכספית של בדיקה. הבדיקות המבוצעות מגלות כי בחלק המכריע של הפעמים עוצמת הקרינה פחותה מ - 0.1% מהסף הבריאותי המקובל בעולם כאשר נזכיר שהרף שנקבע בישראל הוא 10% מסף זה.

(-) **מצ"ב דו"ח שנתי של חברת מלר"ז לשנת 2008, מסומן ט' לנספחי התביעה.**

49. ניתוח דו"ח הבדיקות השנתיות המרוכז של מתקני השידור המפורסם לציבור באתר המשרד להגנת הסביבה ילמדנו, כי עוצמת הקרינה ברוב מתקני השידור הינה בשיעור הנמוך מ - 10% **מהסף הסביבתי שנקבע בישראל** וזאת בבדיקה שנערכה בצמוד לאנטנה במיקום בו הקרינה הינה הגבוהה ביותר. **הוספה של אנטנות תפחית מהקרינה של המכשירים הניידים ותפחית עוד גם מהקרינה של האנטנות.**

50. **בניגוד לבדיקה שמבוצעת באנטנות, אין לאזרח הישראלי כל אפשרות לבצע ביקורת קרינה למכשיר הסלולארי שבידיו על אף שברור שמדובר בגורם של סיכון מובהק** (אפילו האזרח מבוטח בביטוחים או שירותי התיקונים הטובים ביותר בשוק הסלולאר).

51. נוצרה כאן למעשה הסטה של תשומת הלב הציבורית אשר גרמה למיקוד תשומת לב התקשורת מעיסוק במכשיר הסלולארי אשר הוא גורם הסיכון המרכזי והעיקרי לקרינה – לעיסוק במתקני שידור אשר הוא הטפל בעניין זה.

52. צריכת השירותים הסלולאריים נמצאת בעליה מתמדת הן בכמות והן במגוון השירותים, וככל שהמשיבות אינן מתאימות את היקף מוקדי השידור ביחס להיקף השירותים הגובר בהתמדה, נחשף הציבור לקרינה בעוצמה הולכת וגוברת ממכשיר הסלולארי התמים כביכול.

53. אילו היו המשיבות מרחיבות את מערך מתקני שידור כמתחייב בדין ובהסכם, הרי שעוצמת הקרינה לה נחשף הציבור הייתה פוחתת, שכן סיכון הקרינה העיקרי כאמור אינו מתקני שידור אלא מכשיר הטלפון הסלולארי הצמודים לאוזן ולגוף.

ג. קרינת יתר מהמכשיר הנייד

54. המחוקק אסר מפורשות מכירת ו/או שיווק ו/או הספקת טלפונים סלולאריים אשר כמות הקרינה הנפלטת מהם עולה על הוראות חוק הגנת הצרכן והחוק למניעת קרינה בלתי מייננת, ובאופן האוסר שימוש במכשיר כזה כמקור סיכון מובהק.

55. יש להבהיר כבר עתה, כי האיסור למכור מכשיר סלולארי הפולט קרינה מעבר למגבלות החוק אינו בגדר המלצה אלא מהווה איסור מוחלט שנקבע בחוק ו- "קו עצירה" אחרון.

56. נקדים ונגדיר כי לפי הגדרות החוק והתקנות, ערכי המדידה הנפלטים ממכשירי טלפון נייד נמדדים בערכים של SAR - "רמת הקרינה" - (S.A.R) Specific Absorption Rate רמת הקרינה הנספגת ברקמה ביולוגית (להלן: "SAR");

57. פועל יוצא ממגבלת הקרינה כאמור, הוא שרובם של המכשירים המשווקים כיום פולטים קרינה, במועד ירידתם מפס היצור (ע"פ הצהרות היצרן) בשיעור נמוך מהעוצמה המקסימליות הקבועה בחוק. נתון זה הינו נתון שעומד לעיון הצרכן בין באמצעות אתרי האינטרנט השונים ובין באמצעות הצהרות המשיבות, והוא מהווה שיקול רלוונטי לרכישה של טלפון נייד.

58. דא עקא, שהמשיבות, בניגוד לחובותיהן בדין ותוך סיכון הציבור, מודעות היטב לכך כי במהלך "חיי" של המכשיר הנייד, עשויים להתקיים שינויים ברמות הקרינה אף מעבר לערכים המותרים. אלא שלגישת המשיבות, הן יוצאות חובתן בכך שהדבר מובא לידיעת הציבור **בעלון המצורף לכל מכשיר בו כתוב כי הערכים של המכשיר הנמצא ברשותו עשוי לצאת מכיל בעקבות חבלה ו/או שינוי רכיב מרכיביו** (ר' עותק מהעלון נספח ה' לכתב התביעה).

59. המשיבות, מספקות שירותי תיקונים ו/או אחריות בתשלום או עפ"י דין, אך בניגוד לחובתן בדין ובהסכם הן אינן בודקות האם המכשיר הנמסר לבדיקתן אינו חורג מרמת הקרינה בנתוני היצרן ו/או מרמת המקסימום שנקבעה בחוק, ובכך הן חוטאות ומסכנות את הציבור הבטוח מנגד כי המכשיר שהוחזר/נמסר לו תקין מכל ההיבטים, לרבות ביחס לרמת הקרינה הנפלטת ממנו.

60. אם לא די בכך, הרי שהמשיבות מבצעות תיקונים ושינויי מרכיבים במכשירים במסגרת תיקונים במכשיר קיים ו/או או הספקת/מכירת מכשיר "מחודש" ללא כל בדיקה של הסיכון הנשקף ממנו בשל הקרינה לאחר תיקון או "חידוש" המכשיר.

61. יתר על כן, המשיבות, אינן מאפשרות לצרכן הסלולארי כל אמצעי לבדיקת כמות הקרינה הנפלטת מהמכשירים הסלולאריים אשר ברשותם למרות שהן מוכרות, מפעילות ומתחזקות כ- 95% מהמכשירים הנמצאים בשוק הסלולארי בישראל.

62. המשיבות נוהגות בניגוד לחובתן בדין ובהסכם עם הלקוחות, ופועלות תוך הטעיית הציבור כאשר מחד הן בוחרות להבליט כי המכשירים הניידים שהן מציעות ללקוחות עומדים בסטנדרטים של הקרינה המקסימלית המותרת, ואף למטה מכך, אך מנגד הן מתעלמות מחובתם לבדוק ו/או ולתקן מכשירים הסוטים מרמות אילו במהלך תקופת השימוש אצל הצרכנים.

63. **הלכה למעשה, לצרכן, מרגע שהמכשיר נמסר לרשותו, אין כל מידע או אפשרות לקבל מידע בדבר תקינות מכשירו: אם בתקופת האחריות ו/או במהלך תקופת התשלום בגין "שירות תיקונים" ו/או בתקופת השימוש השוטפת.**

64. התעלמות זו של המשיבות מחובתן לבדוק ולתקן מכשירים סלולאריים, בולטת על רקע ידיעתן היטב, כמי שמצויות ובקיאיות היטב בעובדות ובמחקרים העדכניים, המצביעים ביתר שאת על הסיכונים הבריאותיים הגלומים בחריגה מהעוצמות להם מחוייבות המשיבות.

65. בישראל, התעלמות זו חמורה במיוחד, שכן הצרכן הישראלי עושה כאמור שימוש תכוף בטלפון הסלולארי שברשותו (כאמור עד לפי 3 מהמוצע העולמי), ולפיכך הוא חשוף לסיכון בריאותי במידה אשר עולה משמעותית על מקבילו במדינות אחרות.

66. אין באזהרתן הראשונית של המשיבות את הצרכנים בעלון המצורף למכשיר ובאותיות קטנות, כי ערכי הקרינה עשויים להשתנות במקרה של חבלה או שינוי, כדי לפטור אותן מחובותיהן כלפי הציבור. נהפוך הוא, ידיעתן של המשיבות בדבר סיכון זה, מטיל עליהן חובת יידוע מפורשת וברורה לצרכנים וכן מתן אפשרות לצרכנים לבדיקת מכשירים ותיקונם, ובפרט כאשר הן ספקיות שירותי התיקונים ו/או האחריות.

67. סיכון זה מכפיל עצמו בשיעור ניכר, מקום שהמשיבות אינן פועלות לפיזור מספיק ומתאים של תחנות שידור וקליטה סלולארית כפי שהובהר בפרק הקודם, ובכך מגדילות את החשיפה של הציבור לקרינה סלולארית.

68. כאן המקום לציין כי בכלל, ככל שהצרכן מרוחק יותר מתחנת השידור או הקליטה, עוצמת הקרינה הסלולארית הנפלטת מהמכשיר הסלולארי יכולה לגדול עד לפי 10,000 ובמכשירים דיגיטליים מתקדמים למעלה מפי מיליון ביחס לזו הנפלטת במקרה שבו המכשיר הנייד נמצא במקום בו הקליטה הינה מיטבית (אם מתקני שידור פרוסים במיקום ובהיקף הראוי).

69. בנסיבות אלו, מקום שהמשיבות אינן בודקות ואינן מתקנות את המכשירים ואפילו ואינן מתריעות מפני הסכנה באופן ראוי במפורש (גם לצרכן שמסר מכשירו לתיקון במעבדה לא מגלים אודות קיום האפשרות

של עלייה בעצמת הקרינה הנפלטת לאחר התיקון, ולא על כך שלא נעשית כל בדיקה אודות כמות הקרינה הנפלטת מהמכשיר), מוגבר הסיכון הבריאותי לציבור.

70. יובהר כי המשיבות ו/או חלקן מעניקות את שירותי התיקונים, בחלק מהמקרים, תוך שליחת המכשיר למרכז שירות תיקונים, ובאופן שהמכשיר חוזר מתיקון לאחר יום ולעיתים יותר מכך. יהיה זה מחוייב המציאות לקבוע כי על מרכזים אלו לכלול תשתיות בדיקה ותיקונים משמעותית לרבות בדיקת רמת הקרינה ובמידת הצורך כיוולם החוזר של המכשירים במקרה של סטייה ממגבלת הקרינה לה התחייב היצרן/משווק, ובוודאי שכאשר מדובר בסטייה מהערכים המותרים בחוק.

ד. שימוש "לקוי" במכשירים ניידים והעדר אזהרות

71. לצורת השימוש במכשיר הסלולארי בכלל, נשיאתו על הגוף ודרך החזקתו הנכונה תוך כדי שיחה או נשיאתו בפרט, קיימת חשיבות רבה, שכן יש בה כדי לגרום להגברת עוצמת השידור של המכשיר ולהגדיל את כמות הקרינה הנספגת ברקמות הגוף.

72. המבקשים יטענו, כי מגע ישיר בין הגוף לאנטנה ו/או מרחק שגוי בזמן השיחה ו/או נשיאת המכשיר באופן שגוי (בדרך כלל " בכיס ") טומנת בחובה סכנה ממשית לצרכנים.

73. בתקנות הגנת הצרכן (מידע בדבר קרינה בלתי מייננת מטלפון נייד), התשס"ב-2002 נקבע כדלקמן -

"רמת הקרינה המרבית המותרת" מטלפון נייד - רמה שקבע האגף למניעת רעש וקרינה במשרד לאיכות הסביבה, כמפורט להלן:

(1) רמה של $2.0W/kg$ בממוצע ל-10 - גרם רקמה, שנמדדה -

(א) לגבי דגם של טלפון נייד שהוגש לאישור משרד התקשורת לאחר

תחילתן של תקנות אלה לפי התקנים EN 50360 ו-EN 50361:

(ב) לגבי דגם של טלפון נייד המצוי בשימוש - לפי הדירקטיבה האירופית

Directive 1999/5/EC או ES 59005 או לפי האמור בפסקת משנה (א);

(2) רמה של $1.6 W/kg$ בממוצע ל-1 - גרם רקמה, שנמדדה -

(א) לגבי דגם של טלפון נייד שהוגש לאישור משרד התקשורת לאחר

תחילתן של תקנות אלה לפי: FCC-OET Report 65 Supplement C

Edition 01-01, June 2001

(ב) לגבי דגם של טלפון נייד המצוי בשימוש לפי: FCC-OET

65 Bulletin 1997 August 97-01, Edition או לפי האמור בפסקת

משנה (א).

74. חוק קרינה בלתי מייננת קבע ערכי מקסימום דומים.

75. המשיבות מחויבות לפעול לפי הדין ולא למכור או לשווק מכשיר שערך הקרינה "המרבית" שלו עולה על הקבוע בתקנות והקבוע בחוק, והציבור הרוכש מכשירים ניידים מאת המשיבות משוכנע כי אכן כלל המכשירים פולטים קרינה מרבית לפי הוראות המחוקק.
76. האמנם כך הוא?
77. בעוד מיליוני משתמשים נושאים את המכשיר בכיס המכנס או החולצה, וסבורים כי המכשיר שבידם עומד בדרישות החוק ובקווים המנחים לעניין הקרינה הבלתי מייננת – מדובר במסקנה שגויה.
78. רק במקרים נדירים, ורק מקום שהצרכן חוקר באותיות הקטנות בספרים שלעיתים מונים עשרות ולמעלה מכך עמודים, יכול הוא לגלות כי אסור בכל תכלית לשאת את המכשיר בצמוד לגוף ויש להחזיקו במרחק כזה או אחר מהגוף (בין 1.5 ס"מ מהגוף ל – 2.5 ס"מ), שאחרת, רמת הקרינה תהיה חורגת מהמותר.
79. חברת Apple, המשווקת את מכשיר ה – IPHONE, הודיעה כי נשיאת המכשיר במרחק נמוך מ – 15 מ"מ מהגוף עשויה לחשוף את המשתמש לקרינה בערכים הגבוהים מהקווים המנחים שקבע ה-FCC, IC והאיחוד האירופאי כדלקמן – "ערך ה-SAR של iPhone עשוי לחרוג מהקווים המנחים של ה-FCC עבור נשיאה על הגוף אם המכשיר נמצא במרחק של פחות מ-15 מ"מ (5.8 אינץ') מהגוף (לדוגמא, כאשר נושאים את ה-iPhone בכיס)" [השווה לנספח כג' לכתב התביעה].
80. אזהרה דומה נמצאה באתר בחוברת ההפעלה באנגלית של חברת RIM יצרנית מכשיר הבלאקברי 8330 אשר הזהירה כי יש להרחיק את המכשיר מהגוף מרחק של 0.98 אינץ' על מנת שיעמוד בדרישות הבטיחות -

To maintain compliance with FCC and IC RF exposure guidelines when you carry the BlackBerry device on your body, use only accessories that are supplied or approved by Research In Motion (RIM), or accessories that contain no metallic components and provide a separation distance from the body of at least 0.98 inches (25 mm). Use of accessories that are not expressly approved by RIM might violate FCC and IC RF exposure guidelines and might void any warranty applicable to the BlackBerry device. If you do not use a body-worn accessory supplied or approved by RIM when you carry the BlackBerry device, keep the device at least 0.98 inches (25 mm) from your body when the BlackBerry device is turned on and connected to a wireless network. When using any data feature of the BlackBerry device, with or without a USB cable, keep the device at least 0.98 inches (25 mm) from your body. If you use a body-worn accessory not supplied by RIM when you carry the BlackBerry device, verify that the accessory does not contain metal and keep the BlackBerry device at least 0.98 inches (25 mm) from your body when the BlackBerry device is turned on and connected to a wireless network.

81. עוד נמצאה חוברת "בטיחות" למכשיר הבלאקברי 9770 בשפה העברית וממנה נלמד כי המכשיר עומד בדרישות הבטיחות לרמת ה-SAR וכדי לשמור על הקווים המנחים שנקבעו על ידי ה-FCC, IC, MIC והאיחוד האירופאי יש לשאת את המכשיר במרחק של 25 מ"מ מהגוף בתפס מיוחד ועוד נכתב כדלקמן –

"השתמש בדיבורית אם אפשרות זו זמינה והחזק את מכשיר ה-BlackBreey במרחק של 25 מ"מ לפחות מגופך (כולל אזור הבטן של אישה הרה ואזור הבטן התחתונה של בני נוער) כאשר מכשיר ה-BlackBerry מופעל ומחובר לרשת האלחוטית"

82. חוברת ההפעלה (USER GUIDE) לנוקיה E72 באנגלית קבעה כוללת אזהרה זו –

"This device meets RF exposure guidelines in the normal use position at the ear or at least 2.2 centimetres (7/8 inch) away from the body. Any carry case, belt clip, or holder for body-worn operation should not contain metal and should position the device the above-stated distance from your body."

83. חוברת ההפעלה של נוקיה E72 בעברית אף היא כוללת את העובדה כי המכשיר עומד בדרישות הבטיחות רק מקום שהוא נישא 2.2 ס"מ מהגוף (בעמ' 138 לחוברת ההפעלה).

84. המבקשים יטענו כי המחוקק הישראלי אסר על מכירת ושיווק מכשירים ניידים אשר חורגים מרמת הקרינה המותרת.

85. המבקשים יטענו כי פרשנות הדין והתקנות מביאה למסקנה ברורה כי המחוקק לא התיר חריגה כלשהי מהקרינה המקסימאלית המותרת, ואין שום רלוונטיות לכך שבמרחק של 1.5 ס"מ או 2.5 ס"מ **המכשיר פולט קרינה בערך המותר**, במילים אחרות: אם המכשיר לא נבדק ואומת כי הוא אינו פולט קרינה בערך אסור במרחק של 1 מ"מ – מכשיר זה אסור לשיווק ו/או מכירה בישראל.

86. עוד יטענו המבקשים, כי על המשיבות להבליט ולספק נתונים ברורים לגבי הסכנות הנובעות מצורת השימוש במכשיר, אופן החזקתו ונשיאתו ומיקומו של האנטנות, ואף לדאוג כי הצרכנים יוזהרו באופן מפורש ובולט בנוגע לסכנות אלו.

87. לא יתכן שסכנה חמורה זו לא תובלט באותיות קידוש לבנה, על גבי המכשיר עצמו וגם בשירות הלקוחות יודיעו זאת מפורשות לצרכנים.

88. סימון צורת השימוש בדרך ברורה בכל מכשיר טלפון סלולארי, על גביו במקרים המתאימים, ופירסום מידע ברור ובולט לדרך הנשיאה וה-"החזקה הנכונה" בספרי התפעול ובאתרי האינטרנט של המשיבות תביא להפחתה ניכרת של הסיכונים והבהרת הסכנות לציבור הרחב (אף שאין בכך כדי להפחית מהפרת החובה החקוקה של המשיבות).

89. זאת ועוד, מיקומן המדויק של האנטנות הפנימיות במכשיר הסלולארי (ויש כ-2 עד 3 אנטנות בכל מכשיר הממוקמות בדר"כ בגב המכשיר), דרך החזקתו הנכונה וצורת נשיאתו, הינו בגדר נעלם אשר רוב ספרי המכשירים שהמשיבות משווקות אינו מלמד אודותן, ועל כן מדובר בנתון חשוב נוסף המשפיע על בריאות הציבור אך נעלם מידיעתו.
90. לדוגמא, על המשיבות להזהיר את הצרכנים מפני שיחה במכשיר הטלפון הנייד בקירבה רבה לאוזן המשוחח ו/או נשיאתו כאשר האנטנות אינן מופנות כלפי הגוף מכיוון ששימוש זה גורם לסיכון בריאות עקב סכנות הקרינה.
91. הקירבה הפיזית בין הגוף, לרבות היד או החזה או הירך וכיוצ"ב לאנטנות הפנימיות של המכשיר הנייד גורמת לפגיעה באיכות הקשר ולעליה בעוצמות השידור של המכשיר. יש להבהיר כי חסימת האנטנות על ידי הגוף עשויה להביא לפגיעה בתיאום הפנימי של האנטנות ובאופן שגורם לשידור גבוה מהעוצמות שהוצהרו ואפילו אלו שנקבעו בחוק.
92. אלא שהמשיבות במקום להתייחס לסכנה הממשית הכרוכה בדרך החזקת והשימוש במכשיר הסלולארי מתעלמות מכך לחלוטין ובמקרים בודדים מציינות רק כי יכול ויש בדרך "החזקה" הלקויה כדי להביא לפריקה מהירה של הסוללה. כך במילים אלו ממש.
93. **חלק מהציבור בוודאי מקדיש מחשבה לחיי הסוללה, אולם ברי כי רובו ככולו מודאג יותר בנוגע לבריאותו שלו ושל ילדיו.**
94. באופן אירוני למדי, ולמרות שהמשיבות מודעות היטב לכך ששימוש שגוי במכשיר הטלפון הנייד עשוי להביא להגברה משמעותית בעוצמת הקרינה, ולחשיפה מרוכזת של הגוף לקרינה הסלולארית, אין הן מוצאות לנכון להזהיר מפני כך, אלא רק מפני העובדה שחיי הסוללה עשוי להתקצר.
95. באופן מפתיע, ולמרות הסיכונים הבריאותיים והפגיעה באיכות השמע בקליטה ובשידור אין המנויים מקבלים איזה שביב מידע משמעותי ותומך ביחס למיקום אנטנות והסיכונים הגלומים באי "החזקה" ראויה של המכשיר וגם בזמן שהוא לא במצב שיחה.
96. מחובתן של המשיבות לספק מידע מדויק בנוגע למיקום האנטנות, לסיכונים הכרוכים בצורת השימוש במכשיר, ולדרך ה"חזקה" הנכון של המכשיר הנייד ובפרט כאשר גודלם היחסי של המכשירים הניידים הולך וקטן.
97. לטענת המבקשים, המדובר במידע הכרחי על פי דין שכן גם על פי הדין קיימת החובה להודיע לצרכן על סיכון בריאותי במקרה של שימוש לקוי והמשיבות חייבות בהבלטת תוכנו של סיכון זה ועל פי חובתן הכללית ועל פי עיקרון "הזהירות המונעת".
98. המבקשים יוכיחו כי על פי ספרי המכשירים הקיימת, קיים עירפול, אשר אינו מלמד על הסכנות הכרוכות בשימוש והכל בניגוד לדין.
99. דוגמא זו מוכיחה עד כמה מסוכן המצב הקיים.

100. יש אף להבהיר, כי קיים קשר ישיר בין שלוש הטענות במשולב לבין הגדלת הסיכון באופן מהותי, שכן מיעוט מתקני שידור משמעו קרינה גבוהה יותר וכן איכות לקויה משמעה בין היתר הצורך בהצמדת המכשיר הנייד לגוף (לאוזן) באופן הדוק יותר, והצמדה גורמת לקרינה גבוהה יותר וספיגה רבה יותר. הסכנה עולה משמעותית כאשר ממילא המכשיר אינו מכויל או שהוא פולט קרינה גבוהה יותר בשל סיבה אחרת ולרבות קרבתו לגוף.

101. המבקשים יטענו, כי חובתן של המשיבות כמה גם בשל המגבלות הקיימות בחובה חקוקה ו/או בשל הצורך להתאים בין הדין החל בישראל, לרבות דיני הגנת הצרכן וחוקי המגן השונים, לבין המוצרים המשווקים בישראל.

102. כך, על המשיבות לא רק להתאים את המכשירים לשפה העברית, אלא גם להתאים את ספרי היצרן ו/או להוסיף אזהרות ככל הדרוש, כדי להגן על ציבור לקוחותיהן.

103. המשיבות עושות שימוש ביכולותיהן ובכוחן המסחרי מול היצרנים כדי להשיג תוצאות והשגים שונים ולרבות התאמות לשפה העברית, נעילת המכשירים לכרטיסי SIM אחרים, הוספת אפליקציות לפי בחירתן והתאמת המכשיר לישראל.

104. אין זה מופרך לקבוע כי התאמת המכשיר ו/או מתן הוראות ו/או הנחיות לצרכנים בישראל, באופן שיהיה תואם את הדין ואת הסכנות הכרוכות ממכשיר זה, הוא המינימום המתבקש מהמשיבות.

105. המבקשים יטענו כי הסיכון הבריאותי לציבור אשר מקורו בקרינה הסלולארית אינו גזירה מידי שמייס את נתון שניתן להקטינו וחובה על המשיבות לפעול לצימצומו.

106. אילו היו המשיבות דואגות לפעול לפריסה מספקת ובתמהיל נכון של מוקדי שידור בכל הארץ ובפרט במרחב העירוני, ניתן היה לצמצם את סיכוני הקרינה לה חשוף הציבור מהמכשיר הסלולארי שבידיו תוך שיפור במקביל של איכות השירותים והקטנת הנזקים הכספיים הנגרמים לציבור בשל כך.

107. אלא שהמשיבות, מתוך שיקוליהן, חוסכות באמצעים וכסף, ואינן מעמידות תשתית ראויה לה הן מחוייבות וזאת הן ביחס לפריסה מספקת של אנטנות, הן ביחס לתקינות הציוד אותו הן מוכרות ו/או מתקנות ו/או משווקות והן בהעדר נתון בנוגע למיקומה של האנטנה בגוף המכשיר ובאופן "החזקת" המכשיר הנייד רק מחמיר מצב זה.

108. מעבר לנזק הבריאותי, ציבור הצרכנים נתקל, באיכות שמע גרועה, בחוסר קליטה, בנייתוקים, בחוסר אפשרות לבצע שיחות ולקבל שירותים אחרים המתחייבים מהמשיבות.

109. הנזק אינו מתמצה בעוגמת נפש ותסכול, אלא גם בנזקים כספיים ישירים וזאת כפועל יוצא מהצורך לבצע שיחות מחדש, להאריך בשיחה לרבות גם מהצורך לחזור על קטעי שיחה שלא הובנו ועוד.

110. יש להבהיר כי שלוש העילות המפורטות בכתב התביעה שלובות זו בזו ובאופן שבו כל אחת מהן משפיעה על עוצמת הקרינה לה חשוף הציבור ולפגיעה באיכות השידור.

111. תביעה זו באה לעולם על מנת לחייב את המשיבות לפעול ולספק שירותים סלולאריים באיכות ראויה וללא הפלייה הקיימת תוך הפחתת עוצמות הקרינה למינימום בכל הארץ באמצעות הקפדה על: היקף מספיק ובתמהיל נכון של מתקני שידור בכל מקום בארץ, הקמת מערך בדיקה/תיקון/כיול של קרינת המכשירים הניידים ואזהרה מתאימה בנוגע לסיכונים ולדרכי "ההחזקה" הנאותה של המכשירים הניידים.

112. יש לציין כי בדומה לסיכונים של "העישון פסיבי" קיימים סיכונים מוגברים של "חשיפה פסיבית לקרינה" של כל אדם הנמצא בסמוך למכשירים ניידים המשדרים בעוצמה גבוהה מהמותר ומהמוצהר.

113. בהתייחס ל"חשיפה פסיבית לקרינה" ראוי להתייחס לדוגמא למאמרו המקצועי של הממונה על הקרינה בישראל במשרד להגנת הסביבה, ד"ר סטליאן גלברג, המוכיח כי מקום ששני אנשים משוחחים באמצעות מכשירים תקינים בתוך במעלית הנושאת 10 בני אדם בוגרים, הרי שכל 10 הנוסעים נחשפים למקסימום הקרינה המותרת על פי דין. ברור מכך מהן ההשלכות כאשר מכשירים אלו חורגים מהמותר ומשדרים בתחום האסור וכך גם כאשר מספר המשוחחים גדל.

(-) מצ"ב עותק מפרסום המשרד להגנת הסביבה – האגף למניעת רעש וקרינה, מסומן י' לנספחי התביעה.

114. דוגמא זו מבהירה וממחישה את הסכנות הכרוכים בטגנולוגיה הסלולארית ואת החובה לצמצם ולמנוע סכנות אלו.

ומן התמצית, להלן נימוקי הבקשה באופן מפורט.

ה. המסגרת המשפטית הכללית

ה.1. איכות השירות הסלולארי

115. פעילותן של המשיבות בישראל, מוסדרת על פי דין ובאמצעות רשיונות כללים כמפורט בסעיף ד' לעיל. סמכות הענקת הרשיונות מוסדרת בחוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב – 1982 (להלן: "חוק התקשורת") ועל פי סעיף 5 לפקודת הטלגרף האלחוטי (נוסח חדש) התשל"ב – 1972.

116. בהתאם לחובות שהוטלו על המשיבות, ולהתחייבויות שהמשיבות לקחו על עצמן, אין כל חולק כי תנאי הרשיון מחייבים את המשיבות, ובכל אחד מהרשיונות שהוענקו למשיבות, נכתבו הדברים כדלקמן בנוסח דומה -

"זכויותיו של בעל הרשיון, חובותיו וסמכויותיו בכל הנוגע להקמתה, קיומה והפעלתה של מערכת הרט"ן ומתן שירותים באמצעותה, מקורן ברשיון זה והן נובעות ממנו ועל פיו בלבד."

[רט"ן משמעו – "רדיו טלפון נייד", ר.ק.]

(פרק ט' לרשיון של כל החברות. וראה: ס' 96 לרשיון חברת פלאפון; ס' 107⁽¹⁾ לרשיון חברת סלקום; ס' 107 לרשיון חברת פרטנר; ס' 107 לרשיון חברת מירס).

117. הוראות הרשיון של כל המשיבות, קובעות את התנאים המינימאליים שעל החברות לספק לציבור וזאת בס' 58 לרשיון כדלקמן -

"בעל הרשיון יעמיד לרשות מנוייו את כל השירותים המפורטים בתוספת הראשונה, בהתאם לתנאים המפורטים בתוספת, ויקיים את כל שירותיו בכל ימות השנה ובכל שעות היממה, הן בימי רגיעה והן בשעת חירום, בכפוף לסעיף 46 בהתאם לדרישות הטכניות והדרישות לטיב שירות, באורח תקין וסדיר ובאיכות שלא תפחת מהאמור במדדים לטיב שירות המפורטים תוספת הראשונה לרשיון ובנספח ה' לתוספת השניה לרשיון; במקרה של סתירה בין התוספת הראשונה ונספח ה' לתוספת השניה לרשיון, יגברו הוראות נספח ה' לתוספת השניה."

118. המבקשים יטענו כי בנוסף לכך, על המשיבות לעמוד בסטנדרטים רלוונטיים של ITU-T והכל כמפורט בתנאי הרשיון.

"בעל הרשיון יקים ויפעיל מערכת בקרה לניטור מתמיד של ביצועי הרשת ותקינותה (Monitoring), וכן יערוך, באופן שוטף, בדיקות קבועות של הרשת או כל חלק ממנה, על-פי הצורך."

בעל הרשיון יבצע בדיקה קבועה בכל הנוגע לאיכות השירות כמפורט בנספח ה', לרבות עמידה בסטנדרטים רלוונטיים של ITU-T וימציא את תוצאות הבדיקות לפי דרישת המנהל תוך 30 ימים, מיום הדרישה. (הערה: הסטנדרטים הרלוונטיים לא מוגדרים באף מקום ברשיון, ר.ק.)

נספח ה - דרישות מינימום ורמת השירותים למנוי

א. ביצועים מערכתיים

1.1 המערכת ושירותיה יעמדו בביצועים, בתכונות ובמדדים המוגדרים בתכנית ההנדסית –נספח ב'.

1.2 ביצועי המערכת ושירותיה לא יפלו, בכל מקרה, מדרישות המינימום הבאות:

1.2.1 טכנולוגיה ספרתית: המערכת והשירותים על פי ההרחבה של הרשיון יופעלו בטכנולוגיות ספרתיות, על פי תקנים רלוונטיים בינלאומיים.

1.2.2 כיסוי השירות:

בכפוף לאמור בסעיף 60.5 לרשיון, כל שירות יינתן בכל שטח הכיסוי של המערכת, תוך עמידה בדרישות המינימום לעניין איכות השירות, תוך עשרים וארבע (24) חודשים מיום תחילת מתן השירות תמורת תשלום;

1.2.3 איכות השירות:

(א) בסעיף זה:

(1) שיחות חסומות (Blocked calls) - שיחות שלא ניתן להקים או הודעות שלא ניתן להעביר מיד עם פקודת הקמת הקשר עקב אי-זמינות משאבים של מערכת הרט"ן או משאבים לקישור בין מערכת הרט"ן למערכות אחרות;

(2) שיחות נופלות (Dropped calls) - שיחות שהופסקו שלא ביוזמת המנוי יוזם - השיחה/קישור או המנוי מקבל השיחה;

(ב) (ב) איכות השירות במערכת הרט"ן לא תפחת מאלה:

- (1) כמות שיחות חסומות בשעת השיא לא תעלה על שני אחוז (2%);
- (2) כמות שיחות נופלות בשעת השיא לא תעלה על שני אחוז (2%);

(ג) המערכת תעמוד בדרישות המפורטות בפסקאות (א) ו - (ב) תשעים ותשעה אחוזים (99%) מהזמן בשעת השיא;

(ד) בכפוף לאמור בסעיף 60.5 לרשיון, המערכת תגיע לרמת הדרישות המפורטות לעיל לא יאוחר מעשרים וארבע (24) חודש מיום תחילת מתן שירותים תמורת תשלום; ממועד זה תישמר איכות השירות האמורה בכל אזורי הכיסוי של המערכת;

(ה) כמות שיחות חסומות ושיחות נופלות תימדד באופן הבא:

- (1) המדידה תתייחס לפרק זמן של שעה אחת;
- (2) שעת השיא אליה תתייחס המדידה תהיה השעה העמוסה ביותר של המערכת, ביום בו מתבצעת המדידה;
- (3) המדידה תתבצע בשעת השיא בכל אחד מחמישה (5) ימי עבודה רצופים כאמור;

(4) הנתון הסופי המבטא הסתברות שיחות חסומות והסתברות שיחות נופלות יתייחס לממוצע של חמש (5) השעות שנמדדו בחמישה (5) ימי עבודה רצופים כאמור, ולכל אחד מסוגי השירותים שהמערכת מספקת;

(ו) המדידה והחישוב יתבצעו לכל תא בנפרד, לכל מתג בנפרד ולמערכת בכללותה; על אף האמור, על פי בקשה בכתב מאת בעל הרשיון, רשאי המנהל להתיר סייגים להוראות סעיף, 1.2.3 לאחר שהשתכנע כי קיים קושי של ממש לבצע המדידה והחישוב כאמור, ובלבד שתוצע שיטת מדידה וחישוב תחליפית. (ההדגשה אינה במקור, ר.ק)

120. המבקשים יטענו כי מקום שקיימת בעיה ברמת הכיסוי באזור ו/או בחלק מסויים מתא סלולארי, בעיה זו תגרום לשיבוש במדידות האיכות באופן שהסטטיסטיקה לא תראה חריגה שכן לא ניתן למדוד תופעה של שיחות נופלות ו/או שיחות חסומות במקום שבו אין כיסוי לרשת.

121. כמו כן יש להבהיר עוד כמפורט לעיל כי כל תקני האיכות כפופים לאמור בתוכנית ההנדסית ("המערכת ושירותיה יעמדו בביצועים, בתכונות ובמדדים המוגדרים בתכנית ההנדסית – נספח ב' ") אלא שהתוכנית ההנדסית הינה חסויה ולא פורסמה לציבור ומכאן כי אין בידי הציבור מידע מלא ביחס לדרישות האיכות לרבות מקומות שבהם המשרד (המפקח) התיר לחרוג מדרישות המינימום, אם התיר זאת.

122. בכל הנוגע לחברת מירס הרי תנאי הרשיון העניקו לחברה סטנדרט מינימאלי נמוך יותר, כך שבמקום הערך של 2% לגבי המשיבות 1-3, חייבת חברת מירס לעמוד בסטנדרט של 5%.

123. יובהר ויודגש כי המשיבות מחוייבות לסטנדרטים שהם תנאי מינימום לאיכות שנקבעו ברשיון כל העת ובכל מקום ומקום ולמעשה בכל תא ותא סלולארי ללא יוצא מהכלל שהינו גיזרה פיסית הממוקמת בקרבת מוקדי שידור שהקימו המשיבות.

124. בקבלת הרשיון ו/או במועד של הרחבת ו/או שדרוג תשתיות, ועל מנת לאפשר למשיבות פרק זמן מספק להעמיד תשתית מתאימה, העמיד משרד התקשורת לרשות המשיבות פרק זמן של שניים

125. יתר על כן, הרשיון מפרט על פי דין את מגוון השירותים המתקדמים שיכולות המשיבות לספק לצרכנים אך הפירוט בנספח זה מלמד כי חלק מהשירותים יכול שינתנו בעתיד באופן שמאפשר למשיבות זמן ארוך להערך לקראת הספקת השירות, לאחר השלמת התשתיות הבסיסיות בפריסה הראויה.

126. ברור שמטעמים כלכליים אצה הדרך למשיבות להרחיב את השירותים המתקדמים על בסיס התשתית הקיימת, אך עניין זה לא היה מחוייב בהתאם לדין והמשיבות יכלו לפעול להעמדת השירותים הנוספים במועדים מאוחרים יותר.

127. תיקון חוק התכנון והבניה מיום 09.08.2001 ובמקביל לו תיקון חוק התקשורת, איפשר בפועל (והיועמ"ש הכריע בעניין זה בהתאם לעמדת המשיבות), להקים מתקני שידור מסוג "מתקן גישה אלחוטי" ללא צורך בקבלת היתר בנייה ומבלי שהן תלויות בסחבת הבירוקרטית הכרוכה בכך וללא צורך בהפקדת בטחונות.

128. תיקון זה העמיד בידי המשיבות כלים משמעותיים להעמיד תשתית תקשורת נאותה כפי שנקבע בדין ובתנאי הרשיון, והכל באופן מהיר, ללא עיכובים וללא סחבת בירוקרטית.

129. ממילא, וגם בלעדי תיקון זה, פרק הזמן שניתן למשיבות להעמיד תשתית מתקני שידור שידור עמד על 24 חודשים מיום קבלת הרשיון. פרק זמן זה, די והותר בו על מנת לאפשר תכנון המשאבים והגשת בקשות מתאימות לכל הגופים המוסמכים. יובהר כי הממוצע לקבלת היתר הוא 18 חודשים לרבות במקרים בהם מבקש ההיתר נדרש להגיש ערר אשר בדר"כ מתקבל באופן שניתן למבקש ההיתר להקים מוקד שידור.

130. תקופת זמן זו שנמנתה על 24 חודשים כמפורט ברישיון של המשיבות, לא בסוד נקבעה, אלא גם כחלק מתנאי המכרז. ככל שהמשיבות ניגשו למכרז להספקת שירותים סלולאריים, חזקה עליהן כי ידעו להעריך פרק זמן זה כמספיק להשלמת הקמת התשתיות לשם הספקת השירותים באופן שיווינוי למשל. כך נקבע ברשיון המשיבות (סעיף 1.2.2 לנספח ה' – דרישות מינימום ורמת השירותים למנוי) -

" בכפוף לאמור בסעיף 58.5 לרשיון, כל שירות יינתן בכל שטח הכיסוי של המערכת, תוך עמידה בדרישות המינימום לעניין איכות השירות, תוך עשרים וארבע (24) חודשים מיום תחילת יום מתן השירות תמורת תשלום "

131. יש להוסיף לציין, כי ראוי שפעילות המשיבות בהקמה של תשתית סלולארית, בתחזוקתה ובתיפעולה, לא תהיה פועל יוצא של מדיניות "כיבוי שריפות" כי אם תכנון לטווח רחוק. מבסיס הרשיון ושירותים נוספים שאושרו למשיבות במהלך השנים, תמיד נהנו הן מתקופת זמן משמעותית על מנת להעמיד תשתית מתאימה לשירות ו/או ליישום.

132. אין לאפשר למשיבות להאחז בטענה כי קיים קושי תכנוני להעמיד תשתיות סלולאריות בהיתר, נוכח הזמן הדרוש לכך. התכנון לטווח ארוך הוא מחוייב בדין וברשיון, ועל המשיבות לכלכל את פעילותן על בסיס תחזיות ותוכניות לעתיד.

133. מכל מקום, המשיבות פעילות בשוק התקשורת הסלולארי שנים ארוכות מאוד, והצעירה שבהן, הנתבעת 4, פעילה לפחות 9 שנים. פרקי זמן אלו הם מספיקים די והותר לטובת הקמה של מערך אנטנות התואם את הדין והרשיון.

134. אלא שבחלוף שנים ארוכות, ולמרות היתרון שהמחוקק העניק למשיבות בתיקוני חקיקה והקלות לאחר שזכו במכרז, לא הוקם מערך אנטנות בצפיפות הנכונה והראויה ובפריסה כלל ארצית שווה אשר יש בו לספק את איכות השירותים שנקבעו בדין והרשיון ולהקטין את סיכוני הקרינה.

135. בעתיד לבוא, קיימת התפתחות חקיקתית בשיתוף היועץ המשפטי לממשלה וכל הרשויות הממשלתיות האמונות על תחום זה ועל תחום התכנון והבניה.

136. בהיות המחוקק מודע לחשיבות הקיימת בתשתית הסלולארית, נראה כי בעתיד לבוא תוגבל בדין הקמה של מתקני גישה אלחוטית (אשר ממילא יוצרים בעייה בפיזור הקרינה במימד האנכי) והתקנת מוקדי

שידור בעתיד תעשה במסגרת "המסלול הירוק" התכנוני, בו ינתנו הקלות בזמן ובתכנון להקמה של מתקני שידור על סוגיהן.

137. מכל מקום, חופש הפעולה היחסי של המשיבות לא צפוי לעבור שינוי דרמטי ביחס להליכי תכנון ובניה רגילים.

138. המבקשים יטענו, כי מיום הקמתן, ולמרות הכלים התכנוניים שעמדו לרשות המשיבות בהתאם לחוקי התכנון והבניה וההקלות שניתנו בהקמת מתקני גישה, בחרו המשיבות לחסוך במשאבים, תוך צימצום השקעותיהן בתשתיות להן הן מחוייבות, והכל על חשבון הסיכון הבריאותי לציבור ואיכות השירותים לה הוא זכאי.

139. המבקשים יטענו, כי למרות שרישיון המשיבות אומנם הגדיר את דרישות המינימום לאיכות שיש לספק לצרכנים, אין המשיבות עומדות בדרישות אלו בדמות מוקדי שידור נוספים בהיקף ובמינון הראוי לשם מתן שירות התואם את הדין ו/או הסכם ולמתן מענה לתנאים אלו גם ביחס לגידול המתמיד בהיקף השירותים שהציבור צורך. משמעות הדבר היא שהעומס הגובר על התשתית הקיימת מביא לפגיעה באיכותן ולהגברת היקף הקרינה.

140. בהיות הטכנולוגיה הסלולארית תשתית חיונית, אך הגיוני הוא כי איכות השירותים שתסופק לציבור תעמוד בסטנדרטים מחמירים ותשתפר מעת לעת, ככל שחולף הזמן וזאת מאחר שלמשיבות מלוא הכלים להבין וללמוד את מפת הביקושים, המגבלות הפיסיות, התנאים הגאוגרפיים והטופוגרפיים, פיזור האוכלוסיה, אילוצים תכנוניים ואחרים ולרבות אימוץ טכנולוגיות מתקדמות יותר ככל שהמשאבים הכלכליים גדלים. בפועל - ההיפך הוא הנכון.

141. יודגש, כי המגבלה שהמחוקק הטיל על המשיבות בעוצמת השידור של מתקני שידור היא מגבלה ידועה אשר היתה מוכרת למשיבות מראש, כך שעליהן לעמוד בעצמת שידור הנמוכה פי 10 מהתקן העולמי ומהמקובל בעולם.

142. נתון זה מביא לכך שאזור הכיסוי של תחנת השידור הבודדת בתנאי איכות ראויה הוא קטן יותר בהשוואה לעולם, כך שהיה על המשיבות, ולו רק מסיבה זו, להעמיד תשתית מתקני שידור ביחס הגבוה פי מספר מונים מהקיים כיום (שכן היחס בין עוצמת השידור למרחק הוא ביחס הפוך בחזקה שניה $[1/R^2]$ ובמרחב העירוני היחס הפוך בחזקה רביעית למרחק $[1/R^4]$).

143. המבקשים יטענו עוד כי המשיבות מפרות גם את הסכמי ההתקשרות הפרטניים עם לקוחותיהם.

144. לעניין זה יצויין כי למרות שיתכנו שיבושים זמניים בתקשורת, מסיבות כאלו ואחרות, אשר המשיבות אינן אחראיות להן, הרי אין דבר זה מתיר למשיבות לקבוע שיבושים בתקשורת **כסטנדרט קבוע** באזורים ו/או במקומות ספציפיים.

145. המבקשים יצינו, כי בעוד פרשנות המילה "שיבוש" הינה הפרעה **למצב אשר בבסיסו הוא תקין** הרי המשיבות מציעות למילה "שיבוש" פרשנות שגויה כאילו גם מקום שבו הפרעה היא קבועה ו/או מקום שמעולם לא היה "מצב תקין" בו הוא עדיין מצב של שיבוש.

146. אם זוהי אכן גישת המשיבות, יש לדחות אותה על הסף.

147. עוד יטענו המבקשים, כי יש לפרש את תנאי הרישיון ו/או החוזה האישי שבין הצרכן למשיבות באופן שהמשיבות מחוייבות לספק לצרכן הבודד תנאי תקשורת ראויים באופן תדיר וללא כל ניתוקים או הפרעות למעט במקרים "חריגים" בה קיימת הפרעה זמנית לקליטה ולשידור.

148. המבקשים יטענו כי אין בהוראות ההסכמים הפרטניים ו/או הסכמי ההתקשרות הכלליים כדי לפטור את המשיבות מאחריות לנזקים ישירים ו/או עקיפים אשר נגרמים לנתבעים ואין בהם לגבור על הוראות דין ו/או רשיון שקבע המחוקק.

149. ממילא, כל החוזים של המשיבות הן "חוזה אחיד" ולפיכך כל תניה אשר פוטרת את המשיבות מאחריות לנזקים ישירים ו/או עקיפים הנגרמים לצרכן הינה בגדר תנאי מקפח בחוזה אחיד אשר יש לבטלו ו/או לחילופין לפרשו בצימצום רב.

150. יובהר, כי אף אחת מהמשיבות לא החריגה נזקים ישירים בחוזה אלא רק נזקים עקיפים שנגרמים ללקוח.

151. חוברת "תנאי ההתקשרות" הכללית של הנתבעת 3 מחודש יוני 2007 אשר מופיעה באתר האינטרנט של הנתבעת 3 מחריגה באופן כללי וגורף כל אחריות של הנתבעת 3. חוברת זו או אחרת דומה לה מעולם לא הועברה אל מי מהמבקשים והם מעולם לא עיינו בה בטרם ההכנה לתובענה זו. יודגש, כי איש מהמבקשים לא קיבל לידי חוברת זו ומעולם לא התבקש לעיין בה טרם התקשרותו עם מי מהמשיבות ומעולם לא התבקש להוסיף חתימתו לה.

152. במובן זה, חוברת זו אין לה כל משמעות חוזית ביחס למבקשים ואפילו היו המבקשים חותמים על חוברת זו, תנאיה המקפחים לא היו עוברים את מבחן הביקורת השיפוטית.

153. המעיין בחוברת זו למד, כי הנתבעת 3 (והמשיבות האחרות אשר ככל הנראה פירסמו חוברות דומות אך לא עלה בידי המבקשים להשיגן) מודה באופן גלוי ומפורש כי היא אינה עומדת בתנאי הדין, הרישיון וההסכם עם הצרכנים.

154. כך נכתב בס' 3.1 לחוברת זו –

"למרות המאמצים שאנו עושים כדי לתת כיסוי רחב נרחב, השירותים שלנו זמינים אך ורק בטווח הפעולה של תחנות הבסיס (אנטנות) ברשת בארץ. בגלל שלא בכל מקום יש תחנות בסיס ובגלל סיבות נוספות, יש אזורים ומקומות שאין בהן כיסוי של הרשת. הרשת שלנו פועלת בכמה טכנולוגיות, כולל טכנולוגיות מתקדמות (כמו דור שלישי ודור 3.5). לא כל אזור שיש בו כיסוי של הרשת בטכנולוגיה הוא גם איזור כיסוי בטכנולוגיה אחרת. כלומר, יש מקומות בהם יש כיסוי של הרשת אבל לא כל השירותים זמינים כי הטכנולוגיה בה אנו מספקים כיסוי באותם מקומות לא מאפשרת זאת. איזורי הכיסוי בטכנולוגיות השונות משתנים מדי פעם בעוד אנו משפרים ומשנים את הרשת. מסיבות שונות (כולל קשיים בקבלת היתרים להצבת תחנות בסיס), יתכן גם שלא נוכל להמשיך ולספק כיסוי של הרשת באזורים בהם יש כיסוי בזמן שהתקשרנו בהסכם זה. עליך להביא עובדה זו בחשבון. אפשר לקבל פרטים עדכניים על הכיסוי במרכזי השירות שלנו, היקף השירותים ואיכותם כפופים לרישיון."

155. הנתבעת 3 טוענת דבר והיפוכו. בעוד היא טוענת כי היא מספקת שירותים ע"פ הדין והרשיון, בפועל היא מודה כי היא אינה עושה כן.

156. יתר על כן, מקום בו ניתן לפרש את תנאי ההסכם ו/או הרישיון מספר פירושים, יטענו המבקשים כי יש להעדיף את הפרשנות לטובת הצרכן ו/או נגד המנסח (במקרה של הסכם), ובאופן שהשירותים לצרכן יהיו אחידים, רצופים וללא הפרעות זולת **שיבושים זמניים** במהותם.

157. המבקשים יטענו כי ניתוקים או אי זמינות רשת קבועה במקום קבוע מהווה הפרה של תנאי ההסכם ו/או הדין ו/או הרשיון.

158. ברור גם כי מקום שבו מדובר בתנאי מקפח בחוזה אחיד – יש לבטלו, ובפרט כאשר **כל ספקיות הסלולאר בישראל** קובעות תנאים אלו. הווה אומר – אין לצרכן אפשרות לבחור ספק סלולארי שיעניק לו שירות מלא ללא התנאים הכללים אשר מקפחים את הצרכן.

159. למעשה, 4 המשיבות הן הספקיות היחידות בישראל בתחום הסלולאר, וכולן קובעות, בהסכם הכללי או בסעיפים מסויימים בהסכמים האישיים של חלק מהצרכנים כי הן אינן מחוייבות לספק שירות מלא ואי מתן השירות אינו באחריותן.

160. בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע כי מצב זה הינו מצב המנוגד לדין ו/או לפרשנות הסבירה של הרשיון ו/או תנאי מקפח, ולבטלו.

161. המבקשים יטענו כי המינימום הנדרש מהמשיבות הוא לעמוד במצב בו תנאי שירות הסלולארי בישראל יהיה רציף ואחיד, וזאת, לעמדת המבקשים, הוא המינימום שנקבע בדין, ברשיון וההסכם.

162. רק במצב מינימאלי זה, יש כדי לצמצם את הסיכון הבריאותי הנשקף לציבור, מכח עיקרון הזהירות המונעת, ולכן יש להעדיפו על פני כל פרשנות אחרת.

163. המבקשים יוסיפו כי ככל שחולף הזמן מתגברת חובתן של המשיבות לפעול כך שאיכות השירותים תעלה, וזאת לרבות באיכות השמע וכיוצ"ב. בהקשר לכך המבקשים יצינו, כי לא עלה בידם לדעת לאילו תקני ITUT מכוון הרישיון במסגרת תנאי המינימום לאיכות אליהם מחוייבים הנתבעים שכן יכול ואלו אלו מפורטים בנספח ב' לרשיון (החסוי).

164. המבקשים שומרים לעצמם לכן את הזכות לתקן את כתב התביעה על פי מידת גילוי המסמכים בבית המשפט. בכל מקרה, המבקשים יעתרו לחשיפת התקנים הרלוונטים לאיכות השמע כאמור לרבות תוצאות המדידות התקופתיות והמיוחדות ביחס לקיום תקני מינימום לאיכות שהתבקשו לכך ע"י המשרד.

165. המבקשים יטענו כי מכח הכלל של "דבר מסוכן" ו/או הכלל של "הדבר מדבר בעד עצמו" עובר הנטל אל המשיבות, להוכיח כי הן פועלות בהתאם לדין ופועלות בצורה שיש בה כדי להביא את הסיכון למינימום האפשרי והמתחייב נוכח הסכנות החמורות שיש בקרינה.

ה. החוק וסיכוני הקרינה

166. המחוקק מודע לתועלת הציבורית שיש בטכנולוגיה הסלולארית, הגם שבצידה קיים סיכון בריאותי בעקבות הקרינה הבלתי מייננת.

167. לאור זאת, פעל המחוקק למציאת איזון מתאים בין היתרונות והחסרונות, תוך שהגביל והסדיר את השימוש ב-2 מקורות פולטי קרינה שהם המכשיר הנייד ואנטנת השידור.

168. חוק הקרינה הבלתי מייננת, התשס"ו – 2006 (להלן: "חוק הקרינה") והתקנות על פיו (תקנות הקרינה הבלתי מייננת, התשס"ז – 2007) ("להלן: "תקנות הקרינה"), הגדירו רמות קרינה, חשיפה, מרחק ועוד, והכל באופן שיש בו כדי להבטיח את בריאות הציבור.

169. מתוקף הסיכונים הנובעים ממקורות קרינה בכלל וממקורות קרינה בלתי מייננת בפרט, קבע המחוקק בס' 3 כי כל הפעלה ו/או שימוש ו/או מתן שירות למקור קרינה טעונה היתר וכפופה לתנאי ההיתר, החוק והתקנות על פיו –

היתר 3. (א) לא יקים אדם מקור קרינה, לא יפעיל מקור קרינה ולא ייתן שירות למדידת קרינה, אלא אם כן בידו היתר הקמה, היתר הפעלה או היתר למתן שירות, לפי הענין, שנתן לו ממונה לפי הוראות חוק זה, ובהתאם לתנאיו.

170. תחנות ומתקנים המשמשים לקליטת ו/או שידור סלולארי, טעונים היתר קרינה. אירגון הבריאות העולמי קבע סף קרינה המכונה "סף בריאותי" שהינו $400 \mu\text{W}/\text{cm}^2$ מיקרו וואט לסמ"ר. אם נמדדה בנקודת המדידה רמת קרינה הגבוהה מסף זה תהיה זו רמה חריגה של קרינה לפי ארגון הבריאות העולמי.

171. המשרד להגנת הסביבה בישראל קבע סף קרינה מחמיר יותר המכונה "סף סביבתי" ואשר תוכנו מכוון למקומות שבהם אנשים שוהים לאורך זמן כדוגמאת בתי מגורים, מוסדות בריאות, מקומות עבודה ומוסדות חינוך. המגבלות בעוצמת הקרינה המקסימאלית הנפלטת באזורים אלו היא בשיעור של 10% מהסף הבריאותי שנקבע על ידי ארגון הבריאות העולמי ועומד בישראל על $40 \mu\text{W}/\text{cm}^2$ מיקרו וואט לסמ"ר עבור תדר 900Mhz.

172. אין מחלוקת, שרובם המוחלט של מתקני שידור השידור בארץ עומדים בתקנים שנקבעו, כאשר במקרים של גילוי חריגות, הממונה על הקרינה במשרד להגנת הסביבה, נוקט בפעולות לביטול ההיתר אם הליקוי לא מטופל (ודי בכך לדעת המבקשים שכן אירועים חריגים באנטנות השידור הינם בבחינת אירוע נדיר אשר טיפול בו מתבצע מיידית).

173. יש לציין, כי חברות הסלולאר בישראל מממנות עלות של בדיקות פרטניות ואישיות, במקרים בהם אזרח "מודאג" חושש מעוצמת הקרינה של תחנת שידור הסמוכה לבית מגוריו. הנתונים שמפורסמים על ידי חברת מלר"ז אשר מבצעת את הבדיקות מגלים של רמת הקרינה שנבדקה על ידם, כתוצאה מקרינה של

אנטנות מגיעה בדר"כ לכדי 1% מסף הקרינה, דהיינו - במרחק בטחון משמעותי עד מאוד מכדי להוות סיכון.

174. כעולה מעמ' 15 לדו"ח השנתי של חברת מלר"ז [המצורף כנספח ט' לתובענה זו], ב - 98.36% מהמידות שנערכו על ידי החברה, באופן ייזום ו/או בעקבות פניות של אזרחים או רשויות, נמצאה קרינה בשיעור שאינו עולה על $2.5 \mu\text{W}/\text{cm}^2$ מיקרו וואט לסמ"ר.

175. לדוגמא, בדיקה אקראית שנערכה ברח' ארלוזורוב 21 בתל אביב, אשר בו קיים "יער" אנטנות של המשיבות 1-3, ובמרכז מגורים ומסחר מרכזי, מצאה כי הקרינה לרוב הינה בשיעור הנמוך ב - 1% מהסף הסביבתי, ורק ב - 2 מקומות נמדדה קרינה בשיעור של 1.75% ו - 2.75% מהסף הסביבתי.

(-) **מצ"ב עותק מדו"ח חברת מלר"ז מיום 17.12.2009, מסומן טו'.**

176. חברת מלר"ז, אשר הינה גורם מקצועי בתחום אשר פועל מטעם החברות הסלולארית, מחווה גם היא את עמדתה בדו"ח המצורף כנספח ט', כי ככל שיהיו יותר מוקדי שידור תפחת הקרינה מכל אתר שידור ובנוסף לכך תפחת הקרינה מהמכשיר הסלולארי עצמו. כך נכתב בעמ' 15 לדו"ח -

"ככל שיהיו יותר אנטנות תפחת הקרינה הנפלטת מכל אנטנה ואנטנה."

ככל שיהיו יותר אנטנות תפחת הקרינה ממכשירי הטלפון הסלולאריים האישיים"

177. לעומת הבדיקות שמבוצעות לאנטנות השידור, אשר התגלו כולן (למעט חריגים מצומצמים) כתקינות, לא מבצעות המשיבות כל בדיקה למכשירי הסלולאר, למרות שידוע וברור שמכשיר הטלפון הנייד הוא גורם הסיכון העיקרי והמרכזי של קרינה בלתי מייננת.

178. נזכיר כי ממילא, הקרינה הבלתי מייננת "באוויר" רובה מיוחס לשידורי הרדיו והטלוויזיה (ולשידורים נוספים בתחום התקשורת) ולכן הדגש צריך להיות לא במתקני השידור אלא במכשירי הטלפון הנייד.

179. במישור המשפטי, ומאחר שהמכשיר הנייד פולט קרינה בלתי מייננת, היה לכאורה על הציבור, לקבל "היתר" מיוחד לשימוש במכשיר נייד. אלא שבכדי לפטור את הציבור מחובת "היתר" למכשיר הטלפון הנייד שברשותו ובכדי שתתאפשר פעילות מסחרית ענפה וכמעט ללא חסמים רגולטורים, נקבע בס' 4 לחוק הקרינה **פטור** מהחובה לקבלת היתר ביחס למכשירים ניידים והכל בתנאי שהמכשיר עומד בתנאים שנקבעו בפרט 6 לתוספת כדלקמן -

מכשיר קשר אלחוטי נישא וטלפון נייד לסוגיו, כולל טלפון אלחוטי, או טלפון בשיטה התאית שקצב הספיגה הסגולי (Specific Absorption Rate - SAR) ממנו אינו עולה על $2\text{W}/\text{Kg}$ במוצע על פני 10 גרמים רקמה ביולוגית, או על $1.6\text{W}/\text{Kg}$ במוצע על פני 1 גרם רקמה ביולוגית.

180. המונחים שבהם השתמש המחוקק הישראלי בקביעת רמות הקרינה הנמדדת ממכשירים סלולאריים שאינם טעונים היתר שאובים מהתקנים הבינלאומיים כאשר המדדים הם זהים בעיקרם, כאשר הנתון האחד מתייחס לתקינה הארופאית והשני לתקינה האמריקאית.

181. במקביל, ס' 17(3ב)3(א) לחוק הגנת הצרכן הסמיך את השר הממונה על ביצוע החוק להתקין תקנות ולקבוע הוראות בדבר חובת מתן מידע הקשור לקרינה בלתי מייננת ולרבות רמת הקרינה המותרת.

182. מכח הסמכה זו הותקנו תקנות הגנת הצרכן (מידע בדבר קרינה בלתי מייננת מטלפון נייד), תשס"ב-2002 אשר קבעו הסדר מיוחד לגבי שירות ומכירה של מכשירי טלפון סלולאריים, ובהם נקבע הסטנדרט המקסימאלי של הקרינה הבלתי מייננת שנפלטת ממכשיר סלולארי, בהתאם לאמות המידה שנקבעו על ידי האגף למניעת רעש וקרינה במשרד איכות הסביבה, ובדומה לחוק הקרינה כדלקמן –

"רמת הקרינה המרבית המותרת" מטלפון נייד - רמה שקבע האגף למניעת רעש וקרינה במשרד לאיכות הסביבה, כמפורט להלן:

- (1) רמה של 2.0 /kg בממוצע ל- 10 גרם רקמה, שנמדדה -
(א) לגבי דגם של טלפון נייד שהוגש לאישור משרד התקשורת לאחר תחילתן של תקנות אלה לפי התקנים EN 50360 ו- EN 50361;
(ב) לגבי דגם של טלפון נייד המצוי בשימוש - לפי הדירקטיבה האירופית Directive 1999/5/EC או ES 59005 לפי האמור בפסקת משנה (א);
(2) רמה של 1.6 W/kg בממוצע ל- 1 גרם רקמה, שנמדדה -
(א) לגבי דגם של טלפון נייד שהוגש לאישור משרד התקשורת לאחר תחילתן של תקנות אלה לפי: FCC- OET Report 65 Supplement C Edition 01- 01, June 2001
(ב) לגבי דגם של טלפון נייד המצוי בשימוש, לפי: FCC- OET Bulletin 65 Edition 97- 01, August 1997, או לפי האמור בפסקת משנה (א).

183. יובהר כי בהתאם להגדרות החוק והתקנות, ערכי המדידה הנפלטים ממכשירי טלפון נייד נמדדים בערכים של SAR - "רמת הקרינה" - Specific Absorption Rate (S.A.R) רמת הקרינה הנספגת ברקמה ביולוגית (להלן: "SAR");

184. כפי שיפורט להלן, המבקשים יטענו כי בהתייחס לאיכות הלקויה והליקויים הבטיחותיים שתוארו לעיל, המשיבות מפרות את חובותיהן על פי הדין הכללי ועל פי החוקים והתקנות הספציפיים הנוגעים להסדרת הפעילות בטכנולוגיה הסלולארית, אינן מקיימות את תנאי הרשיון, ופועלות תוך הפרה של הסכמים עם לקוחותיהם.

185. בצריך עיון יוסיפו הנתבעים, כי לשיטתם, רמות קרינה המקסימאליות הוגדרו על בסיס גיבוש העובדות המבוססות בלבד ביחס לסיכוני הקרינה. אין הדבר מלמד כי המשיבות רשאיות "לעצום עיניהן" מפני הסיכונים הפוטנציאליים שנחקרים בימים אלו וטרם התגבשו לכלל ממצא מבוסס. על המשיבות, מכח מעמדן הציבורי, מכח החוק ותנאי הרשיון לפעול להקטנת הקרינה אליה חשוף הציבור לאור עיקרון "הזהירות המונעת".

186. יצויין כי ההיסטוריה האנושית מלמדת כי הזמן שבו הסיכונים מתגבשים והמומחים צולחים את משוכת הקשר הסיבתי הינו ארוך ועשוי להתפרס על עשרות שנים. סכנות העישון (לרבות הפסיביות) היו מנת חלקם של ציבור המעשנים משך עשרות שנים, עד להתגבשותם של ממצאים ברורים שהביאו להוכחת הממצאים בזירה המשפטית.

187. המחוקק סבר כי אין אנו נדרשים פעם נוספת להמתין עשרות שנים, תוך סיכון הציבור באופן בלתי הפיך וחשיפתו לסכנות הכרוכות בקרינה הסלולארית, וכך גם נדרשות חברות הסלולאר לפעול לאור העיקרון המוביל והוא "עיקרון הזהירות המונעת".

בפרקים הקודמים המבקשים סקרו את עיקרי המצב המשפטי והעובדתי, ומכאן יפרטו טענותיהם לגופו של עניין.

טענות המבקשים בפירוט -

ו. פריסת מתקני השידור בישראל

(צורכי התשתית והתנהלות המשיבות בניגוד לדין ולהסכם)

1. המצב הרצוי

188. עמדת כל הגורמים העוסקים בקרינה בלתי מייננת בישראל היא כי פריסה רחבה וצפופה של מתקני שידור תביא להפחתה של הקרינה המצטברת לה חשוף הציבור במשותף משני מקורות הקרינה.

189. למותר לציין כי פריסה כזו של אנטנות, תביא לשיפור איכות השירותים להם זכאי הציבור ואשר המשיבות הפרו התחייבותן לספק.

190. למשל במאמרו של מר סטיליאן גלברג הממונה על הקרינה במשרד להגנת הסביבה מיום 18.02.2008 – "פריסת אנטנות סלולריות בתוך הערים" (ר' נספח ו' לכתב התביעה) הובאה עמדת המשרד להגנת הסביבה כדלקמן –

"המשרד להגנת הסביבה, הפועל לפי עקרון הזהירות המונעת בכל הקשור לחשיפה לקרינה, ממליץ להגדיל את מספר מוקדי השידור בתוך סביבה עירונית, ובכך בעצם להקטין את התא הסלולרי שכל מוקד שידור משרת ולהפחית את החשיפה הכפויה לקרינת רדיו ממוקדי שידור סלולריים."

191. מענה דומה השמיע גם ד"ר סטיליאן לשאלה ממה סופגים יותר קרינה – מאנטנה סלולרית או מטלפון סלולארי?

"כמות הקרינה המגיעה אלינו מושפעת ממרחק מקור הקרינה מגופינו. כתוצאה מכך, אני סופגים הרבה יותר קרינה מטלפון נייד שנמצא בסמוך לגופינו. לשם השוואה: בדקה אחת של שיחה בטלפון נייד אנחנו נחשפים ליותר קרינה מאשר ביום שלם של חשיפה לקרינה של אנטנה המשדרת בעוצמה חזקה הנמצאת במרחק של 50 מטרים מגופינו"

192. ובאופן דומה כך נמסרה עמדתו של נציג פורום החברות הסלולאריות אשר מייצג את המשיבות 1-3 כפי שמסרו בישיבת ועדת הכלכלה מיום 16 לנובמבר 2004-

"רמת הקרינה קשורה לעוצמת השידור והיא משתנה כל הזמן בהתאם למרחק של הטלפון הסלולרי. זאת אומרת, בניגוד לדעה הרווחת דווקא ככל שאתה מתקרב עם הטלפון אל האנטנה, עוצמת השידור בין שניהם פוחתת. זה דומה למצב שבו אני ואתה יושבים עכשיו אחד מול השני במרחק מה ולכן אנחנו נדרשים להרים את קולנו. לעומת זאת, אם הייתי יושב לצידך הייתי מדבר בקול חלש יותר. באותו אופן, ככל שהטלפון קרוב יותר לאנטנה העוצמה פוחתת, ולכן

ככל שיהיו יותר אנטנות, עוצמת השידור באופן כללי של הטלפונים וגם של האנטנות שמשדרות אליהן תפחת"

(-) מצ"ב פרוטוקול ישיבת ועדת הכלכלה של הכנסת מיום 16.11.2004, מסומן טז'.

(-) השווה עם נספח ח' לכתב התביעה תחת הכותרת: "יותר אנטנות – פחות קרינה".

193. כל אלו ילמדנו כי תשתית מתאימה של מתקני שידור בהיקף מספק, תוך תמהיל מתאים בין הסוגים השונים של מתקני השידור, יש בה כדי להקטין את הסיכונים הבריאותיים, ואף לשפר את איכות השירותים לרבות איכות השמע והדיבור, תוך הקטנת היקף הניתוקים וזמינות הרשת בכל שעות.

194. בהתייחס לנתונים שהובאו, הרי מקום שבו המכשיר הסלולארי, עקב קלקול ו/או בלאי ו/או חבלה ו/או שינוי ו/או נזק אחר, יצא מכיול ומשדר ברמות SAR גבוהות, הרי הסיכון של המשתמש עולה כדי עשרות מונים, מקום שבו עקב מחדליהן של המשיבות, לא נפרסו די אנטנות.

195. סיכון זה מוגבר גם עקב התרשלות ו/או מחדלי המשיבות באזהרה מפני מיקומי האנטנות בטלפון הנייד, העדר אזהרה ו/או הנחיה בדבר דרך אחיזתו הנכונה הן במהלך שיחה והן בעת במהלך המתנה לשיחה והסיכונים הכרוכים בכך.

196. למרות שהרישיון אינו נוקב במספר, בהיקף, במינון ובמגוון המדוייק של מוקדי השידור, אין לפרשו כך שפעילות המשיבות בתחום זה אינה יכולה להיבחן תחת ביקורת שיפוטית. נהפוך הוא, הפרשנות שיש להעניק לרישיון הוא על בסיס פרמטר של שירותים באיכות תוך מתן דגש לקרינה אליה חשופים הצרכנים.

197. המבקשים יטענו כי המשיבות הפרו חובותיהם לפריסת מתקני שידור מקיפה על פי חוק ו/או ע"פ רישיון ו/או ע"פ הסכם.

2.1. חובתן של המשיבות מכח הדין והרישיון

198. בהתאם להוראות חוק התקשורת מחויבות חברות הסלולאר במתן שירות סלולארי ראוי ואיכותי והכל כפי שהוגדר בתנאי הרישיון, ובכיסוי כלל-ארצי מלא, ללא חללים וחורים במפת הכיסוי, חובה זו נובעת מסוג הרישיון שהוענק לחברות הסלולאר על-ידי שר התקשורת - רישיון כללי - שהוא רישיון המעניק את הזכות להקמה, לקיום או להפעלה של רשת בזק ציבורית, ולביצוע פעולות בזק ומתן שירותי בזק פנים-ארציים או בין-לאומיים באמצעותה ומתוכנו אשר מגדיר את חובתן של המשיבות להשלים את פריסת תשתיות התקשורת לרבות מוקדי שידור תוך 24 חודשים.

199. יודגש כי למשיבות ניתן פרק זמן זהה של 24 חודשים ממועד הוספת כל שירות ושירות במהלך השנים כגון אינטרנט, דור 2.5, דור 3 וכיוצ"ב.

200. התפישה המנחה העומדת בבסיס חובה זו היא שמדובר בשירותים חיוניים, שאין להדיר אף קבוצת אוכלוסיה מקבלתם, ושאינן להפלות בין אוכלוסיות על בסיס גיאוגרפי לצורך אספקתם. חובת השירות האוניברסאלי כוללת את החובה לספק את השירות בכל רחבי הארץ ללא אפליה, לכל דורש.

201. על השירות להיות זמין לכל מנוי בכל שטח הכיסוי של המערכת ולספק את השירותים למנויים באורח תקין וסדיר ובאיכות שירות שלא תפחת **מהאמור במדדים לטיב שירות המפורטים ברשימותיהן**

[ר' האמור בעמ' 6-7 בדו"ח הצוות הבין-משרדי בנושא מתקן גישה אלחוטית שהוגש ליועץ המשפטי לממשלה, יוני 2009, נספח יז' לחוברת]

202. כך למשל, נקבעו ברשימות חברות הסלולאר, בין היתר, דרישות מינימום לעניין איכות השירות. נקבע כי החברות נדרשות שכמות השיחות החסומות והשיחות הנופלות בשעת השיא ובכל תא ותא סלולרי שהוא בישראל לא תעלה על 2% (על הנתבעת 4 לעמוד בסטנדרט נמוך יותר 5%) וזאת ב- 99% מהזמן בשעת השיא.

203. חברות הסלולאר מחויבות לפי רשימותיהן גם בעמידה בתקני איכות הבינלאומיים הרלוונטיים והכל כפי שפורט בפרק העוסק במצב המשפטי.

204. יש להבהיר כי המדדים של האיכות מושפעים האחד מהשני שכן מקום שבו אין כיסוי, הוא מקום שבו לא ניתן למדוד כלל נפילות רשת ו/או שיחות חסומות, ומקום שבו השיחה חסומה לא ניתן להעריך איכות הרשת ביחס לניתוקים או נפילות ובאופן שלא תעמוד למשיבות הטענה כי למשל היקף נפילות רשת נמוך מ 2% במקום שבו בחלק מהתא הסלולארי אין כלל זמינות רשת או ששיבושי התקשרות הם חמורים באופן שהציבור ימנע מקיום שיחות במקומות אלו ובטח ובטח שלא שיחות ארוכות ולעיתים אף יבחר הצרכן לנתק את השיחה באופן ייזום על מנת לחדשה במקום בו יש קליטה.

205. המבקשים יוסיפו עוד כי הצרכנים המודעים היטב לבעיות במפת הכיסוי, מתוך נסיונם האישי בניתוקים קודמים או בקליטה באיכות גרועה, לכאורה "משפרים" במעשיהם את הנתונים הסטטיסטיים של המערכת. זה אינו המצב החוקי התקין ובוודאי שאין זה המצב הרצוי.

206. המבקשים יטענו כי על המשיבות לעמוד בקריטריונים אובייקטיביים ברורים.

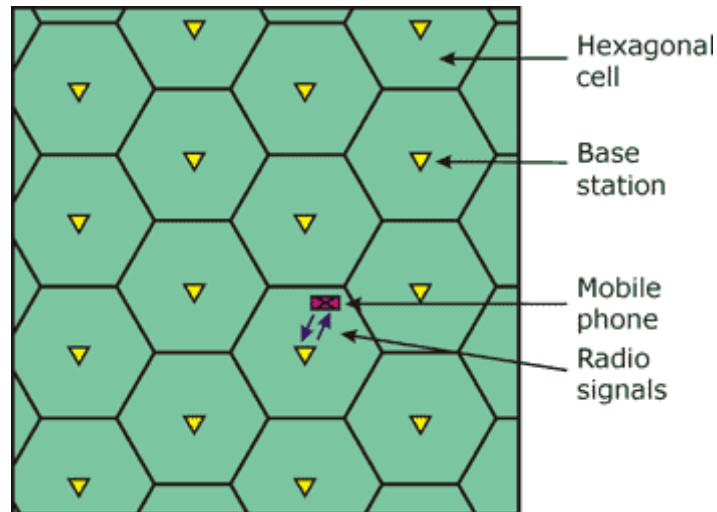
207. יובהר ויודגש כי המשיבות מחויבות לסטנדרטים שנקבעו ברשיון כל העת, והן אף מחויבות בביצוע תחזוקה מתאימה למערכות כך **שתנאי המינימום יתקיימו בכל תא ותא סלולארי**.

208. יהיה זה נכון בנקודת זמן זו להבהיר מהו אותו תא סלולארי וזאת כפי שמוסבר בשרטוט הבא אשר מקורו באתר פורום החברות הסלולאריות ובהסבר המובא בו –

מהו תא (CELL) ?

על מנת שמיליוני אנשים בכל רחבי המדינה יוכלו לבצע שיחות, כל אחת מחברות הסלולר מחלקת את המדינה לאלפי תאים גיאוגרפיים

המכונים – תאים (CELLS). באמצע כל תא ישנה אנטנה סלולרית. התאים משיקים אחד לשני, ושומרים על רצף של כיסוי תקשורתי במבנה הדומה לכוורת של דבורים. אם אין השקה בין תאים נוצר "חור" כיסויי, שמשמעותו חוסר קליטה או שידור מהמכשיר הסלולרי באזור זה, ופגיעה ביכולת המעבר הרציף בין אזורים שונים.

209. הנתונים המדויקים נמצאים בידי המשיבות ונתונים אלו אינם חשופים לציבור הרחב.

210. יחד עם זאת, ידוע וברור (גם בשים לב לפסיקה המצוטטת בכתב תביעה זה) כי בידי המשיבות ניתוח מדויק של אחוז הניתוקים ו/או ההפרעות של כל לקוח. במסגרת התובענה, המבקשים יעמדו על קבלת נתונים נוספים במסגרת הליכי גילוי המסמכים.

211. אלא שכבר עתה, ועוד בטרם קבלת ניירות "העמדה הרשמיים" יטענו המבקשים ביחד וכל אחד בנפרד כי רמת השירותים לה זכאי ציבור המנויים של המשיבות הוא נמוך ביותר ואינו עומד בקריטריונים שנקבעו בדין ו/או בהסכם עם הלקוחות.

212. המבקשים יטענו, כי איכות השירותים ובכלל זה גם רמת הניתוקים, גם מפת הכיסוי, גם איכות השמע הינו מסוג הנתונים אשר יש בידי בית המשפט לקבוע בו סטנדרטים של סבירות, והכל בשים לב לכך שהמשיבות מספקות שירותים חיוניים לציבור, בתמורה לכסף וכאשר שירותים אלו ניתנים מכח זיכיון שניתן למשיבות על ידי המדינה.

213. הרשת הסלולרית אינה עניין פרטי של המשיבות בלבד אלא מדובר במשאב ציבורי, אשר משליך על המשק הישראלי ועל התנהגות האזרחים, וכאשר משאב זה מוענק למי מהמשיבות, על מנת שהאחרונות יוכלו להפיק ממנו תועלת כלכלית, מצופה מהמשיבות באופן חד משמעי, כי המשאב ינוצל באופן מיטבי, תוך מתן שירותים באיכות ראויה, וכאשר הסיכון שהציבור ייחשף אליו כתוצאה משירותים אלו יהיה מינמאלי.

214. היה והמשיבות או מי מהן אינה מסוגלת לעמוד בדרישות אלו, יכולה היא "להחזיר את המפתחות" ואולם ברור כי הפוטנציאל הכלכלי בענף הסלולארי רק הולך וגובר, כך שאין לצפות שמי מהמשיבות תוותר על הזיכיון שניתן לה.

215. המבקשים אינם צרי עין ביחס לרווחי העתק שהמשיבות רושמות במאזניהן. נהפוך הוא, המבקשים סבורים כי צריכה להיות זיקה ישירה בין איכות שירותים שמעניק גוף מסחרי לבין הרווח שירשום בספריו, שכן יש להניח כי הגידול בהכנסות מאפשר שידרוג התשתיות.

216. יחד עם זאת, מאחר שאין המדובר בתשתית "בלתי מוגבלת" אלא שהמשאב שנעשה בו שימוש הוא תחום תדרים ציבורי אשר יש לו מגבלה, זוהי זכותם הלגיטימית של המבקשים ושל הציבור לדרוש מהמשיבות איכות שיחה ראויה, ללא ניתוקים, ללא הפרעות, ללא שיבושים וללא סיכון בריאותי.

217. במילים אחרות: כנגד זכותן של המשיבות להרוויח כסף, מצפה הציבור כי יוכל לעשות שיחה מהטלפון הנייד, מכל מקום שהוא, ולכל מקום שהוא, שכן יש לזכור כי גם אם התובע הספציפי יעמוד בסמיכות אנטנת שידור, עדיין חשוף הוא למגבלות של הצד השני אשר משוחח בטלפון נייד ועשוי להימצא במקום בו אין קליטה ראויה לשמה.

218. המבקשים יטענו כי יש לפרש את חובותיהן של המשיבות על בסיס המתואר לעיל.

219. המבקשים יטענו כי איכות השמע המסופקת על ידי הנתבעים כולן ללא יוצא מן הכלל, הינה ירודה, ונופלת מהסטנדרט הראוי.

220. המבקשים יטענו כי האיכות שנקבעה על ידי המחוקק (לרבות התקנים של ITU-T) בכל תא ותא ובכל רחבי הארץ לא פורסמה לציבור, אולם עדיין ניתן להעריך את איכות השמע על בסיס ניסיון החיים ועל בסיס נתונים נוספים.

221. והדרך הפשוטה ביותר לעמוד על כשלונן של המשיבות היא באיכות השמע הירודה שבה נתקלים הצרכנים, לרבות קיטועים, עיוותים ואיכות כללית שאינה עומדת בהוראות החוק ובוודאי שאינה עומדת בתנאי ההסכם עם המנויים אשר כעיקרון מרכזי לכל הסכם עם מנוי היא היכולת לקיים שיחה ברורה וצלולה.

222. מחזה נפוץ הוא הצורך לחזור על תוכן משפט או שיחה בעת שיחה סלולארית בישראל, כאשר מקרה שכיח הוא לבקש מהצד השני "תחזור עוד פעם על מה שאמרת?" וכיוצ"ב. זאת ועוד, שיחות רבות לא ניתן לקיימן מאחר שהמשוחח או הצד השני נמצאים במקום בו אין קליטה, ולא אחת נשמע הביטוי "עכשיו שומעים יותר טוב?" – ביטוי זה מלמד כי המשוחח או הצד השני, עברו מנקודה גיאוגרפית אחת לנקודה גיאוגרפית שניה (לעיתים המרחקים בין אזור קליטה לאזור ללא קליטה הם קצרים מאוד ונאמדים במטרים ספורים).

223. במקרים רבים אחרים, נקטעים מילים ו/או חלקים במשפט והדבר מקשה על הבנת השיחה ואלו רק דוגמאות ספורות.

224. ברור כי איכות השמע בסלולאר בישראל נופלת משמעותית מאיכות השמע בתקשורת הקווית, כאשר אין כל מקום להבדלים כה משמעותיים להבנת המבקשים על פי התקנים הקובעים, וזאת בפרט כאשר עלות השירות הסלולארי יקר ממקבילו בסדר גודל ממוצע של פי 4 – 7.

225. המבקשים יטענו כי אין הרישיון מצביע מפורשות מה הם תקני האיכות אליהם יש להתייחס כמפורט ברישיון של ITU-T שכן ההתייחסות ברשיון היא לתקנים הרלוונטים מתוך מגוון התקנים האפשריים. המבקשים יטענו כי לאור זאת, יש לקבוע את הסטנדרט הראוי על פי כללי הפרשנות הרגילים בדין, לרבות חיוניות השירות, העובדה כי מדובר בשירות בתשלום ובתמורה (ולא שירות חינם), וכי מדובר בתשתית חיונית למשק. פרמטר נוסף שיש להביא בחשבון הוא משך זמן הפעילות של החברה.

226. לטענת המבקשים, גם מבלי להידרש לסוגיות הטכניות, המצב בפועל מלמד כי המשיבות אינן עומדות בסטנדרט סביר של איכות בסיסית.

227. ניתוקים בשיחות, הפרעות קשות, חוסר תקשורת, חורים בהם לא ניתן כלל לשוחח בטלפון – אומרים "דרשני" והכל מבלי להדרש כלל לסוגיות טכניות מורכבות.

228. מן המפורסמות הוא, כי שירות אשר כרוך ב - "ניידות" ו/או בהעברת "מסרים" ו/או "קול" ו/או תשדורת אחרת, יהיה כרוך באפשרות לעשות כן באופן "נייד" ו/או באופן שהמסר "ישמע" ו/או "יועבר" בשלמותו, וללא הפרעות ו/או קטיעות וללא ניתוקים.

229. יתרה מכך, די אם תעשה השוואה עם האיכות המקובלת בקו טלפון פיסית כמקובל כדוגמת בזק ו/או הוט (077) כדי ללמוד ו/או להשוות באופן כללי עם האיכות הנחוצה והדרושה.

230. יצויין, כי בהמשך לעמימות הקיימת בתחום התוכניות ההנדסיות, לא פורסם לציבור נספח ב' לרשיון המשיבות שהוא המסמך המפרט את התוכנית ההנדסית של החברות ושל פריסת מוקדי השידור, ולרבות חריגים ו/או הקלות שניתנו.

231. המבקשים יוסיפו עוד, כי בכל הנוגע לרכיב "זמינות הרשת", שמשמעו - האפשרות של הצרכן לקבל או להוציא שיחת טלפון או שירות אחר, הרי שהיקף פריסת מתקני שידור בישראל רחוקה מלספק מענה כלל ארצי כדלקמן:

- א. אזורים שלמים שבהם הזמינות לקויה ובאופן שאין כלל אפשרות להקים קשר סלולארי;
- ב. תופעה של חללים בתוך תא (להלן: "חורים") בהם אין זמינות רשת למרות קיומו של תא פעיל במקום וזאת כתוצאה מליקוי בתכנון ההנדסי או בהעמדת מתקן שידור אשר אינו מתאים לתוואי השטח.
- ג. נדידת רשתות – עקב זמינות רשת בעייתית, ונוכח פריסה לקויה של אנטנות, ישובי הספר ואזורי הספר סובלים מנדידה של הרשת לרשתות זרות (כגון ירדן) שכן המכשירים ננעלים על הרשת הנקלטת בעוצמה הגדולה ביותר. בעניין ספציפי זה ראוי לציין כי הוגשה תובענה ייצוגית אשר נדחתה, ולפיכך

המבקשים, מטעמי זהירות, לא ביקשו סעד כספי בעניין זה, עד לבירור נושאי התובענה הנ"ל, ובחינת סוגיית ההשתק ו/או מעשה בי-דין. בעניין זה אין אלא להדגיש את הכבוד הלאומי כאשר אזרח ישראלי במדינת ישראל אמור לחסות תחת שידור ישראלי ולא שידור זר.

ד. ניתוקים- משמעות המונח "ניתוק" הינו הפסקה ו/או קטיעה של שיחה באיבה, שלא ביוזמה של מי מהצדדים. המבקשים יטענו כי אין לנתק את בעיית "הניתוקים" מבעיית "זמינות הרשת" שכן מקום שבו הרשת אינה זמינה תוביל בהכרח, אם כי לאו דווקא רק מסיבה זו, לניתוק של שיחה פעילה.

232. רק בידי המשיבות קיימות מפות כיסוי מדוייקות עד לרמת הבית והרחוב, והן יודעות היטב באלו איזורים אין כיסוי סלולארי בכלל ו/או כיסוי חלקי וכן היכן נמצא "חור" בתוך תא. לצערם של המבקשים, מפת הכיסוי אינה מפורסמת לציבור. העמדת מפת הכיסוי המפורטת לידיעת הציבור, הייתה עשויה, ללא כל צל של ספק, להביא לשיפור השירותים לציבור ולהביא למידע חיוני לציבור בטרם ההתקשרות עם חברת הסלולאר. המבקשים יטענו גם כי מקומות של "אי זמינות הרשת" הינם בגדר של פגם ו/או ליקוי מהותי אשר חובה על המשיבות לגלותו לציבור גם מכוח דיני הגנת הצרכן ו/או דיני המכר.

233. בחוברת תנאי ההתקשרות הכללים של הנתבעת³ לדוגמא, נטען כי כל צרכן יכול לבדוק את הפריסה הסלולארית, אולם בפועל, מפת הכיסוי נותרה בגדר סוד שאין לגלותו.

234. בצד החובה לגילוי מפות הכיסוי המדוייקות ובאופן שכל מנוי ידע "אנה הוא בא ולהיכן הולך" בטרם התקשרותו עם מי מהמשיבות, הרי ברור ללא כל צל של ספק, כי פרסום מפת הכיסוי הייתה מובילה להגדלת התחרות בענף הסלולאר, להגדלה של מספר מתקני השידור ודבר זה היה מביא לשיפור האיכות ובעקבותיה הפחתת הקרינה, שכן כוחות השוק היו פועלים באופן ישיר על המשיבות, והדבר היה מהווה תמריץ לשיפור האיכות, שיפור מפת הכיסוי ותמריץ ראוי למבקשים.

235. בדרך המקרה, פורסמו לציבור נתונים במסגרת דו"ח הצוות הבין-משרדי שהוכן ליועץ המשפטי לממשלה כאשר פרסום הנתונים נועד להציג את חשיבות מתקני הגישה הסלולאריים ללא הליך של רישוי. אלא שמתוך הנתונים נלמד כי בחלוף 9 שנים מהענקת הפטור למתקני גישה אלחוטיים, לא ניצלו המשיבות זכות זו בהיקף הנדרש, ועתה בבוא העת לבטל פטור זה, מלינות המשיבות כי אינן יכולות להעמיד תשתית סלולארית חיונית ונחוצה בלעדיו. נשאלת השאלה – מה עשו המשיבות במהלך כל השנים הארוכות ולמה המתינו?

(-) מצ"ב עותק מדו"ח הצוות הבין-משרדי בנושא מתקני גישה אלחוטית, דו"ח מסכם מחודש יוני 2009,

מסומן יז.

236. בעמ' 47-48 לדו"ח היועמ"ש מתגלה תמונה מדאיגה של חורים בכיסוי ו/או אזורי בעלי קליטה נמוכה בעיר גבעתיים ואשדוד והכל בהתייחס לנתבעת³. יודגש, כי מדובר בשתי ערים מרכזיות בישראל וכי הנתבעת³ מחזיקה במספר הגדול ביותר של מוקדי השידור בישראל. ועל כך יש לומר - אם בארזים נפלה

השלהבת, מה יגידו תושבי הפריפריה ... המבקשים יטענו כי תמונת מצב זו קיימת גם אצל המשיבות האחרות בכל האזורים בישראל.

237. עניינו הרואות, כי המשיבות הפרו חובתן על פי דין, על פי תנאי הרשיון ועל פי הסכם, וגרמו ליצירת "חורים" בכיסוי באופן שאינו מאפשר רציפות "קליטה" גם בסביבה העירונית וגם בשטחים פתוחים. יש להניח גם שהנתונים שפורסמו עוסקים בחורים ממש בקליטה, בעוד שהאזורים בהם קיים קושי ו/או ליקוי באיכות לא מפורסמים במפות אלו ותמונת האמת מדאיגה בצורה משמעותית.

238. במצב הקיים כיום, יכול הציבור להתלונן, אם יש בידו הזמן ו/או האפשרות לעשות כן, אולם זאת רק בדיעבד ולאחר רכישת המכשיר. יתר על כן, רוב הציבור יבחר "לשתוק" מקום שאין מדובר בליקוי קבוע בבית המגורים או מקום העבודה אלא ליקוי בדרכים או במקום אחר בו הוא אינו שוהה פרקי זמן ארוכים.

239. למען הסר ספק בנוגע לכך שהמשיבות ידוע יודעות היטב את בעיות הרשת, העובדה היא כי כל פנייה בנוגע לתלונה בנוגע לרמת הקליטה ו/או אי זמינות הרשת נענית לאור הנתונים מפת הכיסוי הקיימת בידי המשיבות. הפתרונות המשלימים שמספקות המשיבות אינם מספקים.

240. יש להוסיף, כי לציבור ולצרכנים יכולת "למידה" טובה של מצב הקליטה ויכולת השידור באזורים מסויימים, כך שימנעו מלבצע שיחות טלפון במקומות אלו. בזכות יכולת זו, יכולות המשיבות להציג תוצאות סטטיסטיות אשר בינן לבין האמת אין ממש.

241. עוד לעניין "יכולת הלמידה של הצרכנים" יוסיפו המבקשים לטעון כי חלקו הגדול של הצרכנים (אם לא כולם) יודע היטב היכן זמינות הרשת נמוכה או אינה קיימת והיכן עוצמת השידור ו/או השמע נמוכה שכן זמינות ואיכות על בסיס גאוגרפי הוא הליך נילמד אצל המשתמשים, ולכן המשתמש הסביר ימנע מראש מלשוחח באזורים אלו. הדבר לכאורה יגרום להפחתה במספר הניתוקים, אך תוצאה זו אינה משקפת את המציאות להלכה. יש לשקלל אזורים אלו בתוצאה ולנתח את המצב הרשת ביחס לנתון זה.

242. המבקשים יטענו, כי הם עצמם מכירים את האפשרות לקבל תוצאות "שיחה" טובות יותר במקומות מסויימים. כך לדוגמא, התובעת 4 אינה משוחחת בטלפון בתוך הבית ברח' ארלוזורוב 9 בתל אביב ובקטע כביש 443 שבין גבעת זאב לצומת שילת בכניסה למודיעין. התובע 1 אינו משוחח בסניף הדואר ברמת אביב ג', התובע 2 אינו משוחח בכניסה ליישוב ועוד. התנהגות זו מלמדת כי שינוי דפוסי ההתנהגות של הלקוחות גורמת לתמונה סטטיסטית מעוותת, ומדדי היחוס לא משקפים את המצב לאשורו. אדם לא יתחיל שיחה במקום "בעייתי" המוכר לו ובאופן שאם התחיל שיחה קודם יזוז הוא למקום חילופי או מלכתחילה יענה לטלפון במקום אחר.

243. המבקשים יטענו כי המשיבות אינן עומדות בדרישות שנקבעו בדין ובתנאי הרשיון באופן מצטבר ו/או חילופי לפי העניין כדקלמן :

א. המשיבות אינן מספקות שירותי תקשורת בפריסה כלל ארצית מלאה במובן שבו אין שקלול ראוי לחורים קיימים ו/או לאזורים שלמים שבהם אין כלל תקשורת.

- ב. המשיבות אינן מספקות שירותי תקשורת בפריסה שיוויונית.
- ג. בחלק מאזורי הכיסוי, המשיבות אינן מספקות שירותי תקשורת באיכות שמע טובה.
- ד. בחלק מאזורי הכיסוי המשיבות אינן מספקות איכות קליטה טובה.
- ה. המשיבות אינן עומדות בסטנדרט הניתוקים הקבוע בתנאי הרשיון בחלק מאזורי הכיסוי ובפרט כאשר נתון זה היה משוקלל כראוי בהתייחס לחורי התקשורת הקיימים ואזורים ללא קליטה.
- ו. המשיבות אינן עומדות בסטנדרט זמינות הרשת הקבוע בתנאי הרשיון בחלק מאזורי הכיסוי.

244. המבקשים יטענו כי יש לבחון את הפרות המשיבות באופן כולל ולא להתסמך על נתון חלקי. כפי שהוסבר, אחוז הניתוקים מושפע מזמינות הרשת ומקום שהרשת כלל אינה זמינה לא יכולים להיות ניתוקים מקום בו לא ניתן להקים התקשרות.

245. יובהר עוד, כי תחת מעטה הסודיות של התוכניות ההנדסיות, לא מובאים לידיעת הציבור הקלות ו/או חריגים שניתנו למשיבות על ידי השר הממונה, אם ניתנו. המבקשים יטענו כי הקלות שניתנו למשיבות על ידי שר כזה או אחרת, מבלי שהדבר פורסם לציבור, אינן עומדות בקריטריונים של מינהל תקין ויש לפרסם בקשות שהוגשו, אם הוגשו, והחלטות שנתקבלו, אם נתקבלו, בנוגע להקלות ו/או חריגים אלו לציבור.

246. בד בבד, יטענו המבקשים כי בכל הנוגע להסכם הלקוח האישי, אין בהקלות שנתן השר כדי לפגוע בזכות החוזית של הלקוח לקבלת שירותים ראויים בהתאם לתנאי הרשיון, וככל שאין חריג שהודע ללקוח מראש במועד כריתת ההסכם, אין הוא חל על היחסים שבין הלקוח לחברת הסלולאר.

247. המבקשים יטענו, כי קיומם של אזורים ללא קליטה ו/או אשר אינם עומדים בתנאי המינימום, הם נתון אשר קיימת לגביו חובת גילוי מראש כלפי הלקוח המתקשר עם חברת הסלולאר. מדובר בליקוי ו/או פגם ו/או מום אשר המשיבות מודעות אליו אולם אינן מגלות אותו ללקוח במועד כריתת ההסכם ו/או אם חל שינוי במפת הכיסוי לאחר מכן.

248. לדברים אלו משנה תוקף בין אם אישר השר חריגים אלו ובין אם לאו.

249. יתרה מכך, יטענו המבקשים כי למרות שאין הבדל משפטי בין מקום שבו המשיבות היו אמורות לדעת על הליקוי או מקום שידעו על הליקוי בפועל, הרי חומרה מיוחדת במישור הציבורי, רואים המבקשים בכך שהמשיבות מתקשרות בהסכם עם לקוחות אשר מתגוררים באזורים בעלי כיסוי מוגבל, מבלי שידעו את הלקוחות לגבי בעיות אלו, **מראש ובכתב**

250. לעניין זה, ההתקשרות החוזית בין חברה סלולארית לבין הצרכן אינה שונה מעסקת מכר או שירות אחרת, וכל הכללים החלים על עסקאות מסוגים אלו, חלים גם בעניינו.

251. הנתון של גידול מספרי במתקני שידור עד לשנת 2007, מידי שנה בכמה עשרות של מוקדי שידור, הינו נתון מטעה, שכן הוא חל למעשה, רק על גידול מספרי במתקני גישה סלולאריים ולא על גידול במספר מוקדי השידור בהיתר. מטעם זה, אין המדובר בנתון שיש בו כדי ללמד על שיפור האיכות והפחתת הקרינה, ודומה כי הוא בבחינת "מס שפתיים", לצורך הרגעה לאומית של כלל הצרכנים.

252. המבקשים יטענו, כי אף אם יצביעו המשיבות על גידול מספרי במספר מוקדי השידור במהלך השנים אין בנתון המספרי לבדו כדי לתמוך או לבסס טענה כלשהי הנוגעת לאיכות לה המשיבות מחוייבות, בשים לב גם לאזורי פרישת האנטנות (בעיקר במרכז, כפי שיפורט להלן).

253. לטענת המבקשים, לא רק שאין בגידול המספרי להביא סגירת הפערים הקיימים, הרי שאף אין בו מענה לגידול במספר המשתמשים, בהיקף צריכת השירותים וסוגם המגוון, ואין בו מענה לסוגים השונים של הטכנולוגיות (לדוגמא דור 2.5 ודור 3) אשר מוקדי השירות נדרשים לספק ואשר מוקדי השירות החדשים נדרשים לספק מבלי לגרוע או לפגוע במתקני השידור הישנים יותר.

254. התובעות מצאו כשלל רב את האפשרות להתקין מתקני גישה סלולאריים ללא צורך בהיתר בניה באופן שיש בכך כדי לחסוך כספית בהליכי התכנון ובזמן הדרוש לכך. הלכה למעשה, פעילותם (המצומצמת מההיקף הדרוש בכל מקרה) התמקדה בתצורה זו של מתקני שידור, על חשבון מוקדי שידור בהיתר אשר התקנתם דורשות שיתוף הציבור והרשויות במסגרת הליכי התכנון והבניה.

255. לצערו של הציבור, מתקני הגישה הסלולאריים, אפקטיביים רק במרחק מצומצם של מאות מטרים בלבד ולא משרתים את הסביבה בגזרה מרחבית מלאה.

256. בניגוד למתקני הגישה הסלולאריים, הרי שמוקדי השידור בהיתר, יכולים להכיל מספר רב של אנטנות, להעניק כיסוי של 360 מעלות לסביבה ולכסות שטח רב יותר, כך שהאפקטיביות שלהם הינה רבה יותר, באופן שכל מוקד שידור בהיתר שקול למספר יחסי גבוה של מתקני גישה סלולאריים. בשלב זה, ובטרם נחשפו מלוא הנתונים יטענו המבקשים כי מוקד שידור בהיתר ובעיקר מסוג תרנים יכול להיות שקול כנגד 5 מוקדי שידור מסוג מתקני גישה סלולאריים ואף יותר.

257. יתרון נוסף שמוקדי השידור בהיתר מגלמים, הוא העובדה שמלאכת התקנתם נעשית בשיתוף הרשויות והציבור ובצורה כזו, מושג עיקרון השקיפות ושיתוף הפעולה שבמלאכת הצבת מתקני השידור.

258. כאן המקום להדגיש, כי המבקשים תומכים בהסרת מכשולים בירוקרטיים בהתקנה של מתקני שידור על כל סוגיהם ויצירת מנגנון פיקוח בריאותי מחמיר על חשבון הבירוקרטיה. במובן זה, סבורים המבקשים כי הצעדים שננקטים ביחס להליכי החקיקה הם ראויים ומבורכים.

259. יחד עם זאת, ככל שקיימים לנתבעים קשיים במוסדות התכנון, הרי קשיים אלו הם גורמים לעיכוב של שנה עד שנתיים, לרבות בדיונים בוועדות הערר. אין לקבל עמדת הנתבעים אשר פועלים שנים ארוכות

מאוד, ואשר רישיונם העניק להם פרק זמן של 24 חודשים להעמיד תשתית מתאימה, כי בעיכוב מזערי זה יש כדי לשמש הגנה או תירוץ כנגד איכות השירותים הלקויה ורמת הקרינה הגבוהה לה חשוף הציבור.

260. התוצאה היא כי חלף התכנון לטווח ארוך, והעמדת תשתית משפטית ומנהלית מתאימה אשר חלקה דרוש בהיתר, אנו עדים בשנים האחרונות, למגמה שבה לא חלה עליה במספר מוקדי השידור בהיתר, והמשיבות העדיפו להתמקד ב"מתקני הגישה הסלולאריים".

261. בעוד כלל המומחים גורסים כי הטוב ביותר לאיכות סלולארית ולהפחתה בעוצמת הקרינה הוא שילוב של הסוגים השונים של מתקני שידור תוך יצירת תמהיל נכון וריבוי אתרים מסוגים שונים במיקומים שונים, הרי בפועל אנו עדים לעלייה במספרם של "מתקני הגישה הסלולאריים" בלבד (אשר גם בהם אין די).

262. בפועל, בעקבות מדיניות זו, איכות השידור והקליטה הינה נמוכה ביותר, הקרינה לה נחשף הציבור מעמידה אותו בסכנה, והמשיבות מפרות את חובתן על פי דין, ע"פ רשיון, ע"פ הסכם ומכח העיקרון של האחריות הציבורית למי שעושה בעסקיו שימוש בקרינה סלולארית הרת סיכון לציבור.

263. כניסוי פשוט יציעו המבקשים לבחון את המדיד הפנימי במכשיר הסלולארי אשר מכיל 5 שנתות (בחלק מהמכשירים 7 שנתות) שמלמדות את הצרכן אודות איכות השידור והקליטה במקום בו הוא נמצא. ככול שמספר השנתות פוחת, משמעות הדבר היא כי הצרכן נמצא במיקום בו הקליטה חלשה יותר, ובנסיבות אלו, גוברת עוצמת השידור והקרינה הנפלטת מהמכשיר הנייד כאשר ירידת מספר השנתות מלמדת שבאותו רגע נתון המכשיר הסלולארי משדר בעוצמת קרינה הגבוהה בעשרות עד מאות ואלפי מונים.

264. יש להבהיר, כי מקום שבו המכשיר מגלה כי הקליטה היא אופטימלית (כשמספר השנתות הוא מקסימלי), אין הדבר מלמד שלא ניתן לשפר את השידור והקליטה אף מעבר לכך. דבר זה לא רק אפשרי אלא גם מומלץ שכן עוצמת הקרינה בישראל נמוכה ביותר מהסף הבריאותי המחמיר. הגדלה זו של עוצמת הקליטה אצל המנוי תביא לשיפור הקליטה גם במקומות המוסתרים/מוצלים שבהם הקליטה היחסית בתא הסלולארי נחלשת.

265. **הסיבה לכך היא פשוטה – ככל שהקליטה חלשה יותר המכשיר מפצה על קליטה נמוכה זו בהגדלת עוצמת השידור והקרינה הנפלטת מהמכשיר הסלולארי.**

266. מדובר בנתון משמעותי וחמור ביותר לבריאות הציבור אשר הוא תוצאה של פריסה לא מספקת ולא נכונה של מתקני השידור.

267. יובהר כי אומנם הטכנולוגיה הדיגיטלית מאפשרת לקיים שיחה והעברת מידע גם במצב שבו הקליטה נמוכה מאוד אלא שאז הקרינה היא גבוהה ביותר והאיכות לקויה עד מאוד. אל למשיבות לסמוך על הטכנולוגיה שמאפשרת יצירת קשר "כמעט כל מחיר", שכן המחיר שהצרכן משלם בסיכון הבריאותי הוא בלתי נסבל, ואיכות השירות היא למטה מן החיונית.

268. יצויין, כי גם במקום בו המכשיר מגלה כי הקליטה היא אופטימלית, אין הדבר מלמד שלא ניתן לשפר את השידור והקליטה אף מעבר לכך שכן עלולים להיות ליקויים נוספים באיכות מסיבות טכניות אחרות

כדוגמת סיגנליים לקויים, תחומי חפיפה בין תאים, בעיות סנכרון תדרים וכדומה אשר אף אותם יש לפתור ולשפר.

269. התוצאה היא, כי במקום שהצרכן הסלולארי, המשלם ממיטב כספו עבור שירותים סלולאריים, יקבל שירותים אלו באיכות גבוהה ותוך סיכון מינימאלי, חשוף הוא לקרינה בעצמה גבוהה ולאיכות נמוכה.

270. יש להדגיש, כי קרינה סלולארית אינה גזירה מידי שמיים שלא ניתן להתמודד עימה ולצמצמה. בפועל, ניתן לצמצם את הקרינה למינימום הסיכון לחיי אדם ובריאותו.

271. הכלים והחובה לעשות כך בידי המשיבות הם.

3.1. חובתן של המשיבות מכח הסכם

272. הסכם ההתקשרות בין המשיבות לצרכן הבודד מקים חובה חוזית בין הצרכן לבין המשיבות אשר במסגרתו מחויבות המשיבות לספק שירותים כהגדרתם בהסכם לצרכן וע"פ כללי הפרשנות המקובלים.

273. המבקשים יטענו כי החוזה האישי מטיל על המשיבות חובה שאינה יכולה להיות פחותה מתנאי הרשיון, אשר תנאיו כלולים בהסכם האישי ויתר על כן, המבקשים יטענו כי התנאים בחוזה האישי מטילים חובות מוגברות על המשיבות לספק שירותים באיכות טובה.

274. כך לדוגמא, החוזה האישי מטיל חובה לאפשר לצרכן לעשות שימוש סלולארי במכשיר ללא כל סייג, ובאופן שוטף, כאשר החרג היחיד העומד בפני הצרכן הוא "שיבוש" בשירותים הסלולאריים.

275. המבקשים יטענו כי שיבוש יכול שיהיה שיבוש זמני בלבד ולא מניעה קבועה. לשם המחשה, מקום שבו עובר בסמוך לביתו של הצרכן חפץ אשר גורם לשיבוש או תקלה זמנית במערכת, לא הפרו המשיבות את התחייבויותיהן החוזיות כלפי הצרכן הבודד, אך מקום שבו המערכת הקבועה שפועלת במקום מגוריו או עבודתו של הצרכן אינה יכולה לאפשר שימוש סביר במכשיר הנייד וזאת ללא תלות במיקומו, בעוצמת שמע טובה, וללא ניתוקים קבועים הפרו המשיבות את התחייבותן החוזית כלפי הצרכן.

276. יש להבהיר כי חלק בלתי נפרד מפעולה תקינה של רשת הסלולאר היא אחידות השימוש ללא תלות במיקומו של המשוחח שכן יחוד הטכנולוגיה הסלולארית הוא בראש ובראשונה בניידות, ורק אח"כ ב"גאג'טים" שהמכשיר הסלולארי מתהדר בהם.

277. תשתית המשיבות ע"פ דין והסכם, חייבת לאפשר תקשורת בכל מקום ובכל תא ותא ללא כל אבחנה וזאת על מנת לשמר את עקרון "הניידות" במפורט לעיל. לא לחינם נקבע המונח "בכל תא ותא" בתנאי הרשיון (ר' פרק ה.1).

278. דא עקא, שבפועל הדברים רחוקים מהמוצהר והמעוגן בתנאי הרשיון והחוזה, וכל מנוי יודע כי האיכות היא תלויה מקום ספציפי וה"חורים" קיימים לרוב. אפילו בתוך המשרד עשויים להיות אזורים ללא קליטה, וכך גם בדירת המגורים. "חורים" גדולים מכך בהיקף משמעותי עוד יותר נמצאים בסבירות רבה

יותר ככול שמתרחקים מהמרכז, אך הדוגמאות מלמדות גם על תל אביב "רבתי", מרכז העסקים של ישראל.

279. המבקשים יטענו כי המשיבות מפרות את חובותיהן גם על פי תנאי הרישיון וגם על פי ההסכם האישי.

280. המבקשים יטענו כי מקום שבמסגרת "חוזה אחיד" מגבילות עצמן המשיבות מאחריות להפרה של תנאי השירותים, מדובר בתנאי מקפח במסגרת חוזה אחיד.

281. יתר על כן, מקום שהמשיבות מפרות במודע את תנאי הרישיון, על בסיס יומיומי, יש לדחות כל טענה ולפיה "אין כיסוי רשת" באזור זה. על המשיבות היה לבחור האם להמשיך ולהתקשר עם הלקוח, חרף הפרת ההסכם על ידיהם או חרף אי יכולתן לעמוד בתנאי ההסכם, או לחילופין – לפנות אל הלקוח ולהפסיק את השירותים, כמו גם להשיב ללקוח את כספו.

282. עוד יטענו המבקשים כי מקום שהמשיבות בוחרות לאחוז את המקל משני קצוותיו, דהיינו – להמשיך בגביית כספים מהלקוח חרף בעיית איכות הספקת השירותים כדוגמת ניתוקי שיחות שמשמעותן הכלכלית היא ביצוע שיחה נוספת, אין לקבל קו הגנה משפטי לפיו "אין כיסוי רשת" או "הפרעות שידור קבועות" הם בגדר כורח המציאות.

283. הסכמי ההתקשרות של המשיבות מחזיקים לא אחת את הצרכנים "כבני ערובה" מקום שבו לקוח שיבצע מהלך "חד צדדי", צפוי לתביעות משפטיות וסיכון של קנסות בגין שבירת תוכנית או התחייבות בשיעור של אלפי ₪. רוב הצרכנים אינם בעלי האמצעים, הממון או הזמן לנהל מאבק משפטי מול התובעות שכל עלויות הליכי המשפט והמשאבים האישיים, שווה או לעיתים עולה על סכום עילת התביעה.

284. יודגש, כי לצרכנים אין אלטרנטיבה ממשית שכן תמונת מפת הכיסוי מגלה שקיימת חפיפה בין אזורי הכיסוי של כל החברות, באופן שמקום שבו יש ריכוז מתקני שידור – כל החברות הסלולאריות שותפות לו, ומקום שיש מחסור, היינו הך.

285. על מנת שלא לחזור על דברים שנכתבו, יפנו המבקשים לעמדתן בפרק דלעיל בנוגע לתנאים מקפחים בחוזה אחיד ולפרשנותם את החוזים הקיימים.

4.1. דוגמאות מתוך הפסיקה

286. מתוך הדוגמאות שנמצאו בפסיקת בתי המשפט ניתן להצביע על מקרים רבים שבהן המשיבות מודות בכשלונן לספק שירותי תקשורת בסטנדרטים להן הן מחוייבות, באופן שהמשיבות מודות שקיימים אזורים בארץ בהם כלל אין אפשרות לקבל שירותים סלולאריים, והכל בניגוד לדין ולרישיון.

287. כך בעניין תק (י-ס) 5075/07 מוריס נגד מירס נקבעו הממצאים כדלקמן נגד הנתבעת 4 בעניין היישוב "צור הדסה" –

**אין מחלוקת בין הצדדים על כך שבאזור מגוריו של התובע אין קליטה.
בנסיבות אלו הפרה הנתבעת את ההסכם בינה לבין התובע, שכן היא לא
העמידה לרשותו אפשרות סבירה להשתמש בחבילה של 500 דקות אותה**

רכש. בנסיבות העניין היה התובע רשאי לבטל את החוזה שנכרת בין הצדדים, בעקבות הפרת חוזה מצד הנתבעת והנתבעת לא הייתה רשאית לסרב לבקשותיו בעניין זה.

288. כך גם בעניין תק (י-ם) 5328/07 לנגס נ' מירס בו נקבעו הדברים כדלקמן נגד הנתבעת 4 בעניין העיר בית שמש -

לפיכך, נראה שאכן ישנן בעיות קליטה באזור שאין להן פתרון מניח את הדעת, ולכן יהא זה צודק לשחרר את התובע מההתחייבות להשתמש בשירותי החברה למשך 36 חודשים מבלי לחייבו "בדמי היציאה", הואיל והנתבעת למעשה לא עמדה בהתחייבותה לפי ההסכם לספק לתובע את שירותיה באופן תקין למשך מלוא תקופת ההתחייבות.

289. כך נקבע בעניין תק (י-ם) 4581/06 שירות שיאון נ' מירס בנוגע ליישוב "מעלה אדומים" -

" מאידך, ראיתי לקבל את גירסת התובע לפיה אכן היו בעיות קליטה במכשירים, אשר לא נפתרו גם לאחר הפתרונות שהוצעו על ידי הנתבעת.

חזקה על עסק שמתקשר עם חברת תקשורת ומפרסם את מספרי המכשירים שלו - שאין לו אינטרס להתנתק מהחברה, אלא אם כן קיימות בעיות קליטה, המקשות כל כך עליו ועל לקוחותיו עד כי ההתנתקות נראית לו עדיפה.

נראה שזה המקרה שלפנינו."

290. בעניין תק (ב"ש) 4096/00 אבו חאמד נ' פלאפון נקבעו הדברים כדלקמן נגד הנתבעת מס' 1 -

"וזה למעשה לב העניין - גם הנתבעת מודה שבאיזורים מסויימים עלולה להיות קליטה נמוכה והנתבעת עצמה יזמה הקמת משדר חזק יותר באזור מגוריו של התובע בשל בעיות הקליטה הנמוכות. משהייתה בעיה בקליטה והנתבעת הייתה מודעת לכך ומשהופקדו הפלאפונים בידי הנתבעת בשל אי תקינותם ו/או אי תקינות המערכת, ו/או בעיות קליטה באזור, מדוע סבורה הנתבעת כי על מנוייה, שנבצר מהם להשתמש בפלאפון, להמשיך ולשלם את דמי השימוש? האם רק משום שחתמו עימה על חוזה. באותה עיסקה מתחייבת גם הנתבעת לספק לתובע מערכת תקינה לביצוע שיחותיו בגין דמי השימוש שהוא משלם, מלבד תשלומים עבור השיחות, ואם אין הנתבעת מסוגלת לספק את השירות תהא הסיבה לכך אשר תהא, אין היא זכאית לקבל תשלום או דמי שימוש בעד שירות שלא ניתן."

291. בתק (י-ם) 1949/08 בצלאל נ' פלאפון הובאו הנתונים כדלקמן בעניין מנוי מאזור "הר חומה" וכן נסקרו בו פרטים לגביי כלל המדינה -

"שנית, הנתבעת הגישה דו"ח תקשורת המראה כי ההתנתקות בקו של התובע הן בשיעור נמוך מאוד, וקיימים מספר רב של חודשים בהם אין כלל התנתקות.

לבקשתי, המציאה הנתבעת דו"ח זהה לאותה התקופה, של 500 מינויים מגוש דן.

בדו"ח זה אין, ולו חודש אחד, שאין בו כלל התנתקות.

סימני התמיהה הם ברורים."

בנוסף, הביא התובע נתוני הקלטה של שיחה, אשר מלמדים על שיעור ניתוקים של 30% כדלקמן -

בשיחה מיום 27.1.08 עם הילה, נאמר:

"אבי: אמרתם שיש בעיה בהר חומה.

הילה: נכון..."

ובהמשך:

"אבי: כלומר אתם מודעים לזה שיש בעיה ויש ניתוקי שיחות ואני לא

היחיד שמתלונן?

הילה: נכון. זה רשום לי ובאמת שאנחנו מודעים."

ובהמשך:

"הילה: ... זה שיש בעיה בהר חומה אתה יודע אני יודעת וכולם יודעים...?"

ושיחה מיום 7.8.08, שם נאמר בסופה של השיחה:

"אבי: את אומרת לי ש-30% מהשיחות הנכנסות מתנתקות

מוקד: כן, אבל גם זה לא רק למנוי שלך."

292. כך גם נקבע בתק (בי"ש) 1067/08 זרוק נ' פלאפון בעניין הנתבעת 1-

"אין מחלוקת שבמקום עבודתו של התובע, בו הוא נמצא כ-10 שעות מדי

לילה, אין קליטה."

293. כך נקבע בתק (פ"ת) 2154/08 כהן נ' סלקום בעניין הנתבעת 2 -

"עוד טען נציג הנתבעת כי אומנם נתקל התובע בקשיי קליטה במקום

מגוריו, אולם הנתבעת הציעה למצוא פתרון לבעיה, אשר סורב על ידי

התובע, ובכל הנוגע לליקויים במכשירי הטלפון עמדה הנתבעת בכל

המתחייב בביצוע התיקונים כל עת שהגיע התובע למשרדה."

294. כך נקבע בתק (חי) 648/08 מורה נ' סלקום בעניין הנתבעת 2 -

"משהודתה הנתבעת כי קיימת בעיית קליטה באזור בו נעשה שימוש במכשירים שנרכשו על ידי המבקשים, אז קמה למבקשים הזכות לבטל את ההתקשרות החוזית בינם לבין הנתבעת."

295. בעניין תק (פ"ת) 2763/06 שובל נ' פרטנר אשר הסתיים בדרך של פשרה לפי ס' 79א' לחוק בתי המשפט, נאמרו הדברים כדלקמן –

"לימים עבר התובע ממוקם מגוריו למקום אחר ואז גילה שיבושי קליטה חמורים וביקש את סיועה של מחלקת שרות הלקוחות של הנתבעת אך הוסבר לו, שלא ימצא פתרון בעתיד הנראה לעין.

בין היתר הציעו לו סידורים חלופיים שלא נראו לו ובסופו של יום חדל התובע להשתמש בשירותה של הנתבעת אף כי המכשיר נשאר בידיו."

296. בעניין ת"ט 6265-08-09 פרטנר נ' דוידי (שלום נתניה) נדונה בקשה להארכת מועד להגשת התנגדות, ואף שטרם הוכרעו הדברים לגופם אלו הדברים שנטענו על ידי המבקשת –

"...לגוף העניין היא טוענת, כי נאלצה להתנתק משירותי המשיבה, ולעבור לחברה מתחרה, בשל בעיות קליטה חמורות שנתמשכו על פני תקופה ארוכה, ושבטיין נגרמו לה נזקים כבדים לעסקה."

297. עיון בדוגמאות אלו, אשר משקפות רק את קצה הבעיה, מגלה כי המשיבות מפרות את חובותיהן בדין ובהסכם באופן גלוי וסומכות על הציבור כי ימשיך לשלם עבור שירותים לקויים.

298. עוד סומכות המשיבות ידיהן על כך כי רוב הציבור ימנע מלנהל הליכים משפטיים נגד המשיבות, ובפרט מקום שבו הסנקציות העומדות לרשות המשיבות הן כבדות משקל. יש להזכיר כי חלק ניכר מההסכמים בין הצרכנים למשיבות כולל תניות של פיצוי בשיעור של אלפי ש"ח בגין ניתוק מהרשת, והצרכנים החוששים מהתמודדות עם תניות אלו, ממשיכים לשלם.

5.1. איזורים ללא קליטה – אי זמינות רשת קבועה או חלקית

299. במקומות רבים בארץ, גם במרכז, קל להיווכח באזורים בהם אין כל אפשרות להוציא שיחת טלפון מהמכשיר הנייד.

300. אזורים אלו יכולים להיות להיות מצומצמים ומוגבלים לקרן רחוב או לחלק מן הבית ויכולים להיות נרחבים לשכונה שלמה, כביש או אפילו עיר.

301. דוגמאות ניתן למצוא על נקל, גם מתוך התביעות השונות שפורטו, גם מתוך נסיונם של המבקשים בתובענה זו, וגם מתוך מקורות נוספים, וכדי לא לחזור על הדברים, נפנה לפרק ג' לתובענה זו.

302. כך לדוגמא במהלך נסיעה ברכבת ישראל במסלול מהמרכז לצפון מובחנים אצל כל המשיבות חורים בכיסוי, כאשר אלו משתנים ממקום למקום ומעת לעת. עיקר הקושי הינו מהיבט האיכות בו בולט הנתון

של קליטה חלשה במקומות רבים, ובאופן שבחלק גדול מהדרך מחוון הקליטה מצביע על 2 קווים כדרך שיגרה.

303. באזור הצפון קיימת בעיה קבועה של זמינות רשת, ובעליות סדום בואך מדימונה לכיוון ים המלח הקליטה נמוכה ביותר, וכך גם בכביש הערבה.

304. המבקשים יטענו, כי תנאי הרשיון אינם מתירים למשיבות להותיר במפת הכיסוי של הרשת "חורים" או "אזורים ללא כיסוי קבוע".

305. בתנאי הרשיון נקבע כי זמינות הרשת במשמעותה ביחס לשיחות חסומות משמעו כי השיחה חסומה עקב חוסר משאבים של הרשת או משאבים לקישור מערכת הרט"ן למערכות אחרות כפי שהוגדר בתנאי הרשיון -

שיחות חסומות (Blocked calls) - שיחות שלא ניתן להקים או הודעות שלא ניתן להעביר מיד עם פקודת הקמת הקשר עקב אי-זמינות משאבים של מערכת הרט"ן או משאבים לקישור בין מערכת הרט"ן למערכות אחרות;

306. אין לבלבל מונח זה של "שיחות חסומות" עם המונח של "אי זמינות קבועה" או "חורים במפת הכיסוי".

307. במקום שבו לא ניתן להקים שיחות עקב חוסר משאבים כאמור, הרי הרשיון קובע הקלות שניתנות למשיבות בדמות של 99% במדידה שתערך בשעות השיא.

308. אלא שאין משמע דברים אלו כדי להתיר למשיבות חורים במפת הכיסוי, המבקשים יטענו כי באחריות המשיבות לכסות את כל מפת הכיסוי של הרשת, כאשר כל "חור" במפת הכיסוי משמעו הפרה של תנאי הרשיון וההסכם עם הצרכנים. שכן המבחין את המוצר שנמכר על ידי המשיבות מהתקשורת הקווית, הוא רעיון "הניידות" בכל מקום וזמן.

309. מחירי "הניידות" משווקים בצורה שהלקוח יכול לקיים "שיחה בכל מקום לכל מקום" ללא כל אבחנה למקומו של יוזם השיחה או מקבלה. אם התחייבות בסיסית זו מופרת, לא ברור איזה תוקף נותר למשיבות לגבות מחירים גבוהים כל כך ביחס לתקשורת הקווית.

310. לו מלכתחילה היו המשיבות מגלות לציבור את המקומות בהן אין כיסוי ו/או קליטה במפה מפורטת, יתכן שהיה בכך כדי להקהות מטענה זו. אולם המשיבות אינן עושות כן ולפיכך אין להן הגנה כנגד טענה של חורים בכיסוי.

311. במילים אחרות: העובדה שהמשיבות אינן מגלות את מפת הכיסוי מאפשרת להן לגייס לקוחות רבים, חלקן תוך ידיעה שהשירות לא יוענק להם על פי ציפיותיהם, אך אי גילוי זה משמש כנגדן כחרב פיפיות שכן אי הגילוי אינו מאפשר להן לטעון כי הצרכן ידע או היה צריך לדעת היכן נגמרת או מתחילה הרשת לפעול.

312. כאן יש להבהיר, כי מימד הזמניות הוא גורם חשוב בהערכה של התנהלות המשיבות. מקום שבו באופן מקרי וזמני, עקב הצטברות של שיחות וצורך בקישוריות לא ניתן להעמיד את הרשת לשימוש חלק מהצרכנים, כדוגמת מקרים של אירועים המוניים בלתי צפויים - הדבר נסבל.

313. אולם, מקום שבו החלל במפת הכיסוי הוא קבוע ולא זמני כאמור, באופן שבו כל הצרכנים ששוחים בנקודה גיאוגרפית זו אינם זמינים לשירות הרשת, הדבר מהווה הפרה של הדין והרשיון.

314. המידע בנוגע למפת הכיסוי נמצאת בידי המשיבות וידיהן הנתונים המלאים או "חורים" אלו ברשת, והמבקשים שומרים על זכותם לעתור לגילוי מסמכים ו/או שאלונים במסגרת ההליך המשפטי.

315. אין ספק, כי אם המשיבות היו מציינות את מינון מתקני שידור הראוי במיקום המתבקש או לפחות, משקיעות מאמצים טכנולוגיים נוספים, ניתן היה להימנע מהפרה זו אשר מבוצעת על ידי המשיבות.

316. יודגש כי המשיבות יודעות היטב את עצמת השידור המינימאלית הדרושה כדי לקיים קשר אפקטיבי ואיכותי בין מכשיר נייד למוקד שידור אך אינה פועלת לקיים מינימום הכרחי בכל האזורים הגאורפיים ובאופן מלא.

6.1. הציבור הנפגע והשותק

317. המבקשים יטענו כי ככלל, הדוגמאות המובאות בפסיקה של בתי המשפט, משקפות מקרים נדירים של מבקשים אשר בחרו להתעמת במישור המשפטי עם המשיבות אשר להן כח כלכלי רב ויכולת לממן את הגנתן.

318. באופן דומה, גם ביחס למבקשים המיוצגים בתובענה זו, הנזק האישי הנגרם לכל אחד מהם הוא בשיעור נמוך, באופן שמרתיע תובע יחידי לפעול נגד תאגידים אלו.

319. רובו של הציבור "התרגל", שלא לומר התייאש, מאיכות השירותים שהמשיבות מספקות. איכות קליטה ירודה וניתוקים הינה תופעה מוכרת ושגרתית עד כי הציבור מתייחס אליה באדישות. "אין מה לעשות" או "זו דרכו של עולם" ובמובן זה הצלחת המשיבות "להרגיל" את הציבור היא הצלחה כבירה.

320. יתרה מכך, באזורים בעייתיים בהם הקליטה אינה קיימת או שהיא בשיעור נמוך מאוד רוב הציבור ימנע מביצוע שיחות טלפון סלולאריות. רוב הציבור מכיר אזורים ספציפיים בהם אין קליטה כלשהי ולפיכך ימנע מביצוע שיחות טלפון מאזורים אלו.

321. אזורים אלו יכולים להיות בבית ו/או במשרד ו/או בחלקים של הבית וכן בכבישים ו/או באזורי בילוי וקניות.

322. יודגש, כי דווקא באזורים הומי אדם, איכות הקליטה טובה יותר, שכן המשיבות מצופפות משיקולים מסחריים ותחרותיים את מספר מתקני השידור במקום לרבות מתקני שידור משלימים במקומות

נקודתיים אלו, ואולם באזורים כפריים ו/או בפריפריה ו/או באזורים הפחות מיושבים האיכות יורדת בצורה משמעותית עד כדי חוסר קליטה לחלוטין במקומות מסויימים.

323. הנתונים המדוייקים הם נתונים שאינם מפורסמים לציבור והם נמצאים בידיעתן הבלעדית של המשיבות, והמשיבות מתבקשות במסגרת תובענה זו לחשוף גם נתונים אלו.

324. יתר על כן, המשיבות יודעות היטב כי הכיסוי של הרשת הסלולארית אינו מלא, ואינו תואם את תנאי הרישיון. הפתרונות שהמשיבות מספקות הם חלקיים ומוגבלים ביותר (כדוגמת שירות צלצול כפול, אנטנות תיגבור ועוד) ואינם נותנים מענה לבעיה החמורה העולה מתביעה זו, לא כל שכן שכך הלקוח מאבד את היתרון המשמעותי שהטכנולוגיה מספקת לו והוא הניידות.

325. עם קבלת מפות הכיסוי של המשיבות והנתונים השונים שהמבקשים עותרים להם במסגרת גילוי המסמכים הכללי והספציפי, שומרים המבקשים על זכותם לתקן את כתב התביעה ולעדכנו.

326. יש לציין כי הטכנולוגיה הסלולארית, שהיא דיגיטלית בבסיסה, מאפשרת לקיים שיחה גם אם עוצמת הקליטה נחלשת משמעותית, ואפילו עד לפי 1000 מהעוצמה האופטימלית, ולכן גם במקרה שבו הקליטה נמוכה תיתכן רציפות של שיחה. עם זאת, איכותה של השיחה במקרה זה נפגמת, שכן בעוצמות נמוכות השפעות סביבתיות מפריעות ביתר שאת ומקטינות את איכות השיחה ובהירותה (נזכיר כי במצב כזה, עוצמת הקרינה הנפלטת מהמכשיר הסלולארי היא גבוהה עד וגם מעבר עשרות אלפי מונים מהשידור במצב האופטימלי).

327. המשיבות ממנפות את היתרון הטכנולוגי של השידור הדיגיטלי, ובשל היכולת להותיר בעינו את "קו החיים" של השידור גם בתנאי קליטה ירודים מאוד ובתנאים קיצוניים, אף תנאים אלו גורמים לקרינה ברמה הגבוהה ביותר ולאיכות שידור ירודה מאוד.

328. הזנחה מתמשכת זו מותחת את החבל מעבר לסביר ולראוי, שכן לטכנולוגיה יש מגבלות אשר משליכות על איכות השירותים ובעיקר על רמת הקרינה אליה נחשף הציבור. יודגש שוב, כי הטכנולוגיה גורמת להתגברות הפרעות לשיחה ולשיבושים בה ולהתעצמות של הפרעות ורעשי רקע אשר נגרמים ככל שהאות נחלש והמשמעות היא כי האיכות נפגעת בצורה משמעותית.

329. יש להבהיר כי המבקשים תומכים בשימוש בטכנולוגיה הדיגיטלית, ואף מכירים ומאמצים את היתרונות שיש בטכנולוגיה זו בפרט לטיפול בבעיות מקומיות או בתופעות של הצללה או הסתרה מקומית אשר הינה פועל יוצא של מכשולים בעיקר במרחב העירוני. אולם, המבקשים סבורים כי עוול גורמות המשיבות לציבור כאשר השימוש בטכנולוגיה הדיגיטלית נעשה כדי לחסוך על חשבון הציבור בתשתיות, כאשר הציבור נפגע ברמת השירותים שהוא מקבל וכאשר הדבר מביא לחשיפת הציבור לקרינה בלתי מייננת מוגברת, שכן המכשירים בטכנולוגיה הדיגיטלית משדרים בקרינה מקסימאלית.

330. לדעת המבקשים, הנורמה הרצוייה היא קליטה בכל הארץ באיכות של 5 קווי קליטה (או 7 בחלק מהמכשירים) על צג הטלפון הסלולארי ולא ניצול הטכנולוגיה הדיגיטלית על מנת להפיק שידור וקליטה בתנאים של 2-4 קווים ולמטה מכך.

7.1 פריסת מתקני שידור בצורה שיוויונית בישראל, האמנם?

331. המבקשים יטענו, כי עוצמת השידור של המכשיר הנייד תלויה במרחק שבו נמצא המכשיר הסלולארי מאנטנת השידור.

332. המבקשים יטענו, כי קיים מתאם חיובי בין איכות השמע, רמת השירותים, זמינות הרשת, אחוז הניתוקים, וכמות הקרינה לבין המרחק של אנטנת השידור מהמכשיר הנייד.

333. ככל שהמרחק קטן יותר, עצמת הקרינה מהאנטנה ומהמכשיר תקטן, וההיפך – ככל שהמרחק גדול יותר, עוצמת השידור השקולה של 2 המקורות תגבר. יש לזכור כי במקרה של מכשיר נייד העוצמה יכולה לגדול פי 10000 עד 2.5 מיליון במכשירים של דור 3 !!!

334. כטענה אשר יכולה לעמוד בפני עצמה יטענו המבקשים כי הפליית אזורי הכפר, לעומת המרכזים המסחריים הגדולים היא אסורה לפי חוק התקשורת והרשיון שניתן למשיבות.

335. האם מותר למשיבות לפרוס את מערך מתקני שידור כאשר ברור וידוע להן כי הסיכון שנושאים בו הישובים "הקטנים" הוא גבוה יותר? האם ילדי הכפר חשובים פחות בעיני החוק מילדי תל אביב?

336. בחינת הנתונים המקצועיים המובאים במאמרו של מר סטליאן גלברג הממונה על הקרינה במשרד להגנת הסביבה מיום 18.02.2008 – "פריסת אנטנות סלולריות בתוך הערים" (ר' נספח ו') מגלה כי רמת הקרינה בסמיכות קרובה יחסית למוקד שידור שמשרת תא קטן, נמוכה מרמת הקרינה במקום המרוחק ממוקד שידור המשרת תא ברדיוס כפול ובמילים של כותב המאמר -

"ככל שהסביבה העירונית צפופה יותר ($N=3.5-4$), עדיף להתגורר קרוב יחסית למוקד שידור המשרת תא קטן מאשר רחוק יחסית ממוקד שידור המשרת תא גדול"

337. המבקשים יטענו כי לא רק שלמשיבות אין כל זכות להפלות בין התושבים של הישובים השונים בכל הנוגע לסיכוני הקרינה, הרי חובתן לספק שירותים באיכות שווה לכל הארץ.

338. אלא שמהנתונים המובאים במאמר ואשר נאספו על ידי הגורמים האמונים על האינטרס הציבורי במשרד להגנת הסביבה, עולה תמונה מדאיגה ולפיה דין תל אביב שונה מדין ערים אחרות.

339. כך לדוגמא, ההספק היחסי של המכשיר הסלולארי בעיר אשדוד, גבוה פי 5.9 מההספק הסלולארי בתל אביב, ואשדוד אינה כפר.

340. בכפר קאסם, ההספק הסלולארי של המכשיר הסלולארי גבוה פי 31.9 מההספק הסלולארי של המכשיר בעיר תל אביב.

341. מספר התושבים למוקד שידור בעיר תל אביב עומד על 581, לעומת נצרת בו מספר התושבים למוקד שידור עומד על 3,189.

הספק יחסי של מכשיר סלולרי	הספק יחסי של מוקד שידור	רדיוס התא $(R=\sqrt{S/\pi})$ [m]	שטח התא [m^2]	מספר תושבים למוקד שידור	מספר תושבים	מספר מוקדי שידור בשטח	שטח [m^2]	יישוב
1.0	1.0	155	75049	581	371,439	639	47956417	תל אביב-יפו
3.9	12.2	244	187124	1797	706,368	393	73539773	ירושלים
4.4	7.7	253	200851	1020	268,251	263	52823810	חיפה
1.3	2.1	171	91585	923	127,394	138	12638753	רמת גן
4.1	11.7	247	192019	1661	169,415	102	19585905	נתניה
5.8	22.3	277	241215	2250	207,000	92	22191741	אשדוד
3.1	5.6	227	161225	1033	83,638	81	13059243	הרצליה
1.7	6.6	183	104819	2333	142,334	61	6393956	בני ברק
4.4	7.0	253	200696	928	41,746	45	9031318	הוד השרון
1.0	2.0	156	76213	1142	47,948	42	3200967	גבעתיים
5.5	18.1	273	234157	1905	70,503	37	8663825	רעננה
6.0	18.9	280	246809	1838	36,755	20	4936186	קריית ביאליק
13.2	72.5	366	419568	3189	63,770	20	8391368	נצרת
27.3	197.5	465	679744	4211	54,738	13	8836670	מודיעין מכבים רעות
31.9	229.8	490	754719	4188	16,752	4	3018876	כפר קאסם

(-) ר' נספח ו' לכתב התביעה עמ' 3.

342. בתוך ערי מחוז המרכז, התמונה היא דומה ומלמדת כי העיר תל אביב, זכתה מכל הערים, לפריסה רבה של אנטנות, באופן שההספק היחסי של המכשירים בתל אביב, נמוכים מספר מונים מהערים האחרות –

הספק יחסי של מכשיר סלולרי	הספק יחסי של מוקד שידור	רדיוס התא $R=\sqrt{S/\pi}$ [m]	שטח התא [m^2]	מס' תושבים למוקד שידור	מס' התושבים	מספר מוקדי שידור בשטח	שטח [m^2]	יישוב
1	1	155	75049	581	371,439	639	47956417	תל אביב יפה
2.7	6.7	215	145262	1713	241,584	141	20482000	ראשון לציון
4.1	10.5	249	198121	1474	208,349	140	27457000	פתח תקוה
4.1	13.7	247	192019	1974	201,332	102	19585905	נתניה
2.8	8.0	218	149211	1676	118,997	71	10594000	רחובות
2.1	4.9	200	128328	1334	89,382	87	11454000	כפר סבא
2.2	5.5	202	128096	1442	74,999	52	6661000	לוד
5.5	20.5	273	234157	2180	80,888	37	8663825	רעננה
10.6	53.3	341	365375	2911	69,869	24	8769000	רמלה
27.3	240	465	679744	5189	87,192	13	8836670	מודיעין-מכבים-רעות
4.4	7.8	253	200696	1047	47,126	45	9031318	הוד השרון
8.3	22.2	314	310480	1652	38,809	26	7762000	ראש העין
10.6	41.9	340	362667	2307	34,612	15	5440000	יבנה
10	36.7	334	351376	2129	34,066	16	5622000	נס ציונה
6.6	26.1	290	264583	2376	27,810	12	3175000	יהוד

6.8	34.7	293	271000	2988	20,916	7	1897000	גבעת שמואל
49.7	392	570	1022857	4585	18,338	7	7180000	שהם
29.7	121.7	480	722429	2382	16,677	7	5057000	צורן-קדימה
9.4	34.2	327	335125	2116	18,929	8	2681000	גדרה
23.4	305	494	787000	2479	18,438	3	2301000	גן יבנה
6.6	28.7	290	285000	2543	15,281	6	1590000	כפר יונה
6.7	38.9	292	288500	3384	13,537	4	1074000	גני תקווה
41.4	391.4	538	901500	5499	10,999	2	1803000	כוכב יאיר
17.7	103.4	404	511667	3393	10,179	3	1535000	קריית עקרון

(-) מצ"ב עותק מפרסום המשרד להגנת הסביבה, פריסת אנטנות סלולריות בחלק מערי מחוז המרכז מיום 16.04.2008, מסומן יח'.

343. יש להבהיר כי אומנם נתוני המאמר עוסקים דווקא בקרינה של מתקני הגישה הסלולאריים, אך מהנתונים עולה תמונה מדאיגה של הפלייה במינון פריסת מתקני שידור בישובים השונים, והוכחה חד משמעית בנוגע למצבת מתקני שידור של המשיבות.

344. עינינו הרואות, כי עוצמת הקרינה מהמכשירים הניידים (עמודה אחרונה בטבלה באמצעות הספק השידור מהמכשיר הנייד) גדל ביחס למספר התושבים ולגודל התא וכאילו על פי יד מכוונת נתוני הקרינה עולים ככול שמתרחקים מאזור תל אביב.

345. מאחר שהמחקר עוסק בערים רבות, ניתן ללמוד ממנו על מגמה ברורה ושיטתיות שאינה מקרית: האפליה היא בולטת לעין וחמורה, והכל למרות שמדובר בעניין בעל השלכות בריאותיות חמורות וכידוע, אף קטלניות.

346. העובדה כי המכשירים הסלולאריים של מרבית התושבים הרחוקים מתל אביב פועלים בהספק גבוה מונים רבים על פני העיר תל אביב, הינה פועל יוצא ממספר מתקני שידור הנמוך שנפרסו בהן, ובכך נגרמת לתושבים אלו סכנה בריאותית גדולה יותר באופן משמעותי, ואיכות שירותים נמוכה יותר.

347. העובדה היא כי המדידות של הקרינה בעיר תל אביב, בה נפרסו המספר הרב ביותר של מתקני השידור, מגלים כי רמת הקרינה ממתקני השידור היא ברף ממוצע שאינו עולה על 5 מיקרו וואט לסמ"ר ולרוב אינה מגיעה לשיעור של כ- 1% מסף הסביבתי שנקבע. נתון זה מלמד כי ריבוי אנטנות מפחית את הקרינה גם מאנטנות השידור עצמם ולפיכך אין חשש להוסיף מוקדי שידור נוספים כדי לשפר את הקליטה והשידור בעיר תל אביב, באופן שהדבר אף יפחית את עוצמת הקרינה לה חשוף הציבור מכל אחד משני המקורות הנפרד (ור' בין היתר עמ' 15 לנספח ט' - "דו"ח חברת מלר"ז לשנת 2008")

348. יתר על כן, בערים האחרות ובעיקר בפריפריה, החובה היא להעמיד תשתית שאינה נמוכה מהתשתית בעיר תל אביב, של מתקני שידור, וזאת על מנת לצמצם את החשיפה של התושבים לקרינה סלולארית משני המקורות הנפרד ובמשותף.

349. משמעות המספרים היא, שאם האיכות הטובה ביותר שהמשיבות מספקות נמצא בתל אביב (שכן בתל אביב צפיפות מתקני השידור היא הגבוהה ביותר ובהתאמה עוצמת הקרינה היא הנמוכה ביותר) וגם כאן

האיכות רחוקה מלהשביע רצון ויש בכך כדי להעלות סימני שאלה חמורים ביותר בנוגע לפעילות המשיבות בהעמדת תשתיות ראויות ומספקות בכל הארץ.

350. חשוב להדגיש עוד, כי בת"א, מספר המשתמשים לתא והשטח שכל תא מכסה באזור הכיסוי הוא הנמוך ביותר, בעוד שבפריפרייה המצב הפוך. מדובר באפלייה משמעותית אשר עומדת בניגוד לתנאי הדין והרשיון ובניגוד לחובתן הבסיסית של המשיבות למנוע חשיפת יתר לקרינה סלולארית ובניגוד לחובתן למדיניות הזהירות המונעת.

351. לא יתכן כי הספק המכשיר הסלולארי הממוצע בישוב כוכב יאיר יעמוד על ערך של פי 41.4 מההספק בעיר תל אביב והספק מתקני השידור עומד על ערך של פי 391.4 ממתקן השידור בתל אביב. משמעות נתון זה לבדו הוא כי תושבי כוכב יאיר חשופים לקרינה בעוצמה גבוהה משני מקורות הקרינה, הסלולארי ומתקן השידור, בשיעור של עשרות עד אלפי אחוזים.

352. מעבר לערך אי שיוויון הרגיל – מדובר כאן בערך אי שיוויון של סיכון בריאותי קיצוני אשר אין כל הצדקה להותירו על כנו.

8.1. התרשלות המשיבות בהקמה של תשתית אנטנות

353. רשיון של המשיבות, הגדיר וקבע כי חובתן לספק שירותים סלולאריים בפריסה ארצית ובשים לב למדדי השירות שנקבעו, תוך 24 חודשים מיום מתן הרשיון.

354. פרק זמן זה, די בו והותר כדי להעמיד תשתית מתאימה, להגיש את כל הבקשות הרלוונטיות, ולפרוס את התשתית בצורה שתבטיח את איכות השירותים המתבקשת תוך דאגה לבריאות הציבור מכח עקרון הזהירות המונעת.

355. מיום מתן הרשיון למשיבות 1 - 2 חלפו להן למעלה מ- 15 שנים, הרשיון לנתבעת 3 הוענק לפני כ- 12 שנים ומיום מתן הרשיון לנתבעת 4 חלפו כ- 9 שנים.

356. המשיבות כולן ניגשו למכרז משרד התקשורת בידיעה ברורה ומלאה כי תוך פרק זמן מוגבל עליהן להקים תשתית תקשורת סלולארית ולפרוס אנטנות. נזכיר כי במצב החוקי דאז, כל אנטנה שהוקמה היתה מחוייבת בהיתר על פי דין ובהתאם לחוקי התכנון והבניה.

357. עם השנים, השירותים הסלולאריים הפכו למשאב חיוני בכלכלה מודרנית ובחברה מתפתחת, ובשינוי חקיקה שנערך בשנת 2001 ניתנו בידי המשיבות כלים המאפשרים להתקין אנטנות מהסוג "מתקני גישה אלחוטיים (סלולאריים)" לאזור עירוני, ללא צורך בהיתרי בניה.

358. ס' 27ב(ב) לחוק התקשורת קבע כי התקנת מתן גישה אלחוטית והתקנת מתקן עגינה הנושא אותו, על גג בניין, הנעשית לפי ס' 266ג לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה – 1965, פטורה מהחובה לקבל היתר מכח פרק ה' לחוק התכנון והבניה.

359. יש להבהיר כי הפטור הניתן למתקן גישה אלחוטית פוטר את המשיבות אך ורק מהצורך בקבלת היתר לפי פרק ה' לחוק התכנון והבניה, אך אינו פוטר את המשיבות מהחובה לקבל היתר בטיחות קרינה לפי חוק

קרינה בלתי מייננת, וזאת כפי שנקבע בס' 27ב(ג) לחוק התקשורת, אלא שאין בכך מגבלה ממשית שכן ממילא המשיבות מפעילות את מתקני השידור בטווחי בעוצמות שידור נמוכות מהסף הסביבתי המותר.

360. המגבלה שנקבעה לפי חוק הקרינה כאמור, אינה יוצרת סחבת בירוקורטית בדומה לחוקי התכנון והבניה, ואין בה כדי להגדיל או לעכב באופן משמעותי הקמה של מתקני גישה אלחוטית.

361. אפילו לאחר תיקון החוק, המשיבות לא ניצלו את "המתנה" שקיבלו מהמחוקק להתקין מתקני גישה אלחוטיים ללא צורך בהיתר בניה מאת המחוקק והתרשלו בחובתן להעמיד תשתית סלולארית מתאימה, בפריסה רחבה, והכל בניגוד לתנאי הדין וההסכם.

362. במהלך 8-9 השנים האחרונות, שבהם ניתן לחברות חופש פעולה יחסי להתקנת מתקני שידור כאמור, מספר מתקני הגישה הסלולאריים עלה באופן מוגבל ביחס לגידול העצום בביקוש לשירותי תקשורת סלולארית וביחס לגידול בהיקף השירותים החדש שנוסף במסגרת הטכנולוגיה של הדורות המתקדמים, ומגוון השירותים שהתווסף. אך בד בבד, מספר מתקני השידור האחרים, על סוגיהם השונים, פחת תוך שהמשיבות העדיפו מסלול עוקף הליכי תכנון ובניה ע"ח איכות וע"ח בריאות הציבור.

363. במקום לפעול באופן ראוי ושקוף, תוך שיתוף מלא עם הציבור והרשויות המקומיות, בחרו המשיבות לפעול באופן רשלני, והתקשרו באופן "חשאי" עם בעלי דירות שונים, תוך שבאישון לילה וללא ידיעת התושבים החלו לצוץ "מתקני גישה סלולאריים" במרפסות הגג של בעלי דירות הפנטהאוז, דבר שיצר זעם מצד חלק מהתושבים והרשויות המקומיות כלפי מתקני הגישה הסלולאריים.

364. מתוך כך, ובאופן שיצא חוטא נשכר - נוצרה מציאות נוחה מאוד למשיבות. במקום שהלך הרוח הציבורי יבחן את השפעות הקרינה הנובעות מ- 2 מקורות הקרינה: הטלפון הנייד והאנטנה הסלולארית (ובעיקר הטלפון הנייד), הוסטה תשומת הלב הציבורית לכיוון מתקני שידור בלבד, אשר הם הגורם השולי במפת החשיפה לקרינה בלתי מייננת וכאשר המודעות לסיכונים הנובעים מהמכשירים הניידים אינה עומדת במרכז השיח הציבורי.

365. המשיבות ניצלו את העובדה שהציבור התרכז בהיבטים הבריאותיים של האנטנות, בין במזיד ובין מתוך ההזדמנות שנקרתה בדרכן, וחסכו במשאבים כספים על חשבון בריאות הציבור ואיכות השירותים ונמנעו מלהעמיד תשתית מתקני שידור אשר תספק את השירותים להם זכאי הציבור ברמה גבוהה, תוך הפחתה של סיכוני הקרינה.

366. בפרק הבא יודגם בין היתר, כיצד המשיבות מפעילות שירותי תיקונים של מכשירים סלולאריים, מבלי לבדוק כלל האם לאחר התיקון המכשיר עומד בדרישות הסף הבריאותי, והכל בניגוד לדין ולהסכם.

367. אין חולק כי כל אנטנה המוקמת עולה כספים מהיבטים רבים: עלויות המיכשור; עלויות הקמה; עלויות שכירות; עלויות תחזוקה; עלויות תכנון ועוד, והחיסכון של המשיבות הוא רב מאוד.

368. אין חולק, כי עלויות ההקמה של מוקדי שידור וקליטה, מהווה תמריץ שלילי למשיבות שלא להרחיב את התשתית, תוך חיסכון כספים רב, ותוך התעלמות מחובותיהן בדין ובהסכם.

369. בעקבות התנהלות המשיבות, עומד כל נושא מתקני הגישה האלחוטיים לבחינה מחודשת על ידי המחוקק, ואף שהיועץ המשפטי לממשלה מצא כי התקנת מתקני גישה אלחוטיים ללא היתר עומדת בתנאי החוק, הרי המגמה שהומלצה היא לערוך רפורמה ושינוי חקיקתי בתחום זה.
370. אם יטענו המשיבות כי קיים קושי להציב מוקדי שידור בהיתר, ולפיכך אין בידיהן האפשרות להעמיד תשתית הולמת של מוקדי שירות וקליטה בהתאם לדין ולהסכם- יעתרו המבקשים לדחות טענה זו.
371. היה על המשיבות לפעול בדרך המלך ולקבל היתרים לפי חוק בהתאם לתנאי הרשיון ולהקים במשך השנים הארוכות תשתית מתאימה.
372. מחדליהן מלעשות כן, אינה תולדה של שינוי חקיקה כזה או אחר אלא התעלמות מחובתן על פי תנאי הרשיון וההסכמים עם לקוחותיהם.
373. המבקשים יטענו, כי פריסה רחבה של מתקני שידור תואמת את טובת הציבור שכן היא מביאה להפחתת עוצמת הקרינה ושיפור איכות השיחה והמבקשים מודעים לכך.
374. המבקשים יטענו, כי בניגוד להצהרת כוונות ברורה מצד המשיבות והכלים בדין שקיבלו לממש מדיניות זו של ריבוי אנטנות, הן לא שקדו נאמנה לממש מדיניות זו בפועל.
375. המבקשים יטענו, כי המשיבות פועלות בתחכום רב שכן מחד הם חוזרות ומצהירות את מחויבותם למדיניות ריבוי מתקני שידור אך בפועל אין הם מיישמות מדיניות זו משיקולים כלכליים.
376. מפת הכיסוי בישראל אינה מפורסמת לציבור, אולם הטבלאות בפרק הקודם מלמדות כי בפועל המשיבות אינן מיישמות מדיניות זו בפועל, והן מזניחות ישובים שלמים ביחס לעיר תל אביב (אשר גם בה המצב אינו מיטבי).
377. המבקשים יטענו, כי המשיבות מנצלות באופן בוטה את המשקל היחסי שהציבור מייחס בטעות לקרינה ממתקני שידור במקום לקרינה מהמכשירים הניידים, באופן שהן מדגישות כי הם עומדות בדרישות המינימום לקרינה מהאנטנה ובכך יצאו ידי חובתם. אלא שהמשיבות שכחו לציין, כי אין כל קושי לעמוד בתקן הקרינה למתקני שידור שכן הוא גבוה למדי ובאופן שגם כיום לו היו מדללים את מספרן עדיין היו עומדות בדרישות התקן – כ-75% ממתקני שידור כיום משדרות בעוצמה נמוכה מ-1% מהתקן.
378. ההטעיה כאן ברורה, התמקדות בקרינת מתקני שידור מקום שבו השפעתו שולית ביחס לקרינה מהמכשיר הנייד היא הובלת דעת הציבור באופן שאינו הוגן וכאשר עוצמת הקרינה מהמכשיר הנייד והנוק שהוא גורם למשוחח היא חמורה אלפי מונים ביחס לעוצמת הקרינה מהאנטנות.
379. נזכיר כי לא לחינם אמר הממונה על הקרינה במשרד להגנת הסביבה "מבחינת החשיפה לקרינה רדיו, דקה אחת של שיחה במכשיר סלולרי רחוק ממוקד שידור סלולרי, שוות ערך לחשיפה של כשבע במרחק 30 מטר ממוקד שידור סלולרי"

380. מכאן, כי המשיבות לא רק שלא מוסיפות מתקני שידור בהיקף שיש בו לספק את האיכות לה הן מחויבות ע"פ דין, רשיון והסכם, אלא שהן נותנות ידן לגידול בקרינה לה נחשף הציבור ובפרט בשים לב לעובדה שקיים גידול מתמשך בצריכת השירותים הסלולאריים.

381. יש להבהיר, כי לעמדת המבקשים, "חובת הזהירות המונעת" חלה על המשיבות ועליהן החובה להפחית את עוצמת הקרינה שלקוחותיהן נחשפים אליה.

382. לכל הפחות, התרשלו המשיבות בכך שלא העמידו תשתית מתקני שידור בכל רחבי הארץ בצורה שווה ושיוויונית לעיר תל אביב.

383. המבקשים יטענו, כי איכות השירות והשיחה לה מחויבים המשיבות אינן ניתנות למדידה בפרמטרים של 2% ניתוקים כמפורט ברישיון, אלא שיש לבחון את איכות השידור והקליטה והשיחה על פי מדדים סבירים וראויים בשים לב לאזורים ללא קליטה.

384. המבקשים יטענו, כי גם ניתוק שיחה ייזום מצד משתתף מטעמים של איכות לקוייה, קיטועים ועוד מיני סיבות שמפריעים לתקשורת סבירה הינו ניתוק לכל דבר ועניין. בהקשר לכך יטענו המבקשים כי הטכנולוגיה הדיגיטלית אצל המשיבות מאפשרות לקיים שיחה וגם כאשר עוצמת הקליטה נמוכה ביותר ויש לכך אבסורד שכן במצב זה איכות השיחה פגומה באופן חריף ביותר אשר מחייב את ניתוקה היזום.

385. יודגש, כי לקוחות המשיבות התרגלו למקומות הבעייתיים שבהם אין זמינות רשת ו/או איכות השיחה לקוייה והם פועלים לא אחת "לשיפור" עמדות תוך כדי שיחה או "לקיבוע" עמדות באופן שיש בו כדי לשפר את איכות השיחה ולמנוע ניתוקים. כל אלו הם הפרות של הדין ו/או ההסכם.

386. לשם הדוגמא, האם סביר כי התובע¹ ימנע מלשוחח בסניף הדואר המקומי באזור מגוריו כאשר הוא יודע כי זמינות הרשת ואיכות השיחה (אם אפשרית) גרועה ביותר?

387. יש להעניק תוכן ממשי להתקשרות בין הציבור למשיבות ו/או בין כל צרכן לכל נתבעת באופן שלציבור יש זכות חוזית ממשית לקבל שירותים ראויים ולפחות סבירים.

388. המבקשים יטענו, שאילו היו המשיבות מעמידות את מספר מוקדי השידור בהתאם לרמת השירות הראויה, ולפחות באופן שיוויוני לעיר תל אביב, דבר שחובתן לעשות לפי הדין וההסכם עם הצרכנים, הרי גם איכות השירות היתה מתיישרת עם הדרוש וגם עוצמות הקרינה להן היה חשוף הציבור היו פוחתות עשרות מונים.

389. שיקולים כלכליים הם בהכרח רלוונטיים לחברה מסחרית, אך יחד עם זאת, על המשיבות להעמיד בסדר עדיפויות גבוה בקבלת ההחלטות אצלן, את בריאות הלקוחות, ואת האיכות שנדרשת מהן ללקוחותיהן, לא כל שכן כאשר יש בידיהן את האמצעים הכספיים לכך, וטוב היה לו היו מקדישות ולו חלק זעיר מהכנסותיהן לטובת שיפורים בתשתית כמתחייב.

ז. קרינת מכשירים ניידים בניגוד לדין

ז.1 כללי – סף הקרינה (SAR)

390. כפי שפורט לעיל, המחוקק קבע הן בחוק הקרינה והן בחוק הגנת הצרכן, אמות מידה ברורות בנוגע לכמות הקרינה הבלתי מייננת המקסימאלית המותרת הנפלטת ממכשיר טלפון נייד.

391. אמות מידה אלו נקבעו בחוק הקרינה ובחוק הגנת הצרכן והן חלות על כל המכשירים הסלולאריים הניידים והקרינה נמדדת בערכים של SAR.

392. מכשיר נייד אשר ערך ה-SAR הנמדד בו עולה על המותר, לא ימכר בישראל, לא ישווק בישראל, ויתרה מכך – אסור לעשות בו שימוש.

393. זאת ועוד, כפי שהובהר בפרק ההגדרות, חוק הקרינה הבלתי מייננת קובע כי כל מכשיר הפולט קרינה דרוש בהיתר על פי דין, והפטור מהיתר מקורו בס' 3 לחוק הקרינה אשר מפנה לתוספת שבה נקבע כי מכשיר נייד העומד בספי ה-SAR שנקבעו – אינו דרוש היתר לפי החוק.

394. יצרני מכשירים רבים, מתהדרים ברמת SAR נמוכה במיוחד, עד כדי עשירית מרמת הסף המקסימאלית. נתונים לגבי כל מכשיר ומכשיר, נגישים לציבור באמצעות האינטרנט או הקטלוגים השונים.

395. חלק מרוכשי המכשירים, מביאים לידי ביטוי את העדפותיהם בנוגע למכשיר כזה או אחר, גם בשל רמת ה-SAR המקסימאלית.

396. אלא, שנתון זה, ככל שהוא נכון במועד רכישת המכשיר, מתברר כי יכול שאינו רלוונטי כלל וכלל לאחר השימוש בו, ובפרט לאחר תקלה במכשיר או תיקונו אצל המשיבות.

397. ויודגש ויובהר כי בפרק הבא יטענו המבקשים כי לאור צורת המדידה של הקרינה, בריחוק של בין 1.5 ס"מ – 2.5 ס"מ מהגוף, המכשירים הנמכרים בישראל, אינם עומדים בהוראות הדין והבטיחות שנקבעו לעניין קרינה בלתי מייננת.

ז.2 שינויים ברמת הקרינה מהמכשיר הנייד

לאחר צאתו מהמפעל ובזמן השימוש בו על ידי הצרכן

398. במסגרת הליך זה, לא יחלקו המבקשים על כך שכל מכשיר חדש (למעט מכשירים לרכב אשר יטופלו בנפרד) הנמכר בישראל עומד במועד יציאתו ממפעל היצרן בתנאי הסף שנקבעו.

399. אלא, שהמבקשים יטענו כי אין בכך די, שכן השימוש במכשיר, בלאי בו, תיקונו, חבלה בו או שינוי בתצורתו המקורית עשוי לגרום לשינוי ברמות ה-SAR.

400. המשיבות מודות בעובדה המפורטת לעיל שכן בעלון לצרכן שמצורף לכל מכשיר ומכשיר שנמכר על ידי המשיבות, מובהר הנתון כדלקמן –

"במהלך תקופת אחזקת הטלפון הסלולרי, לרבות במקרה בו הטלפון עבר חבלה, תיקון או שינוי בתצורתו המקורית, עלול לחול שינוי ברמת ה-SAR, לעומת רמת ה-SAR שלו במועד הבדיקה"

(-) ר' עלון מידע לצרכן נספח ד' לכתב התביעה.

401. נתון זה חוזר על עצמו גם באתר האינטרנט של נתבעת 3 (ר' <http://www.orange.co.il/349.html>) בהתייחס לנתוני קרינה מטלפון נייד -

"בדיקות אלו נערכות כאשר המכשיר תקין ושלים. חשוב לציין כי חבלה או שינוי בצורתו עלולים לשנות את רמת השידור של המכשיר"

(-) מצ"ב עותק מהפרסום באתר האינטרנט של הנתבעת 3, מסומן יט'.

402. המשיבות 1-2, כלל אינן מספקות מידע בנוגע לסיכון זה לציבור באתר האינטרנט שלהן, והמידע לציבור בנוגע לסיכון של שינוי ברמות ה-SAR שנובע משינוי ו/או חבלה ו/או תיקון מסופק באמצעות הפניה לאתר "פורום החברות הסלולאריות" ואשר בו מופיע העלון המצויין.

403. הנתבעת 4, אינה חברה בפורום הסלולארי ואינה מפרטת באתר האינטרנט שלה כל מידע לגבי סיכון זה.

404. חוזר מנכ"ל התקשורת מיום 12.12.2005 עדכן הנחייה בנוגע ל – "נוהל מתן אישור סוג לציוד קצה רט"ן (רדיו טלפון נייד) בישראל". עידכון זה חל בין היתר על "רישיון סחר" בנוגע ליבואני ציוד לישראל ומבצעי פעולות סחר בו.

405. ס' 6.1.1 לתנאים הכללים לקבלת רישיון סחר קובע בין היתר כי כל בעל רישיון סחר מחוייב לעמוד בדרישות כל דין לרבות מתן מידע בנוגע לערך ה-SAR של הציוד.

406. כמו כן מחייב ס' 6.1.2 את בעל הרישיון להחזיק מעבדה עצמית או להתקשר בהסכם עם מעבדה חיצונית לצורך ביצוע תיקונים.

407. ס' 6.1.2 ד. להנחיה קובע כדלקמן –

"ציוד שתוקן בידי בעל הרישיון נדרש לעמוד בכל התקנים הרלבנטיים בהם הציוד המקורי נדרש לעמוד לצורך קבלת אישור הסוג, לרבות דרישות הבטיחות, תאימות אלקטרומגנטית ובטיחות קרינה (SAR). עם זאת, ככל שבעל הרישיון לא וידא את רמת בטיחות הקרינה (SAR) של הציוד לאחר התיקון, עליו להודיע ללקוח, באופן בולט וברור, הודעה בנוסח הבא:

"לידיעתך – במכשיר טלפון סלולארי שעבר תיקון עלול לחול

שינוי ברמת הקרינה (SAR) של המכשיר, לעומת רמת הקרינה הראשונית שלו" (להלן – ההודעה).

(-) מצ"ב עותק מנוהל למתן אישור סוג לציוד קצה רט"ן, מסומן כ'

408. פועל יוצא מהאמור לעיל הוא כי גם משרד התקשורת מכיר בפוטנציאל הממשי לשינוי בערכי ה-SAR, ומטיל חובה לוודא את תקינות הציוד גם מהיבט זה.

409. המבקשים ינתחו עמדתם המשפטית בנוגע למשמעות ההנחיה של משרד התקשורת, ובפרט ככל שהדבר נוגע גם לחובת האזהרה.

410. המבקשים יטענו, כי אין בהוראה זו כדי לאפשר למשיבות להימנע מוידוא ערכי SAR ובפרט כאשר הדבר מחוייב ע"פ דין או הסכם ולרבות תנאי האחריות והסכם למתן שירותי תיקונים.

411. מכל מקום, ברור עתה, לאור הנתונים השונים, כי אף אם בראשית חייו של הטלפון, כאשר יצא ממפעל היצרן היה תקין וכמות הקרינה עמדה בסטנדרט שעליו הוצהר ומתחת לרף שנקבע בחוק (למעט מקום שהוא במרחק נמוך מ-1.5 ס"מ מהגוף), הרי המשיבות מודעות לכך ויודעות היטב כי במהלך חייו של המכשיר הסלולארי, חלים שינויים ברמת – SAR, ובפרט לאחר שינוי ו/או תיקון ו/או חבלה.

412. יש להבהיר, כי הסיכון שנובע מקרינת יתר במכשיר הנייד כמתואר בראש פרק זה מהווה סיכון ממשי לכשעצמו, קל וחומר כאשר הוא מצטרף לליקויים האחרים לדוגמא אם המשתמש "מחזיק" באופן לא נכון את המכשיר צמוד לגופו והדבר מחריף את הסיכונים המתוארים בפרק זה ובפרט כאשר איכות השידור אינה טובה.

3. ז. הסיכון בעקבות שינוי ברמת ה – SAR

413. רמות ה – SAR המקסימאליות נקבעו על ידי המחוקק וחריגה מהם מהווה איסור על פי דין וסיכון חיי אדם של ממש.

414. זאת ועוד, וכאשר הנתון של קרינת ה – SAR המקסימאלי הינו אחד הנתונים העומדים לבחינת הצרכן טרם רכישת המכשיר הנייד, זכותו של הצרכן לרכוש בפועל מכשיר אשר רמת הקרינה המקסימלית עליה הצהיר היצרן, נמוכה לעיתים משמעותית מערך ה-SAR המקסימאלי בחוק.

415. צרכן אשר רכש מכשיר בעל קרינה מוגבלת, בוחר מראש להגביל את חשיפתו או חשיפת משפחתו לרמה המוצהרת, ומבחינתו האישית, עליה ברמת הקרינה מעבר לכך מהווה פגיעה בו.

416. אדרבא, העובדה כי מדובר בתהליכי חקיקה שהושפעו מהידע הקיים בעולם ובארץ אשר מתייחס בשלב זה רק להשפעות התרמיות של הקרינה על גוף האדם תוך שהוא מתעלם בשלב זה מההשפעות הביולוגיות, רק מחזקת את העובדה, שרמת SAR הגבוהה מהרמות שהתווה המחוקק, יש בה פוטנציאל לסיכון ממשי לחיי אדם, לשלמו ולבריאותו.

417. המבקשים יטענו עוד, כי אינם חייבים להוכיח סיכונים ישירים ו/או קשר סיבתי ברור בין רמות קרינה לסיכוני תחלואה שכן המחוקק הגדיר סף עליון, ומרגע שקיים סיכון כי מכשיר הטלפון הנייד עובר את הסף שנקבע, קיימת סכנה למשתמש לנזק גופני ו/או סיכון בריאותי שכן הופרה חובה חקוקה.

418. **יתר על כן, מכשיר נייד המשדר בערכים העוברים את הסף שנקבע בחוק, הינו מכשיר אשר הפעלתו טעונה היתר על פי חוק הקרינה, ובכך הופך הצרכן למי שפועל בניגוד לדין ולחוק או לפחות כי קיים סיכון לכך.**

419. אדרבא, כפי שהוזכר לעיל, יצרני מכשירים רבים מתהדרים ברמות SAR נמוכות ביותר אך רמות אלו נכונות אך ורק לשלב "המפעל" כאשר בפועל, חל שינוי ברמות אלו מעבר לרף שנקבע על ידי היצרן ו/או מעבר לרמות המותרות על ידי המחוקק.

420. המבקשים ידגישו, כי השינוי בערכי הקרינה עשוי להתרחש בפועל בגין מגוון של בעיות, לדוגמא שינוי בתיאום של האנטנות הפנימיות למשדרים השונים שבמכשיר (המושפעת גם מאחיזה לא נכונה), קורוזיה, שינוי בתצורת רכיבים פנימיים, בלאי, נפילות, מכות, פעולות אחזקה, תיקונים, החלפת רכיבים, החלפת אביזרים, ועוד.

421. שינויים אלו ידועים למשיבות אך הן אינן פועלות, בהתאם לחובתן כפי שיפורט להלן, לתקן את השינויים ו/או הליקויים.

422. פועל יוצא מאלו, הוא כי הלקוחות חשופים שלא בידיעתם וללא הסכמתם לסיכונים בריאותיים מוגברים שהם פועל יוצא מגידול בעוצמת הקרינה מהרגיל לרבות גם פונציאל לחרוג מהמותר בדין או מהסף שנקבע על ידי היצרן.

423. יובהר, כי המבקשים טוענים כי העובדה שקיים רף מקסימאלי אינה עובדה שמאפשרת למשיבות לשקוט על שמריהן. החובה היא לפעול להפחתת רמות הקרינה.

4.2 אחריות המשיבות

424. לאור הנתונים המפורטים לעיל, לא יכול להיות חולק כי המשיבות מודעות היטב לעובדה כי נתון ה-SAR הוא נתון שעשוי להשתנות במהלך השימוש במכשיר, מסיבות מגוונות. אלא, שבניגוד לחובתן בדין ו/או בהסכם, המשיבות בוחרות להתעלם מחובתן לבדוק ו/או לתקן את המכשירים של הצרכנים.

425. המבקשים יטענו, כי החובה להבטיח תקינות פעילותו של המכשיר שבידי הצרכנים באופן שיעמוד בכל התקנים הרלוונטיים (לרבות רמת ה-SAR), הוא חובה המוטלת על המשיבות מכח החוק ו/או מכח הסכם.

426. המבקשים יטענו, כי כאשר מבוצע תיקון מכשיר סלולארי או בדיקה של מכשיר סלולארי, הרי על פי הוראות הדין ו/או ההסכם מחייבות הנתבעת הרלוונטית המבצעת את התיקון ו/או הבדיקה זו להחזיר את המכשיר למצב תקין ובכלל זה, וללא יוצא מהכלל, בדיקת ותיקון רמות ה-SAR.

427. אין לסבול אפשרות בה תיקון המכשיר יעשה באופן שאינו מבטיח את השימוש הבטיחותי של המכשיר הסלולארי, באופן שיסכן את המשתמש ויחרוג מהוראות החוק ו/או מהערכים של היצרן.
428. הדין אינו מאפשר מצב בו התיקון של המכשיר, יתבצע כך שלאחריו רמות ה-SAR בו יהיו גבוהות מהרמות שנקבעו על ידי היצרן, ערב רכישתו, ובפרט, גבוהים מהרמות שנקבעו כסף על ידי המחוקק.
429. זאת ועוד, יטענו המבקשים כי זוהי חובתן של המשיבות, לפעול לבדיקת נתון זה כל אימת שהוא נמסר למעבדותיהן לביצוע תיקון.
430. מכשיר תקין, ע"פ פרשנות סבירה של ההסכם ושל הסביבה המשפטית, הוא מכשיר אשר לאחר תיקונו ניתן לעשות בו את השימוש התואם את אופי המכשיר, בהתאם לתכונות המכשיר, והכל באופן התואם את הוראות החוק ולרבות שימוש שאינו מסוכן למשתמש ולרבות בערכי קרינה שנקבעו על ידי היצרן והמחוקק, לפי הנמוך ביניהם.
431. למרבה האירוניה, המובן מאליו לצרכן ולטעם המבקשים, גם למחוקק, אינו מובן למשיבות, אשר אינן מבצעות כל בדיקה ו/או תיקון של רמות ה-SAR.
432. בהיות המשיבות מודעות, בפועל או בכח, לכך שמקום שבו הטלפון עבר "תיקון" או "שינוי" מתצורתו המקורית, עשוי הדבר לגרום לשינויים ברמות ה-SAR, חובתן היא לבדוק ולהחזיר את המכשיר כאשר הוא תקין גם בהיבט זה.
433. המשיבות אף לא טרחו להדגיש בתעודת האחריות ו/או בשירותי האחריות מטעמן כי אינן בודקות תקינות המכשיר בערכי ה-SAR.
434. חובה זו חלה הן בתקופת האחריות, הן מכח שירות התיקונים הרגיל ו/או המורחב (ו/או הביטוח שהמשיבות מציעות), הן במועד מסירת/מכירת מכשיר "מחודש" אם באופן זמני ו/או קבוע לצרכן וזאת בפרט מקום שבו המשיבות מספקות את שירותי התיקון ו/או האחזקה ו/או האחריות במעבדותיהן.
435. נדגיש כי המשיבות הן ספקיות שירותי האחריות, האחזקה והתיקון הכמעט בלעדיות בשוק הישראלי. לעיתים המשיבות מספקות את שירותי התיקונים ו/או האחריות בעבור היבואנים עצמם.
436. סוג ההסכמים, היקפם ותוכנם בין המשיבות לבין היבואנים ו/או בעלי רשיונות אחרים אינו ידוע למבקשים, והמבקשים שומרים על זכותם במסגרת גילוי מסמכים לדרוש ולעיין בהסכמים אלו.
437. יתר על כן, חובת הזהירות הכללית והקונקרטית של המשיבות, בין היתר מכח הדין ולרבות פקודת הניקיון ומכח חוק האחריות למוצרים פגומים, היא להבטיח את תקינות המכשירים מבחינה בריאותית, ולחילופין לאפשר לציבור לבצע בדיקה (אפילו בתשלום מקום שאין חיוב לגילוי ו/או תיקון ללא תשלום) של תקינות המכשיר שבידם, ובפרט כאשר הסיכון הבריאותי הוגדר בחוק.
438. יתרה מכך, משמעות התנהלותן של המשיבות היא כי ציבור שלם של אזרחים מוחזק בגדר "עברייני" אשר פועל בניגוד לחוק קרינה בלתי מייננת, שכן הפטור מהיתר למכשיר סלולארי על פי חוק הקרינה,

נוגע אך ורק לאותם מכשירים אשר רמות ה-SAR שלהן עומדות בקריטריונים הקבועים בתוספת. מקום שבו חל שינוי ברמות ה-SAR – מחייב הדבר לכאורה, את בעל המכשיר, לקבל רישיון לפי החוק.

439. המבקשים יטענו כי המשיבות, בניגוד לחובותיהן כאמור אינן מבצעות בדיקה מוסמכת של רמת בטיחות הקרינה למכשירים שנמסרו לידיהן לצורך תיקון ו/או בדיקה ו/או המכשירים "המחודשים" שנמסרים לציבור.

440. העובדה כי המשיבות מודעות בפועל לשינוי ברמות ה-SAR לאחר חבלה ו/או תיקון המכשיר נלמדת מפירסומיהן.

441. המבקשים צופים מראש את טענת המשיבות ויטענו כי האמור בס' 2.1.6.d. בנוהל משרד התקשורת הנ"ל (נספח כ' לתביעה), אין בו כדי לפטור את המשיבות מעמידה ברמת הבטיחות בקרינה (SAR) מקום שתיקנו מכשיר סלולארי במסגרת שירות האחריות ו/או שירות התיקונים ו/או הביטוח ו/או במסגרת מסירת מכשיר "מחודש" ו/או בכל מסגרת אחרת כמפורט בתובענה, ואין בחוזר מנכ"ל זה כדי לפטור את המשיבות מכל חובה המוטלת עליהן בדין ו/או בהסכם.

442. טענה זו מבססים המבקשים, בין היתר, על הטענות המצטברות ו/או החילופיות, לפי העניין, כדלקמן –

א. אין בחוזר מנכ"ל כדי לגבור על הוראות חוק הקרינה והוראות חוק הגנת הצרכן והתקנות על פי הן, וממילא חוק הקרינה והתקנות על פיו הן מאוחרות לחוזר המנכ"ל.

ב. אין בחוזר מנכ"ל כדי לגבור על חובות חוזיות שהמשיבות נטלו על עצמן.

ג. חוזר המנכ"ל חייב את המשיבות לבצע בדיקת SAR לכל מכשיר שתוקן על ידי המשיבות. אין כל פטור מביצוע פעולה זו, אלא שחוזר המנכ"ל קובע כי מקום שבו לא בוצעה הבדיקה לגבי ה-SAR, הרי יש חובת אזהרה.

ד. התובע יטענו שחוזר מנכ"ל אינו רשאי לפטור את המשיבות מחובתן לבצע בדיקה כאמור ותיקון כאמור, מקום שדין ו/או ההסכם ו/או בריאותו של הציבור מחייבת את ביצוע הבדיקה והתיקון כאמור.

ה. אפילו נעשתה חובת האזהרה הנקובה בחוזר המנכ"ל אין בה כדי לפטור מהחובה לוודא ולתקן כל פגם במכשיר ולרבות ה-SAR, ואין בה כדי לשלול תוקף הוראות חוק אחרות ו/או הוראות חוזיות.

ו. ממילא, המשיבות אינן מקיימות את הוראות משרד התקשורת, והמקרה היחיד בו נתגלתה אזהרה זו (שלא מנסיון אישי של המבקשים) היה במקרה יחיד בו נמסר המכשיר מתיקון באמצעות שירות "שליחים" אצל נתבעת³ כאשר במקרה זה בלבד, נמסר המכשיר המתוקן בתוך קופסא אשר על גביה נכתבה אזהרה כדלקמן –

–"טלפון זה פולט קרינה בלתי מייננת; פרטים על רמת הקרינה המרבית המותרת וזו של דגם טלפון זה, גם בעלון

המידע העומד לרשותך באתר החברה ובמרכזי השירות. חבלה, תיקון או שינוי בצורת הטלפון, עלולים לגרום לשינויה. מומלץ לנקוט באמצעי זהירות בהתאם להמלצות משרד הבריאות כמצורף בעלון ובאתר משרד הבריאות.

(-) מצ"ב עותק מהכיתוב על הקופסא, **מסומן כא'**

ז. יובהר, כי למרות שאין בניסוח האזהרה כדי לפטור מי מהמשיבות מאחריות לתיקון המצב והשבתו לקדמותו, הרי אפילו מקום שנמסרת אזהרה זו עניינו הרואות כי מדובר באזהרה מעורפלת משהו, כאשר בנוהל המפורט לעיל, בס' 6.1.2.1 ד נקבע כי יש להודיע ללקוח מפורשות על פי הנוסח כדלקמן

"לידיעתך – במכשיר טלפון סלולארי שעבר תיקון עלול לחול שינוי ברמת הקרינה (SAR) של המכשיר, לעומת רמת הקרינה הראשונית שלו"

ח. דומה כי לא בכדי ננקט ניסוח מעורפל זה.

ט. במוקדי השירות, המשיבות מחזירות את המכשיר לאחר תיקונו או ביצוע שינויים בו ביד או בשקית, ללא כל אזהרה שהיא. אפילו בטופסי התיקון של המשיבות כולן לא מוזכרת כל בדיקה של SAR ולא נרשמת כל אזהרה שהיא.

י. יודגש, כי איש מהמבקשים, למרות שכולם מסרו את מכשירם לתיקון ו/או לעידכוני תוכנה, מספר פעמים בעבר ואף לאחרונה, לא קיבלו כל אזהרה כאמור.

443. המבקשים יטענו, כי המשיבות מודעות לחובתן לבצע בדיקות ו/או תיקונים ברמות הקרינה ולהבטיח את רמות ה-SAR ודומה כי אין כל הצדקה בהתנהלות המשיבות אשר אינן עושות כן.

444. יודגש פעם נוספת, כי מצופה מחברות ענק שפועלות בשוק שמגלגל מיליארדי ש"ח לקיים את החובה כלפי הלקוח, ובפרט כאשר המשיבות מחזיקות מעבדות מרכזיות וארציות לביצוע תיקונים ובדיקות, לבצע בדיקה של רמת הקרינה באופן שלא יסכן את לקוחותיהם.

445. המבקשים יטענו כי מספר מקורות בדין ו/או בהסכם **מחייבים את המשיבות להבטיח את תקינות**

הטלפון הסלולארי בכל הנוגע גם לרמות ה-SAR.

ז. 1.4. חיוב מכח תקופת האחריות

446. כל מכשיר חשמלי ולרבות סלולארי אשר נמכר בישראל מחוייב בתקופת אחריות. תקופת אחריות זו וכלליה נקבעו גם בחוק הגנת הצרכן והתקנות על פיו, וגם בתעודת האחריות ו/או שירות האחריות שנמסרת לצרכן ואשר מהווה מסמך משפטי מחייב.

447. תקנה 21 לתקנות הגנת הצרכן (אחריות ושירות לאחר מכירה), תשס"ו – 2006, קובעת איסור התניה על

התקנות אלא לטובת הצרכן

448. בהוראות התקנות נקבעו חובותיו של יצרן לתקן בעצמו או באמצעות אחר מטעמו ליקויים בטובין -

2 (א) יצרן של טובין שנמכרו לצרכן יתקן, בעצמו או באמצעות אחר מטעמו, כל קלקול שנתגלה בטובין במהלך תקופת האחריות, בלא תמורה.

6. (א) תיקון קלקול בטובין בתקופת האחריות יחזיר את הטובין למצב שבו היו אלמלא הקלקול.

14 (ב) בתעודת אחריות יפורט, כמו כן, חיובי היצרן והסייגים לחיוביו על פי פרק ב'.

14 (ג) בכל פרסום של הטובין, שבו מפורט קיומם של חיובים נוספים המסויגים ביחס לאלה המפורטים בתקנות, יצוין באותיות בולטות לעין, כי מדובר באחריות מוגבלת.

18 בטובין מיובאים יראו את מי שייבא אותם כיצרן לענין תקנות אלה.

449. השליטה של המשיבות 1-4, כפי שפורט, בשוק הסלולארי בישראל היא מוחלטת. המשיבות משווקות ו/או מייבאות כאמור כ - 95% מכמות המכשירים הנמצאים בשוק.

450. מרגע שמכשיר סלולארי נמכר על ידי המשיבות 1-4, הרי המשיבות הן ספקיות שירותי האחריות למכשיר מכח היותן "יבואן" ו/או מכח היותן "מעבדת שירות" ו/או מכח היותן ספקיות שירות מטעם המשיבות (כפי שהובהר, למבקשים אין נתונים בנוגע להסכמי שירות אחריות ו/או תיקונים עם היבואנים).

451. התוצאה בפועל היא, כי המשיבות הן שעומדות בחזית המכירה, השיווק והתיקון של 95% מכלל המכשירים הניידים בישראל. אומנם המשיבות אינן "יבואניות" של כלל המכשירים בישראל, אך בפועל, איש מהמבקשים (ורוב הציבור) לא פנה ליבואן כזה או אחר לצורך תיקון מכשירו, אלא כל פנייה נעשית אך ורק אל המשיבות.

452. המבקשים יטענו, כי אחריותן של המשיבות לתקינת המכשיר בתקופת האחריות כמי שמוכרות ו/או מספקות את המכשירים לצרכנים היא מלאה ובלתי מותנית, וזאת מכח חובתן על פי דין ו/או ע"פ תנאי האחריות.

453. יודגש כי ע"פ תנאי הרשיון, נקבע מפורשות כי בעל הרשיון אחראי לביצוע התחזוקה בתקופת האחריות ללא קשר ליצרן. כך נקבע בס' 62 לרשיון הנתבעת 3 (מופיע ברשיונות כלל המשיבות) -

"62 רכש מנוי ציוד קצה רט"ן מבעל הרשיון או מאת מי מטעמו, והסכם הרכישה כלל שירותי תחזוקה, יהא בעל הרשיון אחראי לתחזוקתו של ציוד הקצה שנרכש כאמור, אולם בעל הרשיון לא יהיה אחראי לתחזוקתו של ציוד קצה שנרכש כאמור מעבר לתקופת האחזקה שהתחייב עליה היצרן, אלא אם כן הוסכם אחרת בינו לבין המנוי; כלל שירותי התחזוקה שירותי ביטוח, יינתן שירות הביטוח לאחר קבלת האישורים הנדרשים על פי כל דין."

454. המבקשים יטענו שאין זה משנה האם שירותי התיקון במסגרת האחריות ניתנו במעבדות המשיבות ו/או במעבדות היבואן ו/או אף ישלחו לחו"ל לצורך תיקונים אצל היצרן (כדוגמת מכשירי ה-IPHONE).

455. המבקשים יטענו, כי משמעות הוראות ס' 2' (א) לתקנות הגנת הצרכן (אחריות ושירות לאחר מכירה) ו/או הוראות תעודת האחריות הן כי ככל שמכשיר סלולארי התקלקל ותוקן במהלך תקופת האחריות, חובתן של המשיבות לתקן כל ליקוי במכשיר הסלולארי, ולרבות להבטיח כי המכשיר נמסר חזרה לצרכן כאשר הוא תקין גם ברמות ה- SAR.

456. תיקון מכשיר סלולארי, על פי עמדתם המבקשים והוראות תקנה 6(א) לתקנות הגנת הצרכן הן כי כל תיקון מחייב להחזיר את המכשיר למצבו התקין אלמלא הקלקול ובפרט אם מדובר על רמות ה- SAR.

457. מכשיר תקין, בהתאם לתנאי האחריות, הוא מכשיר אשר רמות ה-SAR שלו תקינות אף הן ותואמות אף את הגדרות היצרן, ולאחר שהדבר נבדק באופן מוסמך.

458. בהיות המשיבות מודעות, בפועל או בכח, כי מקום שבו הטלפון עבר "תיקון" או "שינוי" מתצורתו המקורית, עשוי הדבר לגרום לשינויים ברמות ה- SAR, חובתן היא לבדוק ולהחזיר את המכשיר כאשר הוא תקין גם בהיבט זה והכל במסגרת שירות האחריות.

459. המשיבות אף לא טרחו להדגיש בתעודת האחריות ו/או בשירותי האחריות מטעמן כי אינן בודקות תקינות המכשיר בערכי ה- SAR.

460. מכל המפורט לעיל עולה, כי המשיבות מפרות את חובתן הקבועה בדין לגבי תנאי האחריות ומפרות את הוראות תעודת האחריות ו/או שירות האחריות.

ז. 2.4. חיוב מכח שירות תיקונים (ביטוח)

461. לקוחות רבים של המשיבות משלמים עבור שירותי תיקונים ו/או אחזקה ו/או ביטוח מאת המשיבות. חלק משירותים אלו כלולים במחיר המסלול שהלקוח מקבל מהמשיבות תמורת תשלום. לעיתים שירות התיקונים ניתן כהטבה ללקוח או לציבור של לקוחות (וועדים, אירגונים ועוד).

462. כך או אחרת, שירותי התיקונים, מהווים חלק מסל שירותים שהמשיבות מספקות ללקוחותיהן **בתמורה**.

463. שירותים אלו אף הוגדרו כאמור ברשיון של המשיבות בפרק העוסק בתחזוקת ציוד קצה.

464. כל חברה, לפי תנאיה, מספקת את השירות בתנאים שהוגדרו בתוכנית. נקדים את המאוחר ונציין כי אין חברה כלשהי, אשר סייגה מפורשות ו/או בצורה ברורה ובולטת כי שירותי התיקונים אינם כוללים בדיקה ו/או תיקון המכשיר בנוגע לרמות ה- SAR.

465. תקנה 16 לתקנות הגנת הצרכן (אחריות ושירות לאחר מכירה), תשס"ו-2006 קובעת כדלקמן בנוגע לשירותי התיקונים -

16. (א) **עוסק, המציע לצרכן, שירות ארוך טווח של תיקון טובין תמורת תשלום לאחר תום תקופת האחריות, יערוך חוזה בכתב, שבו יצינו:**
(5) **חיוביו של העוסק כלפי הצרכן;**
(6) **סייגים לחיוביו של העוסק, שיצינו באופן בולט לעין;**

466. המבקשים יטענו, כי שירות התיקונים הבסיסי הוא על פי הפשט – תיקון המכשיר והשבתו למצבו אלמלא התיקון.

467. מקום שקיים חריג לכך – על המשיבות לפרט את החריג. כך לדוגמא, חלק מהסכמי התיקונים מפרט כי שירות התיקונים לא יתקן נזקי "פלסטיקה", אך לעומת זאת, אין כל מסמך או הסכם אשר נקבע בו מפורשות כי לא יתקן תקלה ו/או נזק ו/או פגם הנוגע לרמות SAR אסורות.

468. המבקשים יטענו כי פרשנות הסכם התיקונים ברורה היא ואין מקום לסייג את הסכם התיקונים מכל סיבה שהיא.

469. המשיבות מפרות את חובתן החוזית כלפי הלקוחות המנויים על סל שירותי התיקונים ואינן מספקות את השירותים שהתחייבו לספק במסגרת "שירות התיקונים" ו/או אינן מבצעות כל בדיקה לוודא כי המכשיר הנייד הנמסר לתיקון חוזר ללקוח כאשר הוא אינו חורג מעוצמות הקרינה מהמותרות על פי הדין.

470. על המשיבות חלה חובת זהירות מיוחדת לבדיקת מצבו של המכשיר מאחר שהמשיבות מודעות היטב לשינויים שעשויים לחול ברמות הקרינה מהמכשיר, בפרט לאחר ליקוי בו. לא לחינם העלון המצורף לכל מכשיר נוקב באזהרה כאמור, כדלקמן -

"בדיקות אלו נערכות כאשר המכשיר תקין ושלים. חשוב לציין כי חבלה או שינוי בצורתו עלולים לשנות את רמת השידור של המכשיר"

471. הדברים מקבלים משנה תוקף לאור העובדה שחלק מהתקלות המובאות לתיקון במסגרת שירות התיקונים אינן אך ורק תקלות בעלות אופי של בלאי טבעי או תקלה טכנית (אשר אף הן מחייבות תיקון במסגרת שירות התיקונים) אלא תקלות בעקבות **חבלה במכשיר** לאחר נפילתו או בעקבות נזק אחר.

472. כל חבלה מסוג זה מעמידה את הצרכן בסיכון בריאותי נוכח האפשרות לשינוי ברמת ה-SAR, והמשיבות אשר מודעות לכך, מתעלמות מכך ואינן בודקות נתון זה במסגרת שירות התיקונים.

473. יתר על כן, תיקון המכשיר מחייב לעיתים אף **החלפת רכיביו הפנימיים** באופן שמשנה את תצורתו הראשונית של המכשיר. יודגש, כי אין מדובר בהרכבה שנעשית במפעל של **היצרן**, אלא בתיקונים **במעבדות**. פועל יוצא הוא כי גם שינוי זה מהווה גורם סיכון לשינוי ברמות ה-SAR.

474. לקוחות המשיבות, אשר מוסרים מכשיר לתיקון, משוכנעים כי התיקון של המכשיר מחזיר אותו למצבו התקין, בכל השימושים ולרבות ברמות הקרינה.

475. המשיבות מחוייבות על פי הסכם ועל פי דין לספק שירות תיקונים כולל ובהפרת ההסכם, ואי ביצוע הבדיקה במסגרת שירות התיקונים מהווה הפרת הסכם.

ז. 4.3. חיוב המשיבות מכח מסירת מכשיר "מחודש"

476. לעיתים, מכח הסכם שירות תיקונים ו/או אחריות ו/או ביטוח ו/או מכל סיבה אחרת שהיא, מוכרות ו/או מוסרות המשיבות לידי הציבור מכשירים "מחודשים".

477. אין המדובר בעניין חריג אלא בפעולה שהמשיבות מבצעות באופן שגרתי, כאשר המשיבות מעמידות אף מחירון לידיעת המנויים.

478. החיסכון שהמשיבות משיגות הוא עצום – במקום למכור ו/או למסור ללקוח מכשיר חדש הן מספקות לו מכשיר מחודש.

479. ההבדל מבחינת הצרכן אמור להיות זניח, שכן בשני המקרים הצרכן אמור לקבל טלפון אשר הינו טלפון נייד העומד בסטנדרטים של השירותים שהוא מספק ומבחינת הקרינה שהוא פולט.

480. אלא, שהמשיבות יוצרות מצג שווא בפני לקוחותיהן, כאילו המכשיר "המחודש" הוא תקין לכל דבר ועניין ואולם, המשיבות כלל אינן מבצעות כל בדיקה של רמות הקרינה מהמכשיר המחודש.

481. יוצא אם כן, שהצרכן מקבל לידיו מכשיר טלפון נייד שהוא סבור כי הוא תקין ובטיחותי, אך המכשיר הנייד מהיבט הקרינה לא נבדק באופן מוסמך ידי המשיבות, כך שהשאלה האם המכשיר הינו תקין נותרת בגדר תעלומה, שעל המשיבות לשאת באחריות לה.

482. בנוסף ובמצטבר לטענה זו, יטענו המבקשים כי המשיבות, בעצם עשיית הפעולות של התיקון ו/או ההרכבה מחדש משמשות כיצרון של ממש של מכשירים נייד וחלות עליהן כל הוראות החוק מכובע זה.

483. מכל מקום, ברור כי עצם מסירת ו/או מכירת מכשיר הטלפון הנייד המחודש, מכל סיבה שהיא, מחייבת כי המכשיר הנמסר ו/או הנמכר עומד בדרישות של החוק.

484. יודגש, כי גם דיני הגנת הצרכן וגם חוק הקרינה חלים על הנתבעים במסירת ו/או מכירת מכשיר טלפון נייד מחודש, אלא שהמשיבות מפרות חוקים אלו, ומוכרות ו/או מוסרות מכשיר נייד שלא עמד בכל בדיקה שהיא.

485. זאת ועוד, נפנה להוראות המשיבות בעניין שינויים ברמות הקרינה עקב חבלה ו/או שינויים, והדבר אומר דרשני, כי הסיכון בעת מסירת טלפון מחודש, שלעיתים עבר גם חבלות וגם תקלות וגם בלאי מחייבת בדיקת רמת ה-SAR לפני מסירתו לציבור.

ז. 4.4. מכשירי טלפון נייד לרכב

486. בכל הנוגע למכשירים ניידים המיועדים לרכב, נותר תחום זה, בגדר התחום האפור.

487. כך לדוגמא, באתר האינטרנט של הנתבעת 3 פורסם כי המשיבות אינן מחוייבות לבצע כל בדיקה של רמות SAR במכשירי הטלפון הסלולארי המותקנים ברכב.

488. בהתאם לנאמר באתר, טוענת הנתבעת 3 כי מדובר בהוראה של משרד התקשורת.

489. טענה זו אינה מתיישבת עם הוראות החוק, כך שאפילו אם משרד התקשורת פטר את המשיבות מחובה של בדיקת רמות הקרינה, אין בכך כדי לפטור את המשיבות מחובותיהן על פי החוק.

490. ויודגש – אם המכשיר הנייד אינו עומד בתקינה הקבועה בחוק הקרינה – הרי דרוש היתר על פי דין. בכל הכבוד הראוי ייאמר, כי לדידם של המבקשים חוזר מנכ"ל משרד התקשורת אינו יכול לפטור את המשיבות מקיום הוראות חוק הקרינה ו/או הוראות חוק הגנת הצרכן והתקנות על פיו.

491. המשיבות מחוייבות לקיים את הדין הקובע כי כל מכשיר פולט קרינה יעמוד בסטנדרטים של החוק (חוק קרינה מייננת) ואחרת הוא טעון רישיון. יתר על כן, נקבעו בתקנות הגנות הצרכן ערכי הסף לגבי כל מכשיר טלפון נייד, ומכשיר נייד לרכב אינו יוצא מן הכלל.

492. ועוד בעניין זה, לשם הדוגמא, במדריך המשתמש של מכשיר טלפון נייד מסוג MOTOROLA M930 ומשמש משל לכלל המכשירים המיועדים לרכב, אשר משווקות חלק מהמשיבות, נאמר מפורשות כי יש להרחיק את אנטנת הרכב מרחק של לפחות 30 ס"מ מגופו של אדם שכן נוכחות של אדם או עצם כלשהו בטווח זה, עלול לגרום לטלפון לפעול בהספק גבוה מהנדרש וכך לחשוף את האדם לקרינה שחורגת מזו שנקבעה על ידי הנחיות החשיפה ל – RF של הוועדה הפדראלית לתקשורת של ארה"ב (FCC).

(-) מצ"ב עותק מחוברת ההפעלה של מוטורולה M930 טלפון לרכב, מסומן כב.

493. ערכים אלו של שידור, בטווח של 30 ס"מ, 3 ס"מ או כל מרחק אחר אינם רלוונטיים לחוק אשר אסר מכירה של מכשיר סלולארי ו/או קבע כי הוא טעון היתר לפי חוק קרינה בלתי מייננת.

ז. 5.4. קבוצות נוספות

494. קיימות קבוצות נוספות אשר חשופות אף הן לסיכון בריאותי מהטלפון הנייד שברשותם. לדוגמא: בעלי מכשירים ישנים אשר יוצרו לפני קביעת התקן ואשר מחזיקיהם בהם בעיקר אוכלוסיות חלשות, או לדוגמא בעלי מכשירים יד שנייה אשר אינם מודעים להיסטורית השימוש של המכשיר שהועבר לחזקתן והכל בידיעת הנתבעים אשר מאשרות העברות בעלות במכשירים וגובות עבור הליך זה תשלום.

495. זאת ועוד, קבוצה אפשרית נוספת בסיכון הם בעלי המכשירים אשר כלל אינם מודעים שקיימת תקלה במכשירים אשר משדר בערכים אסורים. באופן פראדוקסאלי, דווקא מכשיר המשדר בעוצמה רבה מאוד (ברמה אסורה) יפעל באופן איכותי יותר שכן טווח השידור גדל ולכן בודאי שלא ידווח כי קיימת בו תקלה. אלו האחרונים, יכולים להיות בקבוצת האחריות ו/או בעלי שירות תיקונים ו/או בעלי מכשיר מחודש, אך אינם יודעים אודות הסכנות הגלומות במכשיר ואין להם כל אפשרות לבדוק זאת.

496. יש לחייב את המשיבות כולן, ללא יוצא מן הכלל, לאפשר לקבוצות השונות בדיקה תקופתית לתקינותם של המכשירים, בין אם מדובר בתקופה של אחריות או על בסיס שירות תיקונים.

497. יתר על כן, יש לדווח כי גם למי שאינו נמנה בקבוצות הנ"ל, יהיה נגיש לבדיקה זו בתשלום סביר.

498. זאת ועוד, מודמים סלולאריים, לא ברור מהו היקף הקרינה הנפלט מהם ונתונים אלו אינם ידועים למבקשים והם שומרים על זכותם לתקן את כתב התביעה לאחר שיתבררו מלוא הנתונים.

ז. 5. סיכום ביניים

499. אין די בכך שמכשיר חדש שמסופק לצרכן עומד בתנאי החוק.

500. מכח הדין ומכח ההסכמים השונים, מוטלת חובה שבדין ובהסכם על המשיבות לבדוק, ובמידת הצורך לתקן, כל סיכון שמכשיר יפלוט קרינת יתר או לפחות קרינה מעבר למכסימום לו התחייבות המפיץ ו/או המשווק.

501. גם מכח הוראות הדין וההסכם, וגם מכח עקרון הזהירות המונעת, הנטל לבדוק ולתקן מכשיר, בתנאים השונים שנפרסו לעיל, מוטל על המשיבות.

502. ככל שקיים חשש כי מכשיר אינו עומד עוד בתנאי החוק ו/או הדין, ובפרט לאחר חבלה ו/או שינוי ו/או תיקון ו/או בלאי, על המשיבות מוטלת החובה בחוק ובדין לבדוק שהמכשיר שבידי הלקוח אינו פולט קרינה מעבר למותר.

503. חובה על המשיבות להראות כי במסגרת תיקון המכשיר ו/או האחריות ו/או במסגרת חידושו – תיקנו אותו כדין.

504. המשיבות הן שמבצעות את התיקון במכשירים ו/או משמשות כסוכנים ו/או כמיופי כוח ועליהן האחריות להביא את המכשיר למצב תקין, לאחר שביצעו את מלוא הבדיקות, אם בעצמן או באמצעות אחרים.

505. יתר על כן, אין לאפשר מצב בו המשיבות מחוייבות על פי דין או על פי הסכם להבטיח את תקינותו של מכשיר, ובפועל, לא יעמדו בתנאי ההסכם או הוראות החוק ולא יבדקו את תקינותו.

506. תקינותו של מכשיר מבחינת מדד ה-SAR הינו נתון בריאותי בסיסי ובלתי נפרד מתכונותיו של מכשיר סלולארי ככל הערכים האחרים שיש לאבחנם לפני מסירתו/החזרתו ללקוח. לא ניתן לומר על מכשיר נייד שמסדר קרינה מעל לרמת ה-SAR כי המכשיר הינו תקין.

507. למעלה מכך, המשיבות אינן מאפשרות כל שירות בדיקה של נתון זה בישראל ועליהן החובה לאפשר זאת.

508. ככל שהמשיבות ינסו להתחמק מאחריותן לתקינות השוטפת של המכשיר (ע"פ דין או הסכם) נזכיר כי המשיבות שולטות בשוק הסלולארי בישראל והן מוכרות 95% מהמכשירים הסלולארי שנמצאים בארץ וגם מכח אלו יש לחייבן בדין.

ח. " החזקת ונשיאת " המכשיר הנייד

509. צורת השימוש במכשיר הסלולארי בכלל, ודרך נשיאתו על הגוף בפרט הינה, היא בעלת משמעות

מכריעה, כך מסתבר, לכמות הקרינה הנספגת ברקמות הגוף.

510. מסתבר כי בניגוד לעמדה הרשמית של המשיבות כי השימוש במכשיר הסלולארי בטוח לחלוטין לצרכנים, הרי המשיבות אינן מגלות, כפי שנדרש מהן, כי נשיאת המכשיר בצמוד לגוף, יש בה כדי להביא את הצרכן לחשיפה לקרינה בלתי מייננת בערכים העולים על שקבע המחוקק.

511. המשיבות ממשיכות למכור ולשווק מכשירים בישראל כאשר ידוע להן בבירור כי מקום שהצרכן נושא את המכשיר בכיס המכנס ו/או החולצה, כמו רובם המכריע של הצרכנים, ערכי הקרינה שפולט המכשיר עשויים לעבור את סף הקרינה שקבע המחוקק ונקבע בתקנות.

512. מיליוני צרכנים הקונים מכשיר סלולארי מאמינים כי המכשיר נבדק לפי התקנים המחמירים ביותר אשר קבע המחוקק, והם אינם יודעים שהמשיבות מכרו להם מכשיר סלולארי, אשר לא נבדקה כלל רמת הקרינה שלו כאשר הוא נמצא בכיס המכנס.

513. מדובר בבעיה של ממש אשר הציבור אינו מודע לה !!!

514. בתקנות הגנת הצרכן (מידע בדבר קרינה בלתי מייננת מטלפון נייד), התשס"ב-2002 נקבע כדלקמן -

"רמת הקרינה המרבית המותרת" מטלפון נייד - רמה שקבע האגף למניעת רעש וקרינה במשרד לאיכות הסביבה, כמפורט להלן:

(1) רמה של 2.0 W/kg בממוצע ל-10 - גרם רקמה, שנמדדה -

(א) לגבי דגם של טלפון נייד שהוגש לאישור משרד התקשורת לאחר

תחילתן של תקנות אלה לפי התקנים EN 50360 ו-EN 50361:

(ב) לגבי דגם של טלפון נייד המצוי בשימוש - לפי הדירקטיבה האירופית

Directive 1999/5/EC או ES 59005 או לפי האמור בפסקת משנה (א);

(2) רמה של 1.6 W/kg בממוצע ל-1 - גרם רקמה, שנמדדה -

(א) לגבי דגם של טלפון נייד שהוגש לאישור משרד התקשורת לאחר

תחילתן של תקנות אלה לפי: FCC-OET Report 65 Supplement C

Edition 01-01, June 2001

(ב) לגבי דגם של טלפון נייד המצוי בשימוש לפי: FCC-OET

1997 Bulletin 65, August 97-01, Edition או לפי האמור בפסקת

משנה (א).

515. חוק קרינה בלתי מייננת קבע ערכי מקסימום דומים.

516. המשיבות מחוייבות לפעול לפי הדין ולא למכור או לשווק מכשיר שערך הקרינה "המרבית" שלו עולה על הקבוע בתקנות והקבוע בחוק, והציבור הרוכש מכשירים ניידים מאת המשיבות משוכנע כי אכן כלל המכשירים פולטים קרינה מרבית לפי הוראות המחוקק.

517. האמנם כך הוא?

518. בעוד מיליוני משתמשים נושאים את המכשיר בכיס המכנס או החולצה, וסבורים כי המכשירים שבידם עומדים בדרישות החוק ובקווים המנחים לעניין הקרינה הבלתי מייננת – מסקנה זו היא שגויה.

519. רק במקרים נדירים, ורק מקום שאדם חוקר באותיות הקטנות בספרים שלעיתים יש להם עשרות ולמעלה ממאה עמודים מגלים לצרכנים כי יש לשאת את המכשיר במרחק כזה או אחר מהגוף (בין 1.5 ס"מ מהגוף ל – 2.5 ס"מ) ואחרת רמת הקרינה חורגת מהמותר.

520. חברת Apple, המשווקת את מכשיר ה- IPHONE, מודיעה בעמ' 6 לחוברת היצרן כדלקמן -

"בדיקות שנערכו ל- iPhone הוכיחו כי הוא עומד בדרישות תקן ה-FCC, IC והאיחוד האירופאי עבור פעולה סלולרית, אלחוטית ו-Bluetooth. בעת בדיקת השימוש באוזן ובנשיאה על הגוף (כאשר ה- iPhone ממוקם במרחק 15 מ"מ מ" 5.8 אינץ' ¹ מהגוף)..."

521. פועל יוצא מאמירה זו הוא כי נשיאת המכשיר במרחק נמוך מ- 15 מ"מ מהגוף עשויה לחשוף את המשתמש לקרינה בערכים הגבוהים מהוראות החוק וזאת כפי שחוברת היצרן מגלה כדלקמן -

"ערך ה-SAR של iPhone עשוי לחרוג מהקווים המנחים של ה-FCC עבור נשיאה על הגוף אם המכשיר נמצא במרחק של פחות מ-15 מ"מ (5.8 אינץ') מהגוף (לדוגמה, כאשר נושאים את ה- iPhone בכיס)..."

522. אזהרה דומה נמצאה באתר בחוברת ההפעלה באנגלית של חברת RIM יצרנית מכשיר הבלאקברי 8330 אשר הזהירה כי יש להרחיק את המכשיר מהגוף מרחק של 0.98 אינץ' על מנת שיעמוד בדרישות הבטיחות -

To maintain compliance with FCC and IC RF exposure guidelines when you carry the BlackBerry device on your body, use only accessories that are supplied or approved by Research In Motion (RIM), or accessories that contain no metallic components and provide a separation distance from the body of at least 0.98 inches (25 mm). Use of accessories that are not expressly approved by RIM might violate FCC and IC RF exposure guidelines and might void any warranty applicable to the BlackBerry device. If you do not use a body-worn accessory supplied or approved by RIM when you carry

¹ התרגום נעשה בטעות. המדובר ב- 5/8 אינץ'.

the BlackBerry device, keep the device at least 0.98 inches (25 mm) from your body when the BlackBerry device is turned on and connected to a wireless network. When using any data feature of the BlackBerry device, with or without a USB cable, keep the device at least 0.98 inches (25 mm) from your body. If you use a body-worn accessory not supplied by RIM when you carry the BlackBerry device, verify that the accessory does not contain metal and keep the BlackBerry device at least 0.98 inches (25 mm) from your body when the BlackBerry device is turned on and connected to a wireless network.

523. עוד נמצאה חוברת "בטיחות" למכשיר הבלאקברי 9770 בשפה העברית וממנה נלמד כי המכשיר עומד בדרישות הבטיחות לרמת ה-SAR וכדי לשמור על הקווים המנחים שנקבעו על ידי ה-FCC, IC, MIC והאיחוד האירופאי יש לשאת את המכשיר במרחק של 25 מ"מ מהגוף בתפס מיוחד ועוד נכתב כדלקמן –

"השתמש בדיבורית אם אפשרות זו זמינה והחזק את מכשיר ה-BlackBreey במרחק של 25 מ"מ לפחות מגופך (כולל אזור הבטן של אישה הרה ואזור הבטן התחתונה של בני נוער) כאשר מכשיר ה-BlackBerry מופעל ומחובר לרשת האלחוטית"

524. חוברת ההפעלה של נוקיה E72 בעברית אף היא כוללת את העובדה כי המכשיר עומד בדרישות הבטיחות רק מקום שהוא נישא 2.2 ס"מ מהגוף (בעמ' 138 לחוברת ההפעלה) וכך גם מכשירים נוספים.

(-) מצ"ב עותק מעמ' הרלוונטיים לחוברת ההפעלה ו/או הוראות השימוש של IPHONE, בלקברי 9700, נוקיה E72, מוטורולה I876, נוקיה i6230, מסומן כג'.

525. המבקשים יטענו כי המחוקק הישראלי אסר על מכירת ושיווק מכשירים ניידים אשר חורגים מרמת הקרינה המותרת.

526. פרשנות הדין והתקנות מביאה אותנו למסקנה ברורה כי המחוקק לא התיר חריגה כלשהי מהקרינה המקסימאלית המותרת ואין שום רלוונטיות לכך שבמרחק של 1.5 ס"מ או 2.5 ס"מ המכשיר פולט קרינה בערך המותר, במילים אחרות: אם המכשיר לא נבדק ואומת שהמכשיר פולט קרינה בערך אסור במרחק של 1 מ"מ – מכשיר זה אסור לשיווק ו/או מכירה בישראל.

527. אזהרה זו במקום להבליטה באותיות קידוש לבנה – נחבאת אל הסיפרון, ובית המשפט הנכבד מופנה למראה עיניו בנוגע לגודל הטקסט במקור.

(-) מצ"ב עותק מחוברת היצרן (צילום רגיל), מסומן כד'.

528. המבקשים יטענו עוד ולחילופין כי מקום שמדובר בעניין כה מהותי למוצר, לשימוש בו וסיכונים הנלווים לכך, ולרבות בשל עקרון הזהירות המונעת, על הנתבעת לגלות עניין מהותי זה לצרכן עוד בטרם נקשר עימם בעסקה.

529. לא יהיה זה מופרך לטעון כי אי גילוי של עניין מהותי זה, מהווה הפרה של ממש על ידי המשיבות, ויש בו עניין מהותי מאוד לצורת השימוש במכשיר הנייד אשר המשיבות מחוייבות על פי דין לגלותו לכלל הצרכנים.

530. באופן שבו הציבור נושא את המכשיר הנייד – ויש לומר את האמת לאמיתה – כשהוא צמוד לגוף (בדור "כ בכיס), לא נשמרת רמת הבטיחות שקבע המחוקק לעניין רמות ה – SAR.

531. לא זו אף זו, יוסיפו המבקשים ויטענו כי כל מכשיר סלולארי נייד מכיל לפחות 2 אנטנות ולעיתים 3 אנטנות משדרות במכשיר אחד. אנטנות אלו, מהוות את גורם הסיכון העיקרי לקרינה סלולארית וכן לקרינות בלתי מייננות אחרות על פי תדר ועוצמת השידור המשודר מהן.

532. החזקת ונשיאת מכשיר נייד לעניין פרק זה היא רלוונטית בעיקר ל – 3 מקרים כלדקמן –

ה. הצמדת המכשיר לאוזן תוך כדי שיחה.

ו. נשיאת מכשיר בצמוד לגוף בשימוש שוטף ו/או תוך כדי שיחה.

ז. החזקת ונשיאה באמצעות כף היד באופן לקוי.

533. המבקשים יטענו, כי החזקה ונשיאה שגויה, אפילו של מכשיר "תקין" לחלוטין, יוצרת סיכון שהציבור אינו מודע לו, והמשיבות אינן מזהירות מפניו.

534. המשיבות כלל לא מגלות (עד לכדי התעלמות ממש) את הסיכונים הנלווים ל"החזקה ונשיאה" לא נכונה של המכשיר. לרוב, בכל מקום שבו נימצאה התייחסות לכך, אין בה די, אין היא מלמדת כי בסיכוני קרינה ובריאות עסקינן, ואין בה כדי ללמד על הסכנות הגלומות בכך.

535. בית המשפט הנכבד מתבקש להורות בעניין זה על יישום הדין בנוגע לכלל המכשירים הסלולאריים המשווקים בישראל, ללא כל הבדל, ובהתאם לקביעת המחוקק.

536. המשיבות עצמם משווקות ו/או מוכרות מכשירים ניידים, למרות שברור להן כי בתנאי שימוש רגילים ומקובלים על ידי הלקוחות, עשויים להיחשף הלקוחות לקרינה סלולארית בערכים אסורים, אך אינן עושות מאומה בעניין זה ואפילו אינן מזהירות את המשתמשים.

537. אין חולק כי SAR ברמה העולה על הקבוע בחוק היא אסורה ויש בה סיכון בריאותי שהמחוקק אינו מרשה את קיומו. המשיבות יודעות נתון זה אך אינן מדגישות הסיכון בפני הצרכן ומעמידות את הצרכן בחשיפה לקרינה בערכים העולים על הקווים המנחים שקבע המחוקק.

538. עוד יש לציין, כי צורת השימוש במכשירים הניידים והחזקתם בכיס הינה בגדר "מנהג שהתשתרש" והמשיבות מחוייבות להשקיע מאמצים כבירים על מנת להעמיד את הציבור על מלוא חומרת הסכנה כדי למנוע נזקים נוספים אשר הצטברו תקופה של שנים.

539. נושא נוסף שמבקשים יטענו לגביו נוגע למיקום הספציפי של האנטנות במכשיר הנייד. כך לדוגמה, בעמ' 12 לחוברת ההפעלה של מכשיר ה - נוקיה E72 נכתבו הדברים כדלקמן -

"מיקום אנטנה"

בהתקן שלך עשויה להיות אנטנה חיצונית ואנטנה פנימית. הימנע מנגיעה שלא לצורך באזור האנטנה כשהאנטנה משדרת או קולטת. מגע באנטנה משפיע על איכות התקשורת, ועלול לגרום להתקן לפעול בהספק גבוה מהדרוש במהלך התפעול שלו ולקצר את חיי הסוללה.

(-) מצ"ב עותק מחוברת ההפעלה של נוקיה E72, מסומן כה.

540. מעבר לניסוח המעורפל שעוסק בכך שבמכשיר "עשויה" להיות אנטנה (שמא היצרן אינו יודע איך המכשיר הורכב??) הרי העובדה המעניינת יותר היא שהחזקה לא נכונה של המכשיר מביאה לעבודה בהספק "גבוה מהדרוש".

541. המבקשים יטענו כי באמירה זו מערפלים את העובדה שההספק "הגבוה מהדרוש" הוא קרינה גבוהה יותר.

542. דומה, כי אין זה ראוי להזהיר "שהסוללה" תתפרק באופן מהיר יותר ויש להזהיר מפורשות שעוצמות השידור והקרינה יהיו גבוהות יותר. התפרקות הסוללה היא תוצאה של עוצמת שידור גבוהה יותר, קרי - קרינה גבוהה יותר ויש להבהיר לצרכנים באופן ברור וחד משמעי את הסיכון האמיתי.

543. המבקשים יסבירו, כי ככל שאנטנה קרובה יותר וצמודה יותר לגוף המשתמש, הסיכונים הנובעים מן הקרינה עולים משלוש סיבות: הראשונה, עקב ספיגה מרוכזת יותר של הקרינה; השנייה, היא שבמקרה כזה נפגע התיאום בין האנטנה לבין המשדר/ים הפנימיים והדבר עשוי להביא לעליה בהספק וכן למצב שבו השידור מהאנטנה (או מרכיבים אחרים) נעשה בפיזור יתר או בריכוז יתר; שלישית, באופן שמתפתחת תופעה של גלים חוזרים של שידור קרינה סלולארית מוגברת שהיא בלתי מבוקרת הן ביחס לעוצמה והן ביחס לכיוון המרחבי אשר בה זו מוקרנת.

544. כאמור, רק במקרים החריגים כאמור, ניתן הסבר לכך שהסוללה "תתפרק" מהר יותר במקרה של מגע עם האנטנות ולבית המשפט הנכבד מצורפות מספר דוגמאות ממקרים אלו.

(-) מצ"ב מקבץ הוראות בנוגע למכשירי נוקיה מסוג: 6500, 6210, 6600, 2600, סוני אריקסון מסוג C510, מסומן כו.

545. יתר על כן, חסימת ו/או יצירת הפרעה לאנטנה על ידי גופים שונים, לרבותי גוף האדם, גורמת לחסימה ברמה כזו או אחרת של האות הסלולארי, והדבר גורם למכשיר הנייד לשדר בעוצמה גבוהה יותר.

546. פועל יוצא מכך הוא כי יד אדם חוסמת את האנטנת גורמת לספיגה מוגברת של קרינה סלולארית וגם להיווצרות מקורות קרינה נוספים מהמכשיר שאינם מהאנטנה.

547. הנתונים הנסקרים דלעיל ידועים למשיבות, אשר כאמור משווקות ו/או מוכרות ו/או מייבאות את רוב המכשירים בשוק הישראלי, אך המשיבות נכשלו בחובתן לספק לציבור מידע לגבי סיכונים אלו, עד כי בחלק מספרי המכשירים, אין כל אזהרה בנוגע לסכנות שכרוכות באמור לעיל.

548. יתר על כן, בחלק מספרי המכשיר ולמעשה ברובם המכריע, אין כל אינדיקציה ברורה לגבי מיקומן של האנטנות. יש להעיר, כי אין המשיבות יכולות להסתתר ולומר כי יצאו כדי חובתם בתרגום ספר המכשיר משפת היצרן שכן אין זו מלאכתם בעשיה טכנית מוגבלת של תרגום אלא בהעברת מסר תפעולי מלא לצרכנים הישראליים על פי הוראות החוק הנוגעות לעניין, שכן פעילותן נוגעת להספקת שירותים על פי הדין. לפחות היה עליהם לצרף דף אזהרות משלים לתרגום הטכני אותו הן עושות באדיקות יתרה.

549. גם בתנאי הרשיון נקבע כי חובתן של המשיבות היא –

"בעל הרשיון יעמיד לרשות המנהל את מפרטי ציוד הקצה המתאימים לרשת הרט"ן ויסייע, על פי דרישות המנהל, להסבתם לתקנים ישראליים או למפרטים של המשרד, או לתקנים ומפרטים כאמור; המנהל יציב דרישות השונות מדרישות תקנים אירופיים רק לצורך התאמת מפרטיו של בעל הרשיון לתקנים ישראליים, למפרטים של המשרד, לשם שילוב השפה העברית, למניעת הפרעות למערכות אחרות והפרעות ממערכות אחרות ולתאימות עם רשתות הבזק בישראל."

550. עניין זה יוצר סיכונים לציבור, אשר באופן ברור ובעלות נמוכה ניתן למנוע אותם. כך לדוגמא, הדבקת ו/או סימון מיקום האנטנות במכשיר הנייד ו/או לחילופין – סימון מקום ודרך אחיזת המכשיר המומלצת.

551. מיקומן היחסי של האנטנות (כנראה בחלקו האחורי של המכשיר הנייד) משתנה ממוצר למוצר וקיומן של מספר אנטנות במיקומים שונים יוצר קושי רב למשתמש לדעת ו/או לזהות היכן נמצאות האנטנות במכשיר.

552. אין די בציון אזהרה מעורפלת בספר התפעול של המכשיר אם בכלל מופיעה כזו.

553. מן הראוי לציין, כי רק חלק זעיר מהיצרנים, ובמודלים ספציפיים בלבד, הזהירו מהותית מהגידול בעוצמת הקרינה ובאופן שיש בו לסכן את המתקשר והסובבים אותו.

554. אם יקפיד הצרכן שלא לגעת כלל בחלק הכיסוי האחורי המכיל כאמור את אנטנות השידור של המכשיר הנייד ו/או ימנע מלקרב את המכשיר לחלקי גופו או לסובבים אותו הרי שסיכוני הקרינה יפחתו, אלא שהבעיה היא שהצרכנים אינם מוזהרים לפעול כאמור ואינם מודעים לחשיבות העניין.

555. אפילו מודע הצרכן לסיכון זה אין לו כל מידע בנוגע למיקום המדויק של האנטנות ואין כל סימון על גבי המכשיר.

556. המשיבות מודעות לסיכון הבריאותי המוגבר, אך במקום לציין זאת על פי חובתן הן אינן עושות כן. במקרים הבודדים בהם קיימת אזהרה, הרי מצויין רק וגם זאת לעיתים רחוקות כי אחזקה לא תקינה של המכשיר תביאה לפריקת הסוללה באופן מהיר יותר, כמפורט לעיל.

557. המבקשים יסבירו, כי משמעות הודעה תמימה ומעורפלת זו היא שהמשדר של המכשיר הנייד משדר בעוצמות גבוהות ובאופן שהקרינה הנפלטת ממנו היא גבוהה יותר ואף מעבר לערכים הרגילים ולעיתים אף מעבר לערכים המותרים בחוק.

558. **אין לשכוח את חשיבות האזהרות גם ביחס לאופן נשיאת המכשיר על הגוף הן בשעת דיבור והן בשעת המתנה. שכן מי שנעזר באוזניה למשל כל עוד הוא מחזיק את המכשיר בתוך הכיס כאשר האנטנות פונות לכיוון הגוף או ביד ו/או כאשר היד סוגרת את האנטנות אינו עושה מאומה לשפר את מצבו ולעיתים אף מרע אותו.**

559. זאת ועוד – שלא במהלך השיחה, אלא במצב המתנה, המכשיר ממשיך ופולט קרינה, בעוצמות שונות (לצורכי איתור, סינכרון ועוד) ועוצמת הקרינה היא גבוהה ביותר ברגע קבלת הצלצול. נתון זה משום מה הוזנח על ידי המשיבות. יש להזכיר גם במקרה של שימוש באוזניה אלחוטית (בלוטוס) משדרות שתי אנטנות במכשיר הצמוד לגוף ובכך ישנו סיכון מוגבר כאשר המכשיר נישא בצורה שגויה.

560. אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבות לגלות ולהתריע באופן ברור בנוגע לסכנות הנובעות ממיקום האנטנות במכשיר, ולגלות את מיקומן המדוייק וכן את אופן החזקת המכשיר המומלץ ובאופן שבו המשתמשים יכוונו את עצמם לקראת החזקה נכונה של המכשיר.

561. יש לציין, כי פרט לאמירות כלליות של המלצה לשוחח באמצעות אוזניה, אין בסיפרי ההדרכה של המשיבות הסבר של ממש כיצד להחזיק את המכשיר ולהרחיקו מהגוף ובפרט – לא להצמיד את האנטנות של המכשיר אל הגוף בזמן נשיאה ובזמן השידור.

562. עוד יוסיפו המבקשים כי בהתאם לס' 4 לחוק הגנת הצרכן על המשיבות לגלות לכל צרכן את הנתונים כדלקמן -

4. **חובת גילוי לצרכן (תיקון: תשמ"ח)**

(א) עוסק חייב לגלות לצרכן -

(1) כל פגם או איכות נחותה או תכונה אחרת הידועים לו, המפחיתים באופן משמעותי מערכו של הנכס;

(2) כל תכונה בנכס המחייבת החזקה או שימוש בדרך מיוחדת כדי למנוע פגיעה למשתמש בו או לאדם אחר או לנכס תוך שימוש רגיל או טיפול רגיל;

563. המבקשים יטענו כי המפורט בפרק זה, הינו מסוג המידע שלגביו קיימת חובת גילוי ברורה לפי החוק, ואף חובת גילוי וזהירות מוגברת לאור מהות הדברים.

ט חוק תובעות ייצוגיות היא המסגרת המתאימה לבירור הטענות

564. חוק תובעות ייצוגיות נועד להסדיר באופן ממצה ויעיל את זכות הגישה לערכאות של יחיד בשם קבוצה, לצורך מתן סעד הולם לנפגעים כתוצאה מהפרה של הדין, לטובת ניהול הוגן וממצה של תביעות.

565. מטרת החוק נקבעו בס' 1 לחוק כדלקמן –

1. **מטרתו של חוק זה לקבוע כללים אחידים לענין הגשה וניהול של תובעות ייצוגיות, לשם שיפור ההגנה על זכויות, ובכך לקדם בפרט את אלה:**
- (1) מימוש זכות הגישה לבית המשפט, לרבות לסוגי אוכלוסיה המתקשים לפנות לבית המשפט כיחידים;
- (2) אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו;
- (3) מתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין;
- (4) ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות.
- מטרת החוק

566. תובענה זו עניינה תואם את המטרות שעומדות ביסוד חקיקת החוק, כאשר מדובר בזכויות של צרכנים רבים, אשר חלקם הגדול מתקשה מטעמים שונים לפנות לבית המשפט כיחידים, ובשים לב לעובדה כי מהות התביעה הינה הגנה על בריאות הציבור מפני קרינה בלתי מייננת, ואכיפת התחייבויות המשיבות לספק שירותים ראויים ומתאימים ובפרט בטוחים לצרכנים.

567. בהתאם להוראות ס' 8 לחוק תובעות ייצוגיות, רשאי בית המשפט הנכבד לאשר תובענה ייצוגית אם מצא שהתקיימו התנאים כדלקמן –

- (1) **התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;**
- (2) **תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;**
- (3) **קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;**
- (4) **קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בתום לב.**

568. המבקשים יטענו כי כל התנאים הנקובים בחוק התקיימו במלואם.

569. אין כל מחלוקת כי התובענה הייצוגית נשוא הליך זה מעוררת שאלות מהותיות של משפט ועובדה המשותפות לכל חברי הקבוצה כדלקמן באופן שקיים אפשרות יותר מסבירה כי הן תוכרענה לטובת הקבוצה:

א. עסקינן בתובענה שבה שאלות של היקף פריסת האנטנות, השייוויון בין האזורים השונים, רמת השירותים המתבקשת לאור תנאי הרשיון וההסכמים האישיים, שהינן שאלות משותפות לכלל חברי הקבוצה מבחינה עובדתית ומשפטית.

ב. עסקינן בתובענה שבה שאלת רמת הקרינה הבלתי מייננת (SAR) הנפלטת מהמכשירים הסלולאריים, מעסיקה את כלל הקבוצה, והיא חשובה וחיונית לבריאותם ולאוטונומיה של הפרט. יישום חובותיהן של

המשיבות לוודא את רמות הקרינה הינה בבחינת שאלה משפטית ועובדתית משותפת לכל הקבוצה, וקיים אינטרס משותף של כלל חברי הקבוצה לאכוף את הדין ו/או ההסכם על המשיבות.

ג. עסקינן בתובענה שבה דרך השימוש הראויה במכשיר הנייד, אשר עד כה הינה לרוב בגדר נעלם, הינה משותפת לכלל חברי הקבוצה, וזאת בפרט לאור סיכוני הקרינה הנשקפים מדרך זו והכל כפי שפורט במסגרת התובענה.

570. הפרות המשיבות את הדין ו/או את תנאי הרשיון ו/או את ההסכמים משותפת לכל חברי הקבוצה הרלוונטית, מאחר שגם הדין, גם הרשיון וגם ההסכמים הפרטניים הם זהים ומשותפים לכל חברי קבוצה וקבוצה.

571. זאת ועוד, בעניינינו, שאלת פרשנות הדין, היקף תחולת הרשיון, והחובה של המשיבות לקיים את תנאי האחריות ו/או את הסכמי הביטוח באופן שיבטיח שירותים ראויים לקבוצה הרלוונטית ותוך שמירה על רמות ה-SAR המתאימות לכל מכשיר ומכשיר ושאינן עולות על הסף שנקבע בחוק, הינה שאלה זהה לכלל חברי הקבוצה.

572. חשיבות מיוחדת להגשת התובענה כיצוגית רואים המבקשים בכך מטרת תובענה זו הינה להביא לפיצוי בגין הנזקים שנגרמו ולתיקון אותם ליקויים שיש לתקן, וכאשר תיקון ליקויים אלו משמעו הפחתה של רמות הקרינה לה חשופים כל חברי הקבוצה.

573. המבקשים לאר הטענות שנפרסו במסגרת תובענה ודרך ביסוסן כי קיימת אפשרות סבירה, ואף למעלה מכך, כי השאלות המתוארות בתובענה תוכרענה לטובת הקבוצה.

574. טענה זו מתחדדת לאור הטענות המפורטות והראיות והאסמכתאות שצורפו לכתב התביעה ואשר לחלקן מופנה בית המשפט הנכבד גם בבקשה זו.

575. ניהול התובענה כתובענה ייצוגית יש בה כדי להביא לשיפוי הקבוצה ולצמצום הסיכונים והליקויים באופן שיביא להטבת כל חברי הקבוצה הרלוונטית, המהווה הלכה למעשה את רוב רובם של אזרחי מדינת ישראל, והכל באופן שאין בו לסכן את יציבותם הכלכלית של המשיבות.

576. אף שהמשיבות עשויות לחוש בחסרון כיס, במעשיהן ובמחדליהן טמון הדבר.

577. בנסיבות אלו, הגשת תובענה זו במסגרת תובענה ייצוגית הינה הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה משפטית ואף ציבורית בשאלות נשוא התובענה, והדבר ראוי ונכון לטובת כלל חברי הקבוצה.

578. יובהר לעניין זה עוד כי העניין הציבורי שתובענה זו מעוררת הוא בר משמעות רחבת היקף, ולא ניתן לדון בנושאים משמעותיים אלו, אלא במסגרת תובענה ייצוגית.

579. יתר על כן, מאחר שהסכום האישי המגיע לכל אחד מהקבוצה הוא נמוך באופן יחסי, ובפרט לאור השאלות העקרוניות הכרוכים בתובענה זו, לא ניתן יהיה להגיע להכרעה משפטית בנושאים אלו אלא במסגרת תובענה ייצוגית.

580. יובהר כי הסכומים האישיים במסגרת התובענה אין בהם לכסות שכ"ט עו"ד, הוצאות ועוד, ולאחר הגשת תובענה זו נראה כי אין בסכומים האישיים הנתבעים אף כדי לכסות רק את ההוצאות המשרדיות הבסיסיות הכרוכות בתובענה זו לאור היקפה וחשיבותה.

581. המבקשים ובא כוחם ייצגו באופן הולם את עניינם של כל חברי הקבוצה, לטובת הקבוצה ובתום לב מלא.

582. המבקשים יוסיפו כי עניינם זהה עם עניינם של חברי הקבוצה והם נפגעו מפעולות המשיבות ו/או מחדלי המשיבות ו/או הפרות המשיבות באותו האופן שבו נפגעו יתר חברי הקבוצה ויתר על כן עניינם של המבקשים בסעדים המבוקשים במסגרת תובענה זו זהה לחלוטין לעניין של יתר חברי הקבוצה.

583. יודגש כי המבקשים כולם רואים בסיכוני הקרינה עניין מהותי אשר יש להביאו בפני בית המשפט הנכבד ותובענה זו מוגשת בתום לב, מתוך אמונה בצדק ובתובענה המבוקשת ובאמונה שלמה כי הצלחת התובענה תהיה לטובת כל חברי הקבוצה..

584. המבקשים ובא כוחם לא חסכו במאמצים, בשעות עבודה ובזמן על מנת להביא את התובענה בפני בית המשפט הנכבד לאחר עיון במקורות ואסמכתאות רבות. היקף התובענה והמסמכים הכרוכים בה, אף בו יש כדי ללמד כי עניינה של הקבוצה ינוהל באופן ראוי ורציני ולטובת הקבוצה.

585. אישורה של התובענה כתובענה ייצוגית לא ימנע מהמשיבות כל הגנה שהיו זכאיות לה במסגרת תביעה אישית ורגילה.

586. מכל המתואר לעיל יטענו המבקשים כי תובענה זו עומדת בתנאים שנקבעו בחוק תובעות ייצוגיות, כמפורט בתוספת השניה לחוק, וכמפורט בחוק הגנת הצרכן.

587. המדובר בתובענה של צרכנים נגד עוסקים, כהגדרתם בחוק הגנת הצרכן, והכל בהתאם לתוספת השניה בחוק תובעות ייצוגיות.

588. המבקשים, כמפורט בתובענה זו, עומדים בקריטריונים הקבועים בס' 4 לחוק תובעות ייצוגיות, באשר יש להם עילת תביעה אישית בעניין נשוא התובענה ובאשר התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה ו/או משפט המשותפת לכלל החברים הנמנים בקבוצה.

589. המבקשים יטענו כי עמדו בכל תנאי החוק, באשר ברור שהמבקשים הראו כי נגרם להם נזק ממון ישיר ואישי כפי שמפורט בפרק העוסק בנזקיהם האישיים של המבקשים.

590. יתרה מכך, המבקשים יטענו כי אין כל מניעה לדון בתובענה אשר בה הפיצוי הנתבע הינו בגין נזק ממוני ונזקים שאינם ממוניים.

591. ואלו הנושאים ו/או השאלות המשפטיות והעובדתיות אשר משותפים לכלל חברי הקבוצה -

א. המבקשים יטענו כי המשיבות הפרו חובה חקוקה ו/או את תנאי הרישיון ו/או הסכם ספציפי עם ציבור הצרכנים ולא פעלו לספק שירותי תקשורת ברמה המחוייבת ברישיון ו/או בהתאם לתנאי ההסכם וכן לא פעלו למתן שירותים בפריסה מתאימה ובאיכות אחידה בכלל הארץ.

- ב. המבקשים יטענו כי המשיבות התעלמו ו/או עצמו עיניים מהסכנות הנובעות מהטכנולוגיה הסלולארית, ו/או לא נקטו במידת הזהירות הראויה, ו/או לא נקטו במידת זהירות כל שהיא, אשר היה עליהם לנקוט בנסיבות העניין, ומתחייבת מתוקף היותן של המשיבות כולן חברות מייבאות ו/או משווקת ו/או מפיצות מוצרים אשר גורמים לסיכון בריאותי ומבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל המשיבות התעלמו מחובתן לפרוס אנטנות בהיקף הראוי ו/או המתחייב על פי דין ו/או רשיון ו/או הסכם.
- ג. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל יטענו המבקשים כי המשיבות התעלמו ו/או עצמו עיניים מהסכנות הנובעות מהשימוש במכשירי טלפון סלולארי לאחר חבלה ו/או נזק ו/או תיקון ו/או בלאי ו/או לא נקטו במידת הזהירות הראויה, ו/או לא נקטו במידת זהירות כל שהיא לאחר חבלה ו/או נזק ו/או תיקון ו/או בלאי אשר היה עליהם לנקוט בנסיבות העניין, ומתחייבת מתוקף היותן של המשיבות כולן חברות אשר מעניקות שירותי תיקונים ו/או אחריות ו/או שדרוג מכשירים מחודשים ו/או החלפתם.
- ד. המבקשים יטענו כי חזקה על הנתבעים כי ידעו ששימוש בטלפון סלולארי גורם לסיכון בריאותי וכי קיימת סכנה ממשית לבריאותו של אדם מקום שבו הטלפון רחוק מאנטנת השידור ו/או לא תקין ו/או נגרמה לו חבלה ו/או נעשה בו שימוש באופן שאינו נכון לרבות באופן "החזקה" לקוי.
- ה. המבקשים יטענו כי המשיבות בחרו להתעלם מהסכנה ו/או שלא לידע את הציבור אודות סכנה ולהתעלם ממנה, בין מתוך כוונה ברורה מלכתחילה, ובין בדרך של רשלנות, ובכך חשפו לנזק ישיר ו/או עדיף, מייד ו/או מצטבר של מיליוני צרכנים ו/או אזרחים פאסיביים.
- ו. המבקשים טוענים כי אין להעדיף את האינטרסים הכלכליים של המשיבות על פני הגנת שלומו ובריאותו של הציבור ובמעשיהם מסכנות המשיבות את חייהם ו/או איכות חייהם ו/או תוחלת חייהם.
- ז. לאור קיומה של חובת זהירות, מושגית וקונקרטית, של המשיבות כלפי לקוחותיהן, אשר הופרה על ידי המשיבות כמפורט בתובענה זו, חייבות המשיבות לשפות את לקוחותיהן בגין כל נזק ממוני או בלתי ממוני שנגרם להם ולרבות כל פגיעה באוטונומיה של הפרט אשר באה לידי ביטוי בהיחשפות לא רצונית של לקוחות המשיבות לקרינה מייננת, ובפרט כאשר הסיכון הוא לחשיפה בערכים אסורים לפי חוק.
- ח. הפגיעה באוטונומיה של הפרט הינה משמעותית בנסיבות תובענה זו. עסקינן במוצר חיוני אשר הצרכנים עושים בו שימוש הכרחי למטרות פרטיות ו/או עיסקיות. בניגוד למצב בעבר, הטכנולוגיה הסלולארית כיום אינה בגדר מותרות אלא בגדר מוצר בסיסי, חיוני ואף הכרחי.
- ט. כל הצרכנים, ללא יוצא מן הכלל, משוכנעים כי הפיקוח של המשיבות במסגרת האחריות או שירות התיקונים או שירותים אחרים נעשית במידה שבה מובטח לצרכן כי בריאותו האישית עומדת בראש מעיני המשיבות, וכי מכשיר הטלפון הסלולארי שבידיו או בידי ילדיו הוא בטוח לשימוש.

- י. אלא שהמשיבות אינן דואגות כלל לבדוק את בטיחות המכשיר לאחר קלקולו ו/או בזמן שהוא נמסר לבדיקתן, והדבר מעמיד את הלקוחות כולן בסיכון אשר כלל אינו ברור והמשיבות אף אינן דואגות לידע את הלקוחות בדבר סיכון זה – אף לא לאחר שניתנה הוראות משרד התקשורת.
- יא. לכל צרכן העדפות בנוגע לדרך החיים הנכונים או הבריאותית שבהם הוא נוקט. זכותו של הצרכן להימנע מחשיפה לא רצונית לקרינה מייננת, ולרבות כאשר צרכן זה, בוחר מראש להתקשר בהסכם תיקונים אשר יבטיח תקינותו של המכשיר הסלולארי ו/או כאשר חלק מהלקוחות בוחרים מכשיר טלפון סלולארי מתוך השוואת של נתוני ה – SAR אשר מצויים באתרי האינטרנט.
- יב. אף אם טרם נתגלו הנזקים הגופניים הנובעים מהתנהלות המבקשים ולו רק הסיכון לפגיעה כזו, הרי עובדה היא כי המחוקק קבע כי קיים סיכון כזה שכן המשיבות מודעות לסיכונים הקיימים, הרי שעל בית המשפט להורות על הקמת העמדת קרן לכיסוי השגחה רפואית ובדיקות רפואיות עתידיות. יובהר כי המבקשים אינם מבקשים בגין נזקים רפואיים קיימים או עתידים.
- יג. יודגש, כי שימוש בסל הבריאות בלבד לכיסוי עלויות אלו יעמיד נטל בלתי סביר על הציבור באשר הדבר יביא להכבדה על סל הבריאות הציבורי ולחלוקת משאבים בלתי הוגנת בין חולים שונים.
- יד. המשיבות הפרו את הוראות חוק הגנת הצרכן ו/או התקנות על פיו, הפרו את הוראות הדין והסכם למתן שירותי תיקון ו/או אחריות, ולא פעלו לתיקון המכשירים באופן ובצורה מתחייבים מהדין ו/או מהסמכים אלו.
- טו. המשיבות לא פעלו בהתאם להוראות החוק ו/או הדין ו/או ההסכם ונהגו כפי ספק שירותים ו/או משווק סביר ו/או נתן שירותי אחריות ו/או תיקון היה נוהג בנסיבות המקרה.
- טז. המשיבות מעודדות בפירסום ו/או בתמריצים ו/או בתוכניות ו/או באמצעי שיווק שימוש במוצרים מסוכנים, וחלק מהפירסומים נועד במישרין לצעירים (למשל בימים האחרונים עובר להגשת תובענה זו המשיבה 2 פונה ישירות לצעירים בקמפיין מתוכנן), בידיעה ברורה בפועל ו/או בכח כי מדובר במוצר מסוכן, ולא נקטו במשנה זהירות, לאור עיקרון הזהירות המונעת המתחייב בחוק, כפי שמתחייב בשיווק ו/או תיקון ו/או הפצה ו/או שירות אחריות כדי להקטין את הסכנה הנובעת ממוצרים אלו ו/או לבדוק תקינותם ו/או לפעול להקטנה משמעותית של הסיכונים.
- יז. המשיבות הפרו חובתן בדין ו/או בהסכם עם כלל הצרכנים, לידע ו/או להתריע את הצרכנים בדבר הסיכונים הנגרמים למשתמש במכשיר הנייד לאחר תיקונו ו/או חבלה בו ו/או בלאי, והסתירו מהצרכנים את העובדה כי תיקון המכשיר אינו כולל בחינת רמות הקרינה הנפלטת ממנו ותיקונה במידת הצורך כך שהציבור סבור כי בידיו מכשיר תקין בעוד המציאות היא שונה.
- יח. בעשותן כן פעלו המשיבות בחוסר תום לב, הטעו את ציבור הצרכנים, והטעו את הצרכנים בניגוד לחוק הגנת הצרכן, ובין היתר לאחר שלא גילו לצרכנים כי נשיאת המכשיר בצמוד לגוף אינה בטוחה ואינה עומדת בדרישות החוק.

יט. המשיבות העלימו מידע חיוני מהציבור בדבר הסכנות שבשימוש בטלפון הסלולארי תוך הסתרה של מיקום האנטנות בטלפון, מניעת מידע בנוגע לדרך השימוש ולרבות החזקתו, והסתירו את הסכנה שבשימוש בלתי נכון כאמור.

כ. המשיבות פעלו תוך הטעיה מכוונת ומצגי שווא, כאילו אין סיכון כלשהו בשימוש במכשיר הסלולארי, תוך שהדגישו כי כל מכשירי הטלפון המשווקים על ידם עומדים בתקן הישראלי והעולמי, כאשר בפועל המשיבות יודעות בפועל ו/או אמורות היו לדעת כי פגם ו/או תקלה ו/או תיקון ו/או חבלה ו/או בלאי של המכשיר עשוי להביא שינוי ערכים אלו מעל המותר בחוק.

כא. המשיבות חבות כלפי המבקשים וכלפי הציבור באחריות לפי סעיף 3 (ב) לחוק אחריות למוצרים פגומים תש"ס 1980, שכן המסקנה כי מכשירים הניידים הם מכשיר פגום, עקב העלמת מידע לגביו, ובפרט לאחר חבלה ו/או תיקון ו/או בלאי, הגיונית יותר מהמסקנה כי המכשיר הינו תקין. המבקשים יטענו כי הנטל להוכיח כי המכשירים שבידי הציבור ואשר תוקנו ו/או הוחלפו ו/או חודשו על ידי המשיבות הם תקינים, מוטל על המשיבות.

כב. המשיבות פעלו בניגוד לעיקרון הזהירות המונעת, כאשר נקבע כי אין לקחת סיכון על בריאותו של הציבור ובאופן שמשמעותו הישירה היא לחייב את המשיבות לפעול בכל דרך אפשרית לשם הקטנת הסיכון ועוצמת החשיפה של הציבור לקרינה בלתי מייננת.

י. הדין היעיל בנושאי התובענה במשותף

592. המבקשים ערים להחלטת בית המשפט המחוזי הנכבד, שניתן על ידי כב' ס' הנשיא, ד"ר ד. פלפל בתיק [בבש"א 18788/08](#), (ת.א. 2447/07) בנק דיסקונט בע"מ נ' עדי קסטנבאום ואח', מיום 09.12.08 (פורסם בנבו) ולהחלטות דומות שניתנו.

593. יחד עם זאת, יטענו המבקשים כי בתובענה נשוא דיון זה, יהיה זה היעיל ביותר והראוי ביותר לדון בכל העובדות והטענות המשפטיות במסגרת תובענה אחת, על בסיס העקרונות המפורטים בחוק תובענות ייצוגיות ועל בסיס העובדה כי המכנה המשותף בתובענה זו מאגד את כל עילותיה.

594. הבסיס לתובענה זו, אשר מאגד את כלל הנושאים המפורטים בה הוא עניין הקרינה הבלתי מייננת, סיכונים, השלכותיה והתמודדות הדין, הרשיון, ההסכמים השונים עם סוגיה זו.

595. יהיה זה יעיל ונכון לדון ולהכריע בסוגיה זו במשותף, אשר הינה שאלה עקרונית ורלוונטית לכל הנושאים הנוגעים לתובענה זו ולא להפרידה בין הליכים שונים ולאפשר לבית המשפט הנכבד לקבל הכרעה על בסיס מלוא העובדות והטענות המשפטיות המפורטות בתובענה זו.

596. יודגש כי יהיה זה בזבוז של ממש בזמן ומשאבים, ולרבות בזבוז בזמן שיפוטי, אם שופטים שונים, יאלצו לשמוע את אותן העובדות ואותן הטענות במועדים שונים, ויהיה זה יעיל מאוד גם למבקשים וגם למשיבות כי כלל העובדות והטענות ירוכזו יחדיו.

597. אין להפריד בין סוגיות הקרינה אליה נחשף הציבור בעקבות מיעוט אנטנות, לבין סוגיית הקרינה אליה נחשף הציבור בעקבות תקלות במכשירים ניידים אשר לא תוקנו במסגרת שירות תיקונים לבין חשיפת הציבור לקרינה בעקבות שימוש במכשיר הנייד באופן שגוי.

598. מדובר בסוגיות שהמכנה המשותף המשפטי ביניהם הוא זהה לחלוטין, והעובדות העומדות בבסיס הוכחת התובענה אף הן זהות, כאשר החקיקה הקיימת, הרשיון וההסכמים חלים לטענת המבקשים על כל הסוגיות המפורטות במסגרת התובענה.

599. יתר על כן, השאלות העובדתיות והמשפטיות משליכות האחת על רעותה, באופן שלדוגמא אי תיקון טלפון בתקופת האחריות כך שיעמוד גם בערכי ה-SAR המתאימים יחריף את מצבו של הצרכן כאשר הוא עושה שימוש לקוי במכשיר וכאשר הוא נמצא באזור כפרי ובו אין קליטה מתאימה.

600. זאת ועוד, המושגים הבסיסיים הנוגעים לתובענה זו כגון ערכי SAR המהווים את המדד לחשיפת הגוף לקרינה בלתי מייננת הוא מושג משותף לכל נושאי התובענה, וכאשר המעשים ו/או המחדלים של המשיבות, גורמים לעליה ברמת ה-SAR באופן שיש בו כדי להביא לסיכון הציבור.

601. בענייננו, אף הקבוצה שהמבקשים עותרים בשמה במסגרת תובענה ייצוגית זו היא קבוצה זהה ומשותפת לכלל הציבור בישראל אשר רובו ככולו בעליו של מכשיר נייד אחד לפחות ואין להפריד את התובענות מקום שמדובר בקבוצה אחת משותפת לכל התובענות.

602. זאת ועוד, משמדובר בשאלות משפטיות ועובדתיות זהות, הרי לו הייתה מוגשת התובענה באופן מפוצל, היה זה מן הראוי לאחד את הדיון בה במשותף לכל הטענות המפורטות בה מטעמי יעילות ומטעמי צדק.

603. עוד יזכירו המבקשים ויטענו כי חוק תובענות ייצוגיות סעיף 8(א)(1) **לחוק תובענות ייצוגיות**, קובע כי בית המשפט רשאי לאשר את התובענה הייצוגית בהתקיימו כל אלה:

" התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו לתובענה לטובת הקבוצה "

604. מכלל הניסוח בחוק תובענות ייצוגיות לומדים המבקשים כי תובענה ייצוגית מעצם טבעה עשויה לעורר **שאלות** (בלשון רבים) אשר **משותפות** לכלל חברי הקבוצה, ועניין זה אף הוא מלמד כי אין לבחון את מהות הדברים במבחן "טכני" צר, אלא יש לבחון באופן מהותי האם אכן מדובר בשאלות משותפות לכלל חברי הקבוצה, ומקום שבית המשפט הנכבד ישיב לשאלה זו בחיוב, יש לדון בכלל השאלות במאוחד.

605. זאת ועוד, עיון בהחלטות בית המשפט אשר קבעו להפריד את הדיונים, מגלה כי התרשמות בית המשפט הנכבד במקרים אלו היתה כי מדובר היה **בשאלות שונות ונפרדות וגם בקבוצות שונות של מבקשים** וזאת כפי שקבע בית המשפט הנכבד בבש"א 18788/08 הנ"ל –

" הגשת בקשת אישור אחת שכוללת בתוכה שמונה תובענות ייצוגיות שונות, כשמדובר בנושאים שאינם קשורים אחד למשנהו,

מסרבלת את הדין שלא לצורך, ועלולה לפגוע, בדרך ניהול מאוחדת
כזו, הן בקבוצות המבקשים השונות, והן בנתבעים"

606. בעניינו, לא רק שאין המדובר בתובענות ייצוגיות שונות, ולא רק שאין המדובר בנושאים שאינם קשורים
האחד למשנהו, ולא רק שאין המדובר בקבוצות שונות, הרי שמדובר בתובענה אחת, בנושאים קשורים
באופן הדוק האחד אל השני ואף משליכים האחד על השנים והכל כאשר הקבוצות הן זהות לחלוטין
מאחר שבסופו של יום הקבוצה הינה קבוצה רחבת היקף ונוגעת לכל תושבי המדינה באשר הם.

607. עוד ראוי לציין, כי מדובר במקרה חריג ולא שגרתי בו עומדת על הפרק לבחינת בית המשפט הנכבד סוגיה
נכבדה שנוגעת לבריאותם של כלל תושבי מדינת ישראל, ולפיכך יהיה זה מן הראוי כי ההכרעה בשאלות
העובדיות והמשפטיות תיפול לאחר שבית המשפט יתרשם מכלל הסוגיות הכרוכות בהשלכות אלו.

608. המבקשים רואים לנכון להדגיש טענות אלו מאחר שקיים חשש כי המשיבות, מתוך ניסיון להאריך
בהליכים ולדחות את ההכרעה בתובענות אלו, יבקשו לפצל את התובענה, והמבקשים מודיעים כי הם
מתנגדים לכך מהטעמים שפורטו.

יא. המבקשים

יא. המבקש 1

609. המבקש 1 הוא אזרח ישראלי, המתגורר בצפון העיר תל אביב.

610. המבקש 1 היה עד לאחרונה לקוח של המשיבה 3 משך שנים ארוכות מאוד באמצעות מכשיר טלפון
חבילה משפחתית (במסגרת חבילה שהוצעה לעובדי בנק הפועלים) וקודם לכן בחבילה שהיו מקושרים
אליה עובדי אוניברסיטת תל אביב. כל משפחתו של המבקש היו לקוחות המשיבה 3 במסגרת חבילה זו.
חבילה זו כוללת גם את שירות התיקונים הכלול במחיר שמשלמים עבור החבילה.

611. יובהר כי השיווק של החבילות המשפחתיות נעשה על ידי המשיבה 3 באופן שמקנה יתרונות לרכישת
החבילה במסגרת זו. יחד עם זאת, העלות עבור השירותים וההתקשרות השוטפת עם המשיבה 3 ממומנת
ומשולמת על ידי המבקש 1 אשר הוא שעושה שימוש במכשיר הטלפון, הוא שנושא בעלות התשלום בפועל
(כל ההוצאות מוחזרות על ידו להוריו), הוא שנתקל בבעיות הקליטה והוא שניזוק מפגעי הקרינה בפועל.

612. למען הגילוי הנאות יובהר, כי על אף שבעל המנוי הוא העובד במקום העבודה בה המשיבה 3 הציעה
הטבות לועד העובדים (אמו של המבקש עד לאחרונה ואביו של המבקש קודם לכן) הרי שפרטיו של
המבקש 1 הם שמופיעים בחשבונית ושמו מצויין כמי שמחזיק את הקו, המכשיר ועושה בו שימוש
בפועל. אם בכל זאת, חיוני הדבר בעיני המשיבה 3, לא יתנגד המבקש לצירוף הוריו לתובענה זו, למרות
שאינן לכך חשיבות בבירור הסוגיות הנדרשות לתובענה זו ויש בכך רק כדי לסרבל את הדין ואת התובענה.

613. המבקש ידגיש כי הנזקים המפורטים במסגרת תובענה זו הם נזקיו האישיים, ומצורף בזה אישור בכתב
מאת הוריו בנוגע לכך כי הוא הנושא בתשלומים עבור הקו. יתרה מכך, גם ללא אישור זה, ולו היתה

ההתקשרות נבחנת כחווה לטובת צד ג', עדיין זכויותיו של המבקש עומדות בעינן ור' לעניין זה פרק ד' לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג - 1973, סעיפים 34 – 38.

(-) מצ"ב עותק מהסכם ההתקשרות, מסומן יא/1 לנספחי התביעה

(-) מצ"ב עותק מחשבוניות ששולמו, מסומן יא/2 לנספחי התביעה

(-) מצ"ב עותק מאישור בכתב מאת הורי המבקש 1, מסומן יא/3 לנספחי התביעה

614. למרות שאין קשר בין הדברים, הרי כדי לצאת ידי חובה ולמען הגילוי הנאות יצויין כי אימו של המבקש 1 נמצאת בהליכים משפטיים עם המשיבה 3, בעניינים אחרים, וזאת לאחר שהוגשה תובענה ייצוגית מטעמה.

615. משך שנים ארוכות סבל המבקש 1 ובני משפחתו מבעיות קליטה במקום מגוריהם בשכונת הדר יוסף. בני משפחתו התלוננו אודות כך בפני המשיבה 3 ואף נקבע הסדר מתמשך של צלצול כפול להוריו (אשר נמצא לא יעיל ולכן לא נוצל כמעט). באחת הפעמים הגיעה יחידה טכנית מטעם המשיבה 3 ומסרה לבני המשפחה מושגים טכניים מורכבים לגבי טיב ואיכות הקליטה הירוד לרבות כי קיימת בעיית סנכרון תדרים במקום, אך הבעיות נותרו בעינן.

616. המבקש מציין, כי את שיחותיו הוא הקפיד לעשות באזורים מוגדרים בביתו ולכן אין במספר הניתוקים שהוא חווה לכדי לשקף את תמונת המצב הבעייתית.

617. עם מעברו של המבקש 1 מחוץ לבית הוריו, התגורר המבקש בדירות שונות וגם בדירת המשפחה שברח' פינסקר 10 בהרצליה התופעה חזרה, ולפני כשנה עבר להתגורר בדירה שברח' אחימאיר 13 תל אביב אשר גם בדירה זו, לצערו של המבקש, אין קליטה מספקת של מכשיר הטלפון הסלולארי.

618. למען הגילוי הנאות יצויין, כי עוד בטרם עבר המבקש להתגורר בדירה, פנו אליו נציגי המשיבה 3 (וגם המשיבה 1) והציעו לו להשכיר את דירת המגורים לטובת הצבה של מתקני שידור בשטח המרפסת ואף התפתח מו"מ מסחרי בין הצדדים.

619. לאחר מו"מ מתמשך בין הצדדים אשר לא צלח, לא התקשרו הצדדים בהסכם ביניהם, והמשיבה 3 ויכול כי גם משיבה 1, אף לא פעלה כדי להתקין מוקד שידור במקום חילופי, כך נותר המבקש 1 עם בעיות הקליטה בדירתו, וזאת עד שעבר המבקש לאחרונה לחברה המתחרה, אשר לה קיימת אנטנה סמוכה למקום מגוריו.

620. למיטב הבנתו של המבקש, שיקולים מסחריים הם שהביאו את המשיבה 3 (וגם המשיבה 1) להימנע מהצבת מתקני שידור בשכונה, ולא שיקולים אחרים.

621. למען הגילוי הנאות יצויין כי המבקש 1 נחשף במהלך המו"מ בין הצדדים למידע רב צדדי אצל המשיבות ובאופן שיש בו להצביע באופן ברור כי שיקולים כלכליים זניחים הם המוטיב המרכזי בשיקוליהן של החברות ביחס למידת נכונותם להציב מתקני שידור במקום זה או אחר ובאופן שלצערן ששיקולי האיכות והקרינה אינם העיקריים. ככל שידרש לכך, המבקש יוסיף ויפרט פרטים רלוונטים נוספים במסגרת ראיות שיוגשו בתובענה.

622. המבקש יטען כי המשיבה 3 אינה נוהגת להעביר מידע על מספר ניתוקים לבקשת המנוי (להבדיל ממשיבה 4), למרות שמידע זה קיים אצלה. יתר על כן, לעיתים המבקש מנתק את השיחה באופן ייזום עקב קושי בקליטה ו/או באיכות השיחה באופן שהדבר אינו מופיע בסטטיסטיקה הפנימית של המשיבות "כניתוק".

623. המבקש 1 היה גם מנוי לשירות תיקונים של המשיבה 3 ובמסגרת מנוי זה זכור לו כי הגיע לפחות במהלך חודש אוגוסט 2009 לתחנת השירות של המשיבה 3 ליד קניון איילון ברמת גן על מנת לתקן את המכשיר הנוקיה שברשותו עקב תקלה.

624. במסגרת התיקון הושאר המכשיר לתיקון במשך יומיים שלאחריהם הגיע המבקש 1 לתחנת השירות כדי לקחת את המכשיר מתיקון. המבקש 1 קיבל את המכשיר לידי (ביד) ללא כל אזהרה כי המכשיר עשוי לפלוט קרינה מייננת בערכים אסורים לאחר תיקונו, לא הוסברה לו מידת הסיכון הטמון בפליטת קרינה לאחר תיקון המכשיר, ולא הובהר לו כלל כי המכשיר עבר בדיקת קרינה או שהינו תקין מבחינת רמת הקרינה.

625. המבקש הינו מנוי של מכשיר נוסף מסוג "סמסונג" וגם מכשיר זה נכלל במסגרת שירות התיקונים של המשיבה 3.

626. במכשיר זה הייתה בעיית טעינה במחצית שנת 2009 והמכשיר נמסר לתיקון בסניף המשיבה 3 בסמוך לקניון איילון.

627. לאחר מספר ימים בו שהה המכשיר בתיקון קיבל המבקש מכשיר חלופי, אשר נמסר בידו, ללא כל אזהרה כי המכשיר עשוי לפלוט קרינה מייננת בערכים אסורים לאחר תיקונו, לא הוסברה לו מידת הסיכון הטמון בפליטת קרינה לאחר תיקון המכשיר, ולא הובהר לו כלל כי המכשיר עבר בדיקת קרינה או שהינו תקין מבחינת רמת הקרינה.

628. **המבקש לא עודכן ולו פעם אחת ביחס לדרך "ההחזקה" הנכונה של המכשיר שבידו ובכלל אין לו מושג קל איפה מוסתרות האנטנות המשדרות שבמכסה המכשיר, למיטב הבנתו של המבקש אין מידע כזה שגור אצל המשיבה עצמה ובאופן שמוקדי השירות כלל לא מודעים או הוכשרו למתן מידע ביחס לשאלת דרך "ההחזקה" הראוי לא כל שכן ביחס למיקומם של האנטנות.**

629. **המבקש אף מציין כי בעקבות שיבושי שמע נהג הוא להצמיד את המכשיר לאוזנו באופן הדוק ובאופן שיש בו להגדיל את סיכוני הקרינה וכן ובאופן בלתי מודע נהג לכסות את כל חלקו האחורי של המכסה עם כף ידו ומעולם לא הוסבר לו סיכון על הצמדת המכשיר לאוזן או לגוף.**

630. כיום המבקש הוא בעליו של מכשיר IPHONE שנרכש מאת המשיבה 2. המבקש 1 רכש את המכשיר כאשר הוא משוכנע כי המכשיר עבר את כל הבדיקות הרלוונטיות.

631. עובר לרכישת המכשיר המבקש לא ידע ולא הוסבר לו כלל כי צורת הנשיאה של המכשיר הנייד שרכש מחייבת לשאת אותו במרחק של 1.5 ס"מ מהגוף ולא ידע כי קיימת סכנה כי אם יישא את המכשיר בצמוד לגוף עשוי הוא להיחשף לקרינה בערכים אסורים הגבוהים והעולים על המותר.

632. המבקש אינו יודע ואין לו כל דרך לשאת את המכשיר במרחק מהגוף שכן הוא נוהג לשאת אותו בכיס המכנס (וכך עשה עם כל מכשיריו בעבר) ולעיתים משוחח עימו כאשר המכשיר נמצא על הגוף ממש וזאת באמצעות רמקול.

633. המבקש הופתע לגלות את הסיכון שאליו חשפה אותו המשיבה 2 (ועניין זה רלוונטי למשיבות 1-3 אשר מוכרות מכשירי IPHONE).

634. לאחר שהמבקש גילה נתון זה, במהלך הכנת התובענה זנח הוא את השימוש במכשיר האייפון ועבר להשתמש במכשיר ישן מסוג נוקיה i6230 כאשר הוא האמין שהמכשיר בטוח לשימוש כאשר הוא ננשא בכיס.

635. עקב חששותיו החליט המבקש לעיין בחוברת התפעול באינטרנט ולהפתעתו מצא כי גם בחוברת זו נקבע כי המכשיר "בטוח לשימוש" ובלבד שהוא נישא על הגוף במרחק של 1.5 ס"מ. המבקש במשך 5 שנים נשא מכשיר זה בכיס והחזיקו צמוד לגוף ועל בטנו כאשר מעולם לא לא הוסבר לו שיש בכך סכנה של ממש.

636. המבקש 1 מאמין כי סיכוני הקרינה הם סכנה של ממש אשר אי נקיטת האמצעים הדרסטיים כנגדם תביא לבכי לדורות בעתיד תוך שהנזק שיגרם לציבור ולמדינה יעלה על נזקי תאונות הדרכים והמלחמות גם יחדיו.

יא 2 המבקשת 2

637. המבקשת 2 היא אזרחית ישראלית בת 24, אם לילד, מתגוררת בעיר גבעתיים.

638. המבקשת 2, הייתה לקוחה של משיבה 1 מזה כ- 7 שנים (למעשה החל מרגע עלייתה לישראל בגיל 17 לבדה מגרמניה) וזאת עד לחודש אוקטובר שנת 2009 מועד ששבו הפסיקה את התקשרותה עם המשיבה 1.

(-) מצ"ב הסכמי התקשרות, מסומן יב/1 לנספחי התביעה

(-) מצ"ב חשבונית, מסומן יב/2 לנספחי התביעה

639. משך כל השנים, סבלה המבקשת 2 מבעיות וכשלים שונים הנובעים מהתנהלות המשיבה 1, ובין היתר סבלה מבעיות של איכות לקויה.

640. המבקשת הייתה מנויה על שירות תיקונים של המשיבה 2 ולמיטב זכרונה אף פנתה למוקד שירות ומסרה מכשירה לתיקון מספר רב של פעמים, פעם אחת אפילו שבוע לאחר שבוע, היא חוששת כי במהלך השנים, יכול וכפועל יוצא מליקויים במכשירים השונים ו/או כתוצאה מתקלות ו/או כתוצאה מתיקונים יצאו המכשירים השונים מכיול והקרינו מעבר למותר או מעבר לערכי היצרן אך לצערה, אין המשיבה 1 מספקת כל אפשרות לבדוק את רמת ה-SAR, גם לא בתקופת האחריות וגם לא במסגרת שירות תיקונים.

641. מעולם לא קיבלה המבקשת אזהרה, לאחר שהמכשיר שב מתיקון או כאשר הביאו לה מכשיר חילופי או מחודש (המבקשת אינה יודעת להגיד איזה מכשיר בדיוק הובא לה) כי קיימת האפשרות כי הוא משדר מעבר לטווח ה-SAR המותר.

642. המבקשת תטען, כי מעולם לא הובהר לה שיש סיכון בדרך "החזקת" המכשיר הנייד כתוצאה ממגע בין גופה לבין האנטנות וממילא אין לה מושג איפה האנטנות ממוקמות במכשיר שבידה.

643. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל המבקשת תבהיר כי אף שנתקלה בהמלצות כלליות ולפיהם כדאי לשוחח באמצעות אוזניית בלוטוס או אוזניית חוט, הרי מעולם לא נאמר לה שאין להצמיד את מכשיר הטלפון הנייד לאוזן או לגוף וכי דבר זה מהווה סיכון בריאותי חמור. בנוסף, לא נאמר לה כי קיימת סכנה להחזיק את מכשיר הטלפון הנייד בצמוד לגוף וכי לרוב היא מחזיקה אותו בכיס המכנס או החולצה או השמלה אשר הוא קרוב מאוד לגוף.

644. עוד תוסיף המבקשת, כי ככלל היא נוהגת לבצע שיחות במכשיר הטלפון הנייד במיקומים אשר ידוע לה כי בהם הקליטה היא טובה יותר ולהימנע משיחות טלפון במיקומים בהם ידוע לה כי אין קליטה או שהקליטה משובשת, וכי לא אחת, תוך כדי השיחה, משנה המבקשת מיקום על מנת להשיג קליטה טובה יותר. יתר על כן, לעיתים המבקשת מנתקת את שיחותיה באופן יזום עקב קושי בקליטה ו/או באיכות השיחה באופן שהדבר אינו מופיע בסטטיסטיקה הפנימית של המשיבות "כניתוק".

645. המבקשת תטען כי את שיחותיה היא מקפידה לעשות באזורים מצומצמים בבית ולכן אין במספר הניתוקים שהיא חווה לכדי לשקף את תמונת המצב הבעייתית. המשיבה 1 גם לא נוהגת להעביר מידע על מספר ניתוקים לבקשת המנוי (להבדיל ממשיבה 4), למרות שמידע זה קיים אצלה. המבקשת תוסיף כי כאשר התגוררה ברח' אחד העם 47 ברמת גן (לפני כ-3-4 שנים), לעיתים רחוקות היתה קליטה בתוך הבית ובאזור והיתה צריכה לצאת מהבית ולחפש מקום עם קליטה לצורך ביצוע שיחה.

646. התלונות של המבקשת 2 לנציגי המשיבה 1 לא הביאו לפתרון.

647. במהלך חודש אוקטובר נפטר אביה של המבקשת ז"ל, ולמבקשת אשר התגוררה ברח' כצנלסון 90 בגבעתיים לא היתה קליטה במכשיר הטלפון (גם בגלל האנטנות וגם בגלל המכשיר). לפיכך המבקשת שנאלצה לנסוע לאילת לצורך השבעה, רכשה מכשיר חדש בחברה אחרת. עניין זה לא עשה רושם על המשיבה 1 אשר חייבה את המבקשת בקנסות בסכומים של אלפי ש"ח.

648. לדידה של המבקשת, מצב איכות השידור בישראל הוא ירוד ולצורה מדובר בנורמה שהיא התרגלה אליו באופן אישי ולא אחת במקום חדש ולא ידוע, על המשתמש ללמוד את המיקומים העדיפים יותר לביצוע שיחת טלפון. בנוסף, המבקשת משוכנעת כי סיכוני הקרינה בישראל מעמידים את הציבור בסכנה של ממש.

649. המבקשת תוסיף כי מעולם לא הוסבר לה כי יש לשאת המכשיר במרחק מהגוף ו/או מאזור הבטן והיא מעולם לא ידעה שהמרחק מהגוף יש בו כדי לגרום לחריגה מהוראות הבטיחות. המבקשת תדגיש כי עניין זה חמור מאוד בעיניה לאור העובדה כי חלק מזמן החזקה על הגוף היתה היא בהריון.

יא – 3 המבקש 3

650. המבקש 3 הוא אזרח ישראלי, המתגורר עם משפחתו בישוב הילה בגליל, ומקום עסקו עד לאחרונה הוא בישוב כליל. כרגע המבקש לא עובד לאור מחלה שחלה בה שכן הוא נזקק לטיפולים רפואיים תכופים

המקשים מחוייבות קבועה. מסיבה זו גם עבר המבקש להתגורר בכפר רות ליד מודיעין, על מנת לשהות בקרבה לבית החולים בו מבוצעים הטיפולים.

651. המבקש 3 הוא לקוח של המשיבה 2 משך תקופה של שנים ארוכות, ממש מהקמת החברה למעט הפסקה קצרה.

(-) מצ"ב עותק מהסכמי ההתקשרות של המבקש 3, מסומן יג/1 לנספחי התביעה

(-) מצ"ב עותק מהחשבוניות של המבקש 3, מסומן יג/2 לנספחי התביעה

652. רמת התשתיות בצפון הארץ לקויה, והמבקש למד להכיר אזורים קבועים בהם הטלפון הנייד מתנתק על בסיס קבוע. כך לדוגמא, בכביש 89, מעיליא לנהריה מתנתק הטלפון הנייד על בסיס קבוע לאחר כ- 1.5 ק"מ ביציאה מהישוב.

653. בכביש היציאה מהישוב הילה לכיוון מעיליא, מתנתק הטלפון באופן קבוע ביציאה מהישוב הילה. כמו כן בכביש הגישה לישוב כליל, הטלפון מתנתק כ- 70% מהפעמים, כ- 700 מטר מהישוב.

654. בכל הדוגמאות הנ"ל, אין זמינות רשת בכל הנקודות המפורטות לעיל ובמקומות נוספים, והמבקש מהיכרותו עם מקומות אלו ואחרים נמנע מראש מלשוחח בטלפון במקומות בעייתיים אלו. יתר על כן, לעיתים המבקש מנתק את השיחה באופן ייזום עקב קושי בקליטה ו/או באיכות השיחה באופן שהדבר אינו מופיע בסטטיסטיקה הפנימית של המשיבות "כניתוק". לעיתים אף המבקש מתנצל מראש כי יתכן שהשיחה תתנתק.

655. מעבר לשירותים הבסיסיים של ביצוע שיחות, הרי תשתית הצפון בכל הנוגע לדור השלישי ולשימושי אינטרנט בפרט של המשיבה 2 לוקים בחסר וזאת בלשון המעטה. המבקש נתקל בגלישה לא יציבה ואיטית, תוך שהקשר עם רשת האינטרנט נתקל בניתוקים. כך הדבר גם בכפר רות בו המבקש שוהה עתה.

656. המבקש סובל פעמים רבות מלקויים באיכות השמע, ולרבות קיטועים במהלך השיחה, וכן איכות שמע ירודה. המבקש מציין כי עוצמת הקליטה באזור מגוריו ועבודתו הקודמת כפי שמובחן במכשיר הנייד מציג בד"כ קליטה חלשה עד של שני שנתות מתוך 5 ולעיתים אפילו פחות. יש לציין כי כל ירידה בשנתות הקליטה כפי במופיע על גבי המכשיר הסלולארי, משמעה עליה גבוהה מאוד בעוצמות השידור של המכשיר הנייד. המבקש נאלץ לעיתים "להחליף בלטה", דהיינו לשנות מיקום במטרים או בשינוי חדר על מנת לבצע שיחה שבה ניתן יהיה לשמוע באופן סביר את הצד השני.

657. המבקש לא התלונן מעולם על ליקויים אלו בפני המשיבה 2 שכן ליקויים אלו הם להבנתו בלתי פתירים

על ידי חברת הסלולאר תוך שלהבנתו נדרש מהלך מערכתי כולל "והאיש הקטן" אינו יכול לעשות בכוחות עצמו מאומה לתיקון הבעיה.

658. המבקש גם טוען כי התרגל לליקויים אלו אשר הוטמעו אצלו כטבעם של דברים וככורח בלתי נמנע. מכח ההרגל, המבקש נמנע מלשוחח במקומות המוכרים לו כבעייתיים או במקרה של שיחה הוא מביא את עצמו בכלל ובפרט במקום מגוריו ובמקום עבודתו ו/או במקומות המוכרים לו, פיסית למקומות שבהם איכות השיחה משתפרת.

659. המבקש מציין כי כלקוח ותיק של המשיבה 2 הוא בחן חלופות לעבור לחברות המתחרות, אך משהבין כי הבעיות אצל כל החברות דומות החליט לוותר על כך שכן הבין כי לא יהיה במעבר כזה תועלת של ממש.

660. המבקש מנוי על שירות תיקונים אולם למיטב זכרונו לא פנה למוקד שירות, למסירת מכשיר לתיקון אלא רק לצורך עידכון תוכנה, למרות שמכשירו נחבט מידי פעם גם בגין נפילות לקרקע, אך מעולם לא הבין, עד לאחרונה, כי בעקבות חבלה ו/או נפילת המכשיר לרצפה, ואפילו מדובר בחבלה שאינה דורשת תיקון פיזי, ייתכן והמכשיר מקרין קרינה מעבר לערכים שפורסמו על ידי היצרן ואף מעבר למותר. אך לצערו אין המשיבה 2 מספקת כל אפשרות לבדוק את רמת ה-SAR בתקופת האחריות או במסגרת שירות התיקונים שעליו הוא מנוי, ואפילו היה מוסר את המכשיר לבדיקה או לתיקון לא היה הדבר נבדק. יודגש, כי המבקש סבור כי יתכן שמסר מכשירו לתיקון אך אינו זוכר עניין זה בוודאות (זכור לו כי במקרה אחד לפחות החליפו חלק במעטפת החיצונית של המכשיר) ולפיכך במסגרת גילוי מסמכים ושאלון בשלב בירור התובענה, יתברר עניין זה לאשורו.

661. מעולם לא קיבל המבקש אזהרה, לאחר שהמכשיר נשלח לעידכון תוכנה או כאשר הביאו לו מכשיר חילופי או מחודש (המבקש אינו יודע להגיד איזה מכשיר בדיוק הובא לו) כי קיים סיכון שהמכשיר החילופי ו/או המחודש שנמסר לו למשך יומיים – שלושה עשוי שלא לעמוד ברמות ה-SAR.

662. המבקש גם מציין כי מעולם לא הובהר לו כי יש סיכון בדרך "החזקה" שיש בה מגע בין גופו לבין האנטנות והוא נוהג לשוחח במכשיר כאשר היד עוטפת את המכשיר וממילא אין לו מושג איפה האנטנות ממוקמות במכשיר שבידו. המבקש מאמין כי סיכוני הקרינה מעמידים ציבור שלם בסכנה של ממש.

663. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל המבקש יבהיר, כי אף שנתקל בהמלצות כלליות ולפיהן כדאי לשוחח באמצעות אוזניית בלוטוס או אוזניית חוט, הרי מעולם לא נאמר לו שאין להצמיד את מכשיר הטלפון הנייד לאוזן וכי דבר זה מהווה סיכון בריאותי חמור. בנוסף, לא נאמר לו כי קיימת סכנה להחזיק את מכשיר הטלפון הנייד בצמוד לגוף וכי לרוב הוא מחזיק אותו בכיס המכנס או החולצה כאשר הוא קרוב מאוד לגוף.

664. גם כאשר שוחח באמצעות אוזניה, המכשיר היה נמצא לעיתים בכיסו או בכף היד אך מעולם לא ידע היכן האנטנות ולפיכך מעולם לא ידע כיצד לנקוט אמצעי זהירות מפני הקרינה.

665. המבקש מעולם לא ידע כי יש לשאת את המכשיר במרחק של 1.5 – 2.5 מהגוף וכל חייו עשה כך ואיש מעולם לא הסביר לו אודות הסכנה. איש להבנתו אינו מודע לנתונים אלו.

יא – 4 – המבקשת 4

666. המבקשת 4 היא אזרחית ישראלית, בת 27, רווקה, תושבת העיר אופקים.

667. המבקשת 4, היא עו"ד, אשת קבע בצה"ל, ונוכח תפקידיה גרה בישובים שונים בישראל. המבקשת מנויה לשירותי המשיבה 4 מזה תקופה של 4 וחצי שנים ובמסגרת חבילה מוזלת המסופקת לאנשי כוחות הבטחון. חבילה זו כוללת גם את שירות התיקונים.

668. למען הסר ספק יובהר, כי על אף שמדובר במכשיר המסופק מטעם הצבא ואף מסובסד חלקית, הרי שהמבקשת משלמת מכיסה עבור עלות השיחות, היא זו שעושה שימוש במכשיר, היא שנתקלת בבעיות הקליטה והניתוקים והיא שניזוקה מפגעי הקרינה בפועל. אין בידה של התובעת 4 עותק מהסכם ההתקשרות עם הנתבעת 4 וכל נסיונותיה לקבל עותק מהסכם מהנתבעת 4 זה העלו חרס.

(-) **מצ"ב ריכוז עסקאות של חברת ישראלכרט, מסומן יד.**

669. איכות הקליטה והשידור של המשיבה 4 הינה לוקה בחסר רב, כאשר במקומות רבים כלל אין זמינות רשת. כך לדוגמא, בישוב קיבוץ מעלה החמישה בו התגוררה המבקשת בין השנים 2005 – 2007 היו בעיות קליטה קשות מאוד, לרבות אי קבלת שיחות, ניתוקים, שמיעה לקויה וקיטועים.

670. בישוב בית מאיר (ליד צומת שורש-שואבה) בו התגוררה המבקשת 4 בשנים 2007 - 2008 לא הייתה קליטה במכשיר הנייד כמעט כל הזמן. המבקשת מעריכה כי ב- 80% מהזמן לא קיבלה שיחות והודעות כתובות, וכי השיחות היו מועברות לתא הקולי ו/או שהשיחות שהתקבלו היו מתנתקות. לעיתים כדי לשוחח בטלפון הייתה נדרשת המבקשת לצאת מהבית ולהסתובב ביישוב ולעיתים אחרות הייתה נאלצת לצאת מהישוב לכיוון הישוב שורש. לא למותר לציין, כי למיטב ידיעתה של המבקשת, לא היו כלל אנטנות במושב, ואף אם אין הדברים קשורים האחד לשני, הרי שבכל בית מן הבתים הסמוכים לבית בו התגוררה, היה לפחות אדם אחד שחלה במחלת הסרטן.

671. עניין היעדר הקליטה ואי קבלת השיחות, קיבל משנה חומרה ביחס למבקשת 4, שכן בסוף שנת 2007 ותחילת שנת 2008 המבקשת סבלה ממחלה מורכבת בגינה שהתה בחופשת מחלה משך כ- 3 חודשים. במהלך תקופה זו, הלינו עליה מפקדיה כי היא אינה זמינה בטלפון לצורכי היחידה והדבר הביא לבירור בפני מפקד היחידה בדרגת אל"מ, אשר במסגרתו שקלו מפקדיה לשפוט את המבקשת 4 בגין התרשלות במילוי תפקיד בגין חוסר זמינותה והתקלות שנגרמו בגין כך, ובסופו של דבר הוחלט לערוך בירור בלבד אשר הוכנס לתיקה האישי של המבקשת 4 (ואין להכביר מילים על משמעות עניין זה לעתידה של המבקשת בצבא).

672. בנוסף לכך, ברח' ארלוזורוב 9, בתל אביב בו היא שוהה מעת לעת במהלך השנה וחצי האחרונות, אין קליטה במכשיר הנייד בתוך הבית כלל, והמשיבה נאלצת לצאת מהבית אל הרח' על מנת לשוחח במכשיר הטלפון.

673. גם במחנה הצבאי בו משרתת המבקשת כעת (באזור הסמוך ליישוב גבעת זאב ואשר שמו אינו מפורט מטעמי בטחון שדה) היא נתקלת בקשיי קליטה רבים, לרבות ניתוקים, ובנוסף לכך, בכביש 443 בקטע הכביש שבין העיר מודיעין למחנה הצבאי, יש בעיות קליטה קשות מאוד וניתוקים תמידיים. הלכה למעשה לא ניתן לקיים שיחה ללא ניתוקים, ועל כן לעיתים נמנעת המבקשת לקיים שיחות טלפון בקטע כביש זה.

674. כאמור, המבקשת התלוננה פעמים רבות מאוד בפני נציגי המשיבה 4 אודות קשיי קליטה וניתוקים, והנתונים שנמסרו לה רק לאחרונה מלמדים כי במהלך התקופה שבין חודש ינואר 2010 ועד ליום 11.04.2010 ממוצע הניתוקים עמד על 6.88%!

675. המשמעות היא כי כמעט 7% מהשיחות שהמבקשת 4 **מוציאה** במהלך שנת 2010 התנתקו. הניתוקים בשיחות שהמבקשת 4 קיבלה עומדים אף הם בשיעור דומה ואף גבוה יותר שכן בשיחות המבקשת מוציאה היא יכולה לתזמן ולתמרן את המיקום בו היא תשהה ולעומת זאת השיחות שמתקבלות מתקבלות באופן אקראי ועימן הקושי גדול יותר. כמעט כל שיחה שהמבקשת מקיימת מתחילה בהתנצלות מראש כי קיים חשש שהיא תתנתק.

676. חלק מהשיחות (אם לא רובן) קשור בענייני עבודה, כאשר המבקשת נאלצת לא אחר לחזור אל המתקשר בעקבות הניתוק ולכל השיחות ללא יוצא מן הכלל יש משמעות כלכלית של כסף וזמן שהולך לאיבוד. לעיתים עקב קשי הקליטה וחוסר האפשרות לנהל שיחה נאלצת המשיבה לנתק באופן יזום את השיחה והדבר כלל אינו מופיע בסטטיסטיקה של המשיבה 4.

677. מספר פעמים מועט ובעקבות התלונות קיבלה המבקשת 4 פיצוי סימלי ממוקד שירות הלקוחות של המשיבה 4, אולם אין בכך כדי לכסות את נזקיה של המבקשת 4, את עוגמת הנפש הנגרמת לה ואת הפגיעה בה ובעתידה כפי שפורט לעיל.

678. אין תחליף לחובתה של המשיבה 4 ע"פ דין, תנאי הרשיון והסכם לקיים את הנדרש ממנה, ובפרט לדאוג לכך כי ינתנו שירותים סולאריים בכיסוי מלא.

679. המבקשת פנתה בתלונה חמורה למוקד שירות הלקוחות של המשיבה 4 ונאמר לה כי לאור ריבוי התלונות והממצאים של המערכת, תיצור עימה קשר מנהלת מרכז תל אביב תוך 24 שעות, אולם דבר זה לא נעשה לא בחלוף 24 שעות ולא בכלל.

680. לאחר מספר ימים יצר עימה קשר נציג ממוקד שירות הלקוחות (כנראה מהמחלקה הטכנית) והמבקשת שאלה את הנציג מדוע לא יצרה עימה קשר מנהלת מרכז ת"א והובטח כי ייערך בירור (אולם זה לא נעשה ועדיין לא נותר עימה קשר). המבקשת אף ביקשה מהנציג לערוך בדיקה נוספת בנוגע לנתוני ניתוקים ולאור בקיאותו מסר הנציג כי במהלך הימים האחרונים היו 8 ניתוקים והתקלה אינה נובעת מבעיה במכשיר אלא "**בעיות כיסוי באזור שבו את נמצאת, בעיה ברמת האזור**". לדבריו יתכן ש – "**אין מספיק אנטנות**".

681. המבקשת ביקשה כי ינתנו לה הסברים ונתונים בגין כיסוי האנטנות באזור מודיעין – המחנה הצבאי, והובטח כי ייערך בירור והמבקשת תקבל תשובה אולם תשובה לא התקבלה.

682. הנציג הציע למבקשת "פתרון" בדמות העברת השיחות למכשיר טלפון קווי באופן שהחיוג למכשיר ייעשה הן אל הטלפון הנייד והנייד במקביל. המבקשת הבינה כי מדובר בפתרון שהוא רלוונטי לקבלת שיחות בלבד ולא להוצאתן, ובכל מקרה הפתרון הוא למקום שבו יש טלפון נייד (למבקשת אין טלפון נייד בדירה שהיא משכירה או בדרכים).

683. משום מה ולמרות שמדובר בפתרון חלקי אשר קיים מזה מספר שנים, לא הוצע לה פתרון חלקי זה מעולם.

684. המבקשת תהתה מדוע לא הוסבר לה והוצע לה הדבר לפני שנים ארוכות באופן שהיה בכך כדי לחסוך ולו מעט מהנזקים הרבים ועוגמת הנפש החמורה שחוותה המבקשת. בפי הנציג לא היתה לכך תשובה.

685. יודגש, כי המבקשת זקוקה למכשיר הטלפון הנייד של המשיבה 4 לעבודתה והיא תלויה בו, ולהבדיל מצרכנים אחרים, המבקשת תלויה במשיבה 4 לעבודתה גם כדי להתקשר לטלפונים צבאיים (מספרים מט"כיים), באופן שאינה יכולה לבצע שיחות למספרים אלו ללא טלפון זה.

686. לו זו אף זו, הרי שהמבקשת נאלצה לעשות שימוש משלים בטלפון סלולארי נוסף על כל העלויות הכרוכות בכך (התחייבות למסלול, התחייבות למכשיר, ביטוח, עלות שיחות ועוד). העלות הבסיסית היא כ – 100 ש"ח לחודש, לפני שיחות.

687. מעת לעת, ובמספר רב מאוד של הזדמנויות, מסרה המבקשת את המכשיר הנייד לתיקון במוקדי שירות התיקונים בירושלים, באר שבע ותל אביב, עקב תקלות שונות, חלקן חמורות יותר וחלקן חמורות פחות. במסגרת זו, המכשיר תוקן או הוחלף על ידי המשיבה 4 לפי תנאי שירות התיקונים עליו היא מנויה.

688. בסיום התיקון של המכשיר, נמסר המכשיר המתוקן לידי המבקשת, ללא כל אזהרה בנוגע לרמת הקרינה, ללא כל אזהרה כי המכשיר עשוי לפלוט קרינה מייננת בערכים אסורים לאחר תיקונו, לא הוסברה לה מידת הסיכון הטמון בפליטת קרינה לאחר תיקון המכשיר, ולא הובהר לה כלל כי המכשיר עבר בדיקת קרינה או שהינו תקין גם מבחינת רמת הקרינה.

689. עניינה של המבקשת 4, אשר התגוררה במספר ישובי פריפריה (אופקים, קיבוץ מעלה החמישה, מושב בית מאיר), רק מדגיש ביתר שאת את העובדה שפריסת האנטנות ביישובי פריפריה אינה מיטבית, אינה שוויונית ומביאה לקשיי קליטה מרובים ושירותים גרועים לצרכנים.

690. המבקשת היא הבעלים של מכשיר מוטורולה מסוג I876 והיא מעולם לא ידעה כי המכשיר נבדק לשימוש בהתאם להוראות הדין וסכנות הקרינה רק במרחק של 2.5 ס"מ מהגוף שכן היא נושאת מכשיר זה בכיס המדים. זאת ועוד, המבקשת גם לא ידעה ואיש מעולם לא הסביר לה שבשימוש במכשיר "הקשר" יש להרחיק אותו 2.5 ס"מ מהשפתיים. כל הנתונים ההללו – איש אינו מודע להם.

691. המבקשת תוסיף כי להבנתה, סיכוני הקרינה מהווים מקור סיכון מרכזי לציבור ויש לנקוט פעולות מנע מבעוד מועד.

יב. הסעדים המבוקשים במסגרת התובענה

692. לצורך חישוב הנזקים, וטרם גילו המשיבות את כמות לקוחותיהן המדוייקת במהלך 7 השנים האחרונות, יעריכו המבקשים את כמות לקוחות של המשיבות 1-3, במהלך 7 השנים האחרונות בשיעור של 2 מיליון מנויים מידי שנה בממוצע לכל משיבה (כיום כ – 2.7 מיליון לקוחות).

693. לגבי המשיבה מספר 4 יעריכו המבקשים את כמות לקוחותיה בשיעור ממוצע של 350 אלף בשנה במהלך 7 השנים האחרונות (כיום כ – 400 אלף לקוחות).

694. לצורכי תובענה זו, מחיר דקת שיחה ממוצע הינו 40 אג'.

עלות דקת שיחה לכל מבקש -

א. המבקש 1 - מחיר דקת שיחה ממוצע של המבקש 1 הוא – 43 אג'.

ב. המבקשת 2 – מחיר דקת שיחה ממוצע הוא 47.5 אג'.

ג. המבקש 3 – מחיר דקת שיחה ממוצע הוא 40 אג'.

ד. המבקשת 4 – מחיר דקת שיחה ממוצע הוא 20 אג'.

695. המבקשים יוסיפו, כי הם שומרים על זכותם לתקן את סכומי התובענה ואת הסכומים שמשמשים בסיס לחישובים אלו, על בסיס ראיות שיתגלו בהליך המשפטי ועל בסיס שינויים בתעריפים ו/או בשיטת החיוב שעשויים לחול, כאשר המבקשים יעותרו הפיצוי הכולל ינתן על בסיס החישוב למועד מתן פסק הדין וזאת לאור הזמן שעשוי לחלוף על לבירור התובענה.

696. עוד נוסף כי לעניין המבקשת 4 למרות שהיקף נזקיה גבוה לאין שיעור באופן יחסי, הרי לצורך הנוחות, המבקשת 4 תתבע את נזקיה ע"פ הממוצע בלבד, שכן המבקשת 4 לקחה בחשבון את העובדה כי חלק מהשיחות הן ללא תשלום (במסגרת שיחות פנים ארגוניות בצה"ל), חלק מהשיחות בתשלום של 11 אג' לדקה וחלק מהשיחות בתשלום של 35 אג' לדקה ולכן הוחלט על הממוצע היחסי הרגיל.

יב.1. נזקי איכות השמע

697. המבקשים יטענו כי בגין איכות השמע הלקויה, כמפורט בכתב התביעה, היה על כלל הצרכנים להאריך בשיחות הטלפון, בשיעור ממוצע של כ – 20 שניות ליום עקב תקשורת לקויה והצורך להסביר דברים פעם אחר פעם ו/או לחזור על מילים שלא נשמעו כהלכה וגם עקב הצורך להפסיק שיחה עקב איכות שיחה גרועה ולחדשה במועד מאוחר יותר.

698. הנזק המתואר לעיל הינו בשיעור ממוצע של כ-10 דק' לחודש (ואומדן זה נעשה על דרך הצימצום לטובת המשיבות) בממוצע עבור כל צרכן, ולפיכך גרמה למנויי המשיבות לנזקים בסך של 4 ש"ח לחודש

(לפי חשבון של 40 אג' לדקת שיחה) ולפיכך יש לחייב את המשיבות לשלם לצרכנים לפי חלקן בתובענה כדלקמן –

א. יש לחייב את המשיבות 1-3, כל אחת לחוד, לשלם לציבור הצרכנים את סכומים המפורטים לפי החשבון כדלקמן - 4 ש"ח X 12 חודשים X 7 שנים X 2,000,000 לקוחות (כל אחת) – סה"כ 672,000,000 ש"ח.

ב. יש לחייב את המשיבה 4, לשלם לציבור הצרכנים את סכומים המפורטים לפי החשבון כדלקמן - 4 ש"ח X 12 חודשים X 7 שנים X 350,000 לקוחות – סה"כ 117,600,000 ש"ח.

ב. התביעה האישית:

א. על המשיבה 3 לפצות את המבקש 1 בסך של 43 אג' ש"ח X 10 דק' X 12 חודשים X 6.8 שנים – סה"כ 350.88 ש"ח.

ב. על המשיבה 1 לפצות את המבקשת 2 בסך של 47.5 אג' ש"ח X 10 דק' X 12 חודשים X 6.5 שנים – סה"כ 370.5 ש"ח.

ג. על המשיבה 2 לפצות את המבקש 3 בסך של 40 אג' ש"ח X 10 דק' X 12 חודשים X 6.5 שנים – סה"כ 312 ש"ח.

ד. על המשיבה 4 לפצות את המבקשת 4 בסך של 20 אג' ש"ח X 10 דק' X 12 חודשים X 4.5 שנים – סה"כ 108 ש"ח.

יב. 2. נזקי ניתוקים והעדר זמינות הרשת

699. המבקשים יטענו כי נזקי הניתוקים והעדר זמינות הרשת בישראל גרמו לנזק משתנה לצרכנים, כאשר נזק זה יש לחלק בין התקופה שהחל מיום 01.01.2009 בו שונתה יחידת הזמן לחיוב ליחידה של שניה אחת בעוד שקודם למועד זה, יחידת הזמן לחיוב היתה במוצע 12 שניות ולעיתים קרובות לא פחות מדקת שיחה וגם שמשך השיחה היה קצר יותר.

700. שיעור הניתוקים הכלל ארצי של המשיבות 1-4 משתנה ממקום למקום ומאזור לאזור כאשר במוצע אזורים מסויימים סובלים מניתוקים בשיעור קבוע גבוה מאוד ואחרים מניתוקים בשיעור נמוך. המבקשים יוסיפו כי גם ניתוק יזום על ידי מנוי במקרה שבו איכות השיחה גרועה במיוחד נכללת בהגדרת המושג ניתוק.

701. הניתוק עשוי להיגרם מקום שבו יזום השיחה נמצא במקום הגיאוגרפי שגורם לסיבת הניתוק או במקום שבו מקבל השיחה נמצא במקום גיאוגרפי שגורם לסיבת הניתוק.

702. הנזקים הנתבעים על ידי המבקשים בגין ניתוקים הם אותם ניתוקים שנובעים ביחס ישיר מהעדר זמינות הרשת עקב "חורים" במפת הכיסוי וגם ניתוקים יזומים שנגרמו בגין שיחה משובשת לחלוטין. יש להבהיר

כי "חור" משמעו בעניין זה כי בנקודה גיאוגרפית מסויימת, עוצמת הקליטה אינה מאפשרת יצירת קשר אפקטיבי בין המכשיר הנייד לבין מוקד השידור.

703. ניתוקים כאמור, נגרמים עקב תנועה של הצרכן תוך כדי שיחה ומעבר מאזור שבו קיימת זמינות רשת אל "חור" במפת הכיסוי או במקרה ובו וקיימת בעייה תקשורת אחרת כדוגמת חוסר סינכרון ראוי.

704. בנוגע לנזקים הנזקים הנגרמים עקב העדר זמינות הרשת, אלו מוערכים על דרך האומדן עקב הקושי להעריך את את הנזק הממוני המדוייק בהיקפו, אשר נגרם בעקבות האירועים כדלקמן –

א. הנזק הנגרם למתקשר לאדם שאינו זמין עקב הצורך להשאיר הודעה במשיבון.

ב. הנזק הנגרם למתקשר לאדם שאינו זמין עקב הצורך לשלוח הודעת S.M.S.

ג. הנזק הנגרם לאדם הלא זמין אשר נדרש להאזין להודעות המשיבון.

ד. הנזק הנגרם לאדם הלא זמין אשר נדרש להתקשר חזרה לגורם שהשאיר הודעה במשיבון או ב – S.M.S לרבות לעיתים כאשר זה נשלח באופן אוטומטי.

ה. הנזק הנגרם לאדם הלא זמין עקב הצורך בשירות "עקוב אחרי" באזורים מסויימים, בגינו הוא משלם עבור כל שיחה נכנסת.

ו. הנזק הנגרם לאדם הלא זמין עקב הגבלת יכולתו לעשות שימוש בטכנולוגיה סלולארית במקומות מסויימים.

705. קיימים נזקים נוספים אשר לא הוכללו בתובענה זו לרבות נזקים למהלך העסקים, הפעילות או העבודה של צרכן שאינו זמין בשלב זה או אחר של היום.

706. המבקשים יטענו כי מידי חודש, כל צרכן של המשיבות 1-3 חווה במוצע 5 ניתוקים לפחות בחודש (ממוצע משמעו שישנם צרכנים שחווים מספר ניתוקים ביום ואחרים אינם חשופים לכך במידה זו), ולרבות בגין ניתוקים ו/או שהיה באזור ללא כיסוי רשת ו/או ניתוק יזום בעקבות קשיי קליטה והכל כמפורט במסגרת התובענה.

707. לעניין המשיבה 4 יטענו המבקשים כי הנתון של ממוצע הניתוקים עומד על 10 ניתוקים מידי חודש (ממוצע משמעו שישנם צרכנים שחווים מספר ניתוקים ביום ואחרים אינם חשופים לכך במידה זו), ולרבות בגין ניתוקים ו/או שהיה באזור ללא כיסוי רשת ו/או ניתוק יזום בעקבות קשיי קליטה והכל כמפורט במסגרת התובענה.

708. הנזק שנגרם עקב הצורך של הצרכן בחידוש הקשר עקב הניתוק מוערך בפרק זמן מינימאלי של 30 שניות לצורך חידוש הקשר, ובין היתר, ממגוון המקרים המתואר, על מנת לוודא איזה מידע נמסר עובר לניתוק, על מנת להתנצל עקב הניתוק ולחדש את השיחה מהנקודה בה הופסקה לאחר שרצף השיחה נפגע.

709. נזקי הניתוקים, כמפורט לעיל, יש לחשבם גם לפי התקופות כדלקמן –

ה. נזקי הניתוקים מיום 01.06.2003 ליום 01.01.2009 כאשר אז, זמני פעימת המונה חושבו על ידי המשיבות ביחידות של 12 שניות. (המבקשים לא חישובו בעניין זה את התוכניות של המשיבות ולפיהן הדקה הראשונה משולמת מראש)

ו. נזקי ניתוקים מיום 01.01.2009 ועד לתיקון הליקוי.

710. בתקופה הנקובה בס"ק א', כל ניתוק משמעו אובדן של בממוצע 6 שניות עבור כל שיחה. זמן זה, יש להוסיף כנזק עבור כל שיחה שנותקה במועדים הנקובים בס"ק א', ומהטעמים המפורטים בתובענה זו.

711. לפיכך, הנזק לכל צרכן עבור הניתוקים ואובדן זמינות הרשת הינו סך של 150 שניות (אשר משמעו 1 ש"ח), כאשר לזמן זה יש להוסיף אובדן ממוצע של 6 שניות (אשר משמעו 4 אג') נוספות במועדים המפורטים לעיל.

712. לפיכך, על כל אחת מהמשיבות לשלם, לחוד, את הסכומים כדלקמן –

א. על המשיבות 1-3 לשלם כ"א את הסכומים כדלקמן – 1 ש"ח X 12 חודשים X 7 שנים X 2,000,000 מליון מנויים – 168,000,000 ש"ח

ב. על המשיבה 4 לשלם את הסכומים כדלקמן – 2 ש"ח X 12 חודשים X 7 שנים X 350,000 מנויים – 58,800,000 ש"ח

ג. עבור הנזקים "המיוחדים" מיום 01.06.2003 – 31.12.2008, בגין אובדן ממוצע של 6 שניות על המשיבות לשלם כדלקמן –

ג.1. על המשיבות 1-3 לשלם כ"א את הסכומים כדלקמן – 0.04 ש"ח X 66 חודשים X 2,000,000 מנויים – 5,280,000 ש"ח

ג.2. על המשיבה 4 לשלם את הסכומים כדלקמן – 0.04 ש"ח X 66 חודשים X 350,000 מנויים – 924,000 ש"ח

סה"כ הנזק לפי תת פרק זה יש לחייב את המשיבות 1-3 בתשלום סך של 38,880,000 ש"ח ואת המשיבה 4 בסך של 6,804,000 ש"ח.

ד. התביעה האישית:

א. על המשיבה 3 לשלם למבקש 1 את הסכומים כדלקמן – 1.075 ש"ח X 12 חודשים X 6.8 שנים (סה"כ 87.72) + (וכן) 4.3 אג' X 66 חודשים (2.838 ש"ח), וסה"כ 90.558 ש"ח.

ב. על המשיבה 1 לשלם למבקשת 2 את הסכומים כדלקמן – 1.187 ש"ח X 12 חודשים X 6.5 שנים (סה"כ 92.625 ש"ח), וכן 4.75 אג' X 66 חודשים (3.135 ש"ח), וסה"כ 95.76 ש"ח.

ג. על המשיבה 2 לשלם למבקש 3 את הסכומים כדלקמן – 1 ש"ח X 12 חודשים X 6.5 שנים (סה"כ 78 ש"ח), וכן 0.04 ש"ח X 67 חודשים (2.68 ש"ח), וסה"כ 80.68 ש"ח

ד. על המשיבה 4 לשלם למבקשת 4 את הסכומים כדלקמן – 1 ש"ח X 12 חודשים X 4.5 שנים (סה"כ 54 ש"ח), וכן 0.02 ש"ח X 36 חודשים (0.72 ש"ח) - וסה"כ 54.72 ש"ח.

יב.3. נזקים לא ממוניים בגין איכות לקויה

713. המבקשים יטענו כי הנזק המפורט בס' 1.1 ו- 2.1 אינו משתכלל אך ורק להפסדים ו/או נזקים ממוניים ויש לשקללו גם לאור הנזקים הלא ממוניים שחווים המבקשים והקבוצה בגין המפורט בפרקים אלו. יודגש כי גם מבלי להידרש לחישוב השניות ו/או אובדן זמן האוויר וכיוצ"ב, ברור כי התיסכול, עגמת הנפש, ביזבוז הזמן וחוסר הנוחות שמבקשים והקבוצה חשים כתוצאה מקשיי הקליטה, ליקוי האיכות, ניתוקים, חורים בכיסוי ניתן לאומדן בהערכה.

714. כאן המקום להדגיש כי אין כמעט צרכן בישראל שלא חווה תסכול ועגמת נפש בעקבות מצב בו המשיך בשיחה "עם עצמו" כאשר לאחר דק' לא בודדות גילה כי הצד השני כבר התנתק או כאשר נוצרה אי הבנה כאשר הצד השני סבר כי הניתוק היה יזום ועוד כהנה וכהנה דוגמאות מתוך החיים אשר גורמים לצער, סבל, עגמת נפש ותיסכול רב.

715. ההפרעות בשיחה ו/או המידע שלא נמסר בשיחה ו/או המידע שלא סופק בשיחה ו/או ההפרעות השונות שהעריכו בשיחה אף הוא נתון שגורם לכלל הציבור לעגמת נפש רבה

716. צרכנים רבים נאלצים עקב המחשבה כי הדשא של השכן ירוק, להחליף חברה סלולארית, עניין שבעבר לפני ניווד המספרים גרם לנזק רב והוצאות למכביר ותסכול אין סוף עקב הצורך לעדכן את כלל המכרים האישיים והעסקיים בגין המספר החדש. לעולם לא נדע אילו הזדמנויות אישיות ו/או עסקיות איבדו הצרכנים עקב מעבר לחברה מתחרה.

717. זאת ועוד, כל מעבר כרוך בהוצאות ו/או קנסות אשר הוטלו בפועל על המבקשים 1 ו- 2.

718. הערכת הנזק לפי אומדן מינימאלי היא לפחות 250 ש"ח לכל אדם מהקבוצה והפיצוי הנדרש הינו בסך של 500,000,000 ש"ח לכל אחת מהמשיבות 1-3, ועל המשיבה 4 לשלם פיצוי בסך של 87,500,000 ש"ח.

יב.4. הפרת תנאי שנת האחריות (הרכיב הכספי)

719. המבקשים יטענו כי המשיבות הפרו את תנאי האחריות עם כלל הציבור, כאשר הפרה זו הינה הפרה של חלק מתנאי האחריות.

720. המבקשים יעריכו כי במהלך 7 השנים האחרונות נמכרו בישראל כ-18 מיליון מכשירים ניידים, מהם להערכת המבקשים כ- 7.5% מהם הגיעו לתיקון ו/או טיפול בתוך שנת האחריות. בסה"כ מדובר בכ- 1,350,000 מכשירים אשר נמסרו לתיקון ו/או טיפול במסגרת שנת האחריות.

721. בהימנעותן מביצוע בדיקת ה - SAR באופן מוסמך הפרו המשיבות את ההסכם עם ציבור המבקשים בשיעור של כ - 100 ש"ח עבור כל בדיקה שנמנעו מלבצע ובסה"כ בשיעור של 135,000,000 ש"ח.

722. לחילופין, בהימנעותן מביצוע הבדיקה שהמשיבות מחוייבות לעשות לפי דין ו/או הסכם עשו המשיבות עושר ולא במשפט בסך של כ - 135,000,000 ש"ח אותן עליהן לשלם לקבוצה.

723. ע"פ חלוקת המנויים על כל אחת מהמשיבות 1-3, אשר אחריות כל אחת לפי פרק זה היא ל - 31.5% מהמכשירים, לשלם סך של 42,525,000 ש"ח.

את המשיבה 4, אשר מכרה 5.5% מהמכשירים יש לחייב בסך של 7,425,000 ש"ח

התביעה האישית:

א. על המשיבה 3 לשלם למבקש 1 את הסכומים כדלקמן - סך של 100 ש"ח.

ב. על המשיבה 1 לשלם למבקשת 2 את הסכומים כדלקמן - סך של 100 ש"ח.

ג. על המשיבה 2 לשלם למבקש 3 את הסכומים כדלקמן - סך של 100 ש"ח.

ד. על המשיבה 4 לשלם למבקשת 4 את הסכומים כדלקמן - סך של 100 ש"ח.

5. הפרת תנאי שירות התיקונים (הרכיב הכספי)

724. המבקשים יעריכו כי לפחות כ - 55% מהמכשירים בישראל "מבוטחים" ו/או נכללים במסגרת תוכנית של "שירות תיקונים" מחוץ לזמן האחריות.

725. עלותן של שירות התיקונים היא בסך של כ - 40 ש"ח עבור כל חודש שירות לכל צרכן, וזאת בין אם המדובר בשירות בתשלום "ממש" או בשירות תיקונים אשר נכלל במסגרת חבילת התחייבות אשר כוללת רכישה של דקות מראש ו/או שדרוג ו/או כל התחייבות ו/או הטבה אחרת אשר ניתנת לפרט או לקבוצות.

726. בין אם סך זה משולם **בפועל** ובין אם סך זה משולם בנפרד במסגרת חבילה (כשורה ממש בחשבונית) ובין אם השירות ניתן במסגרת הטבה המשמעות הכלכלית של שירות זה מוערכת בסכום המפורט לעיל.

727. המבקשים יטענו כי במהלך 7 השנים האחרונות היו בישראל לפחות 18 מיליון מכשירים אשר החליפו ידיים ו/או בעלות וציבור החזיק לפחות 2-3 מכשירים סולאריים כל אחד במהלך 7 השנים האחרונות. בגין נזק זה יערכו המבקשים בצימצום רק את מספר המכשירים הסולאריים שבידי הציבור בממוצע בשיעור של כ - 6.35 מיליון מכשירים סולאריים פעילים אשר 55% מהם היו מבוטחים מידי חודש בחודשו, ובסה"כ 3,492,500 מכשירים "מבוטחים" במסגרת שירות תיקונים מידי כל חודש.

728. יודגש כי במסגרת שירות זה, חלק מהמכשירים נמסר לתיקון יותר מפעם אחת.

729. המבקשים יטענו כי המשיבות אמנם סיפקו שירות תיקונים למכשירים אך שירות זה לא נעשה בהיקף המתבקש ע"פ דין ו/או ע"פ ההסכם, משלא בוצעה בדיקת SAR כמתחייב ובכך הפרו את התחייבותן כלפי הצרכנים ו/או עשו עושר ולא במשפט כאשר נמנעו מלבצע את הבדיקה האמורה, חרף חובתן לעשות כן.

730. המבקשים יעריכו את שווי ההפרה ו/או לחילופין את ההתעשרות של המשיבות, על דרך הצימצום בלבד, בסך של 10 ש"ח לחודש בלבד, דהיינו אשר משקף את שווי השירותים שהמשיבות לא סיפקו ללקוחותיהן ו/או הפרת ההסכם מול לקוחותיהן ו/או עשיית העושר ולא במשפט שהמשיבות עשו והכל כנגזרת של שווי שירות התיקונים, בין אם תשלום זה שולם בנפרד או מכח חבילה כוללת שסופקה לצרכן כאמור לעיל.

731. על המשיבות לשלם לבעלי 3,492,500 מיליון בעלי שירות תיקונים סך של 10 ש"ח עבור כל חודש שירות כפול 7 שנים סך כולל של – 2,933,700,000 ש"ח.

732. יש לחייב כל אחת מהמשיבות 1-3 לשלם עבור 31.5% מהעלות וסה"כ – 924,115,500 ש"ח.

את המשיבה 4 יש לחייב בסך של 161,353,500 ש"ח.

התביעה האישית:

א. על המשיבה 3 לשלם למבקש 1 את הסכומים כדלקמן – סך של 10 ש"ח לחודש X 12 חודשים X 6.8 שנים – סה"כ 816 ש"ח.

ב. על המשיבה 1 לשלם למבקשת 2 את הסכומים כדלקמן – סך של 10 ש"ח לחודש X 12 חודשים X 6.5 שנים – סה"כ 780 ש"ח.

ג. על המשיבה 2 לשלם למבקש 3 את הסכומים כדלקמן – סך של 10 ש"ח לחודש X 12 חודשים X 6.5 שנים – סה"כ 780 ש"ח.

ד. על המשיבה 4 לשלם למבקשת 4 את הסכומים כדלקמן – סך של 10 ש"ח לחודש X 12 חודשים X 4.5 שנים – סה"כ 540 ש"ח.

יב. 6. מסירת מכשירים "מחודשים" ללא בדיקת SAR (נוק כספי)

733. מספר המכשירים שנגנבים ו/או אובדים בישראל עומד על סך של כ – 600,000 מכשירים מידי כל שנה וזאת מנתונים שהעבירו חברות הסלולאר למשרד התקשורת בשנת 2006.

734. מתוך 600,000 המכשירים, כ – 55% מהם מבוטחים בביטוח שמספקות המשיבות. יצויין כי חלק מהביטוחים כוללים השתתפות עצמית וחלקן לאו, אך מבחינת המכשיר שנמסר לצרכן אין לכך הבדל.

735. בגין כל מכשיר מבוטח שנגנב או אבד המשיבות אינן מוסרות לידי הלקוח מכשיר "חדש" כי אם מכשיר מחודש. סה"כ מדובר בכ – 330,000 מכשירים הנמסרים מידי שנה.

736. בנוסף לכך, בעקבות נזק מוחלט ו/או הטבה ללקוח נמסרים לצרכנים כ – 300,000 מכשירים מחודשים מידי שנה.

737. סה"כ מדובר "בשוק" של כ – 630,000 מכשירים "מחודשים" מידי שנה.

738. בהימנעותן מקיום חובתן של המשיבות לבדוק עמידת כל מכשיר "מחודש" בערכי ה-SAR עשו המשיבות עושר ולא במשפט בשיעור של כ-40 ש"ח עבור כל מכשיר.

739. על המשיבות לפצות את הציבור בשיעור של 40 ש"ח X 630,000 מכשירים X 7 שנים וסה"כ – 176,400,000 ש"ח.

740. יש לחייב כל אחת מהמשיבות 1-3 עבור 31.5% מסכום זה וסה"כ – 55,566,000 ש"ח.

את המשיבה 4 יש לחייב עבור 5.5% מסך זה וסה"כ – 9,702,000 ש"ח.

741. יובהר, כי חיסכון המשיבות במסירת מכשירים מחודשים נאמד **במיליארדי שקלים** חדשים שכן במקום למסור למבוטח מכשיר חדש, הן מוסרות לו מכשיר אשר תוקן ו/או חודש במעבדותיהן.

742. יתרה מכך, תעשיית המכשירים המחודשים שנמסרים ללקוח הינה תעשיית של "מכר לכל דבר ועניין ולפיכך, על המשיבות, אשר "מוכרות" מכשיר ללקוח, לעמוד בהוראות הדין והגבלות הקרינה שקבע המחוקק. הפרת המשיבות הוראות הדין הינה חמורה, ויש לחייב את המשיבות לשלם תחת פרק זה סך נוסף של בגין הוצאות מיוחד ו/או פיצוי מיוחד ו/או נזק מיוחד ו/או עגמת נפש מיוחדת ללקוחות שקיבלו מכשיר כביכול חדש, והאמינו כי הוא **נבדק** ועומד בכל התנאים שנקבעו בחוק, אך הוא אינו כזה.

743. לפיכך על המשיבה 1-3 לשלם סך נוסף של 10,000,000 ש"ח ועל המשיבה 4 לשלם סך של 2,000,000 ש"ח.

סה"כ לפי תת פרק זה יש לחייב את כל אחת מהמשיבות 1-3 בסך של 65,566,000 ש"ח ואת המשיבה 4 בסך של 11,702,000 ש"ח.

סה"כ עבור הנזק האישי למבקשת 4 יש לשלם סך של 40 ש"ח.

יב. הנזקים הלא ממוניים

744. העובדה כי הסיכונים הרפואיים הפוטנציאליים טרם התממשו אצל המבקשים והקבוצה, מביאה את המבקשים לתבוע פיצוי בגין הפגיעה באוטונומיה האישית, פיצוי בגין השגחה רפואית עתידית ופיצויים בגין עגמת הנפש שנגרמה למבקשים ולקבוצה.

745. המבקשים יערכו את הפיצוי בגין הפגיעה באוטונומיה האישית ו/או עגמת הנפש אשר כרוכה בחשיפה לקרינה בלתי מייננת מעבר לערכים הקבועים בחוק ו/או מעבר לערכים שנקבעו על ידי היצרן במועד רכישת המכשיר הנייד ואשר השתנו עקב קלקול או תיקון או בלאי (והכל בשעה שהמשיבות מחוייבות כאמור לתקן ליקויים אלו) בסך מינימאלי ביותר עקב השיקול של עמידות הנתבעים בלבד וזאת ע"ס 650 ש"ח למבקש בלבד.

746. זאת ועוד, מיליוני צרכנים נשאו בכיסם מכשיר סלולארי משך שנים ארוכות מתוך אמונה שלמה כי המשיבות מספקות להם מכשיר שעומד בכל התנאים הרלוונטים לחוק, וכאשר מעולם לא גילו לצרכנים את שהיה ידוע למשיבות בכח או בפועל.

747. כלל הצרכנים נחשפו לקרינה בעקבות כל המתואר בתובענה זו, לרבות בגין מחסור באנטנות, חורים במפת הכיסוי, מכשירים שלא תוקנו כראוי, מכשירים שהוחזקו ונישאו בצורה לא תקינה, וכל זאת עקב וכתוצאה ממעשיהם ו/או מחדליהן של המשיבות, ולרבות אי גילוי עובדות ופרטים מהותיים אשר היה עליהן לגלות.

748. בגין זאת, על המשיבות 1-3, אשר לכל אחת מהן בממוצע 2,000,000 לקוחות, לשלם עבור הנזק לקבוצה סך של 650 ש"ח וסה"כ 1,300,000,000 מיליון ₪ כל אחת. את המשיבה 4, אשר לה 350,000 לקוחות בממוצע, יש לחייב בסך של 227,500,000 ₪

749. המדובר בסכום סימלי ביותר, ואין כוונת המבקשים לחסום תביעות בגין הפסדי השתכרות ו/או נכות ו/או נזקי גוף שנגרמו ו/או יגרמו בפועל למי מהמבקשים או הקבוצה (חו"ח) ובית המשפט הנכבד יתבקש להורות בפסק דינו על פיצול סעדים כאמור לטובת המבקשים ויתר הקבוצה.

750. הנזקים האישיים הם כאמור 650 ש"ח עבור כל מבקש.

יב. סיכום הסכומים הנתבעים

751. לנוחות בית המשפט הנכבד, להלן סיכום הסכומים ע"פ כל מבקש וכל משיבה.

752. אשר על כן מתבקש בית המשפט הנכבד לזמן את המשיבות לדין ולחייבן לשלם כדלקמן עבור התביעה האישית -

א. על המשיבה 3 לשלם למבקש 1 סך של 2,257.44 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת התובענה ועד למועד התשלום בפועל.

ב. על המשיבה 1 לשלם למבקשת 2 סך של 2,246.26 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת התובענה ועד למועד התשלום בפועל.

ג. על המשיבה 3 לשלם למבקש 3 סך של 2,172.68 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת התובענה ועד למועד התשלום בפועל.

ד. על המשיבה 4 לשלם למבקשת 4 סך של 1,742.72 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת המבקשה ועד למועד התשלום בפועל.

753. כן מתבקש בית המשפט הנכבד לזמן את המשיבות לדין, בגין נזקי הקבוצה, לדון בתובענה כתובענה ייצוגית ולחייב את המשיבות כדלקמן –

א. על המשיבה 1 לשלם לקבוצה סך של 3,677,486,500 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת התובענה ועד למועד התשלום בפועל.

ב. על המשיבה 1 לשלם לקבוצה סך של 3,677,486,500 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת התובענה ועד למועד התשלום בפועל.

ג. על המשיבה 3 לשלם לקבוצה סך של 3,677,486,500 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת התובענה ועד למועד התשלום בפועל.

ד. על המשיבה 4 לשלם לקבוצה סך של 1,197,804,500 ש"ח וזאת בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מיום הגשת התובענה ועד למועד התשלום בפועל.

כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבות בהוצאות ההליך ולרבות שכ"ט עו"ד וכן גמול מיוחד לכל מבקש והכל בהתאם למהות התביעה, היקפה, חשיבותה, התרומה הציבורית הנובעת ממנה והכל בהתאם לדין ולפסיקה.

יב. 9. סעדים הצהרתיים

754. המשיבות, בניגוד לחובתן בדין, אינן מאפשרות למי מהצרכנים, המנויים או שאינם מנויים על כל שירות תיקונים או אחריות שירות נילוה והכרחי של בדיקת תקינות קרינה.

755. בית המשפט הנכבד יתבקש להצהיר ולחייב את המשיבות כי במסגרת כל תיקון מכשיר ו/או מסירת מכשיר מחדש, תתלווה למכשיר תעודה חתומה על ידי נציג המשיבות שהוכשר והוסמך לביצוע בדיקות כאמור, כי המכשיר עומד ברמות הסף של ה – SAR כפי שהיו במועד רכישת המכשיר וכי בכל מקרה רמת ה – SAR אינה עולה על הרמת המקסימאלית המותרת בחוק.

756. בית המשפט הנכבד יתבקש להצהיר כי כל לקוח המנוי על שירות תיקונים ו/או תקופת אחריות יהיה רשאי לבצע, כחלק מתנאי שירות התיקונים ו/או האחריות, בדיקה יזומה של רמת ערכי ה – SAR ללא כל עלות מצידו לפחות פעמיים בשנה ו/או לחילופין, בתשלום אשר יקבע על ידי בית המשפט הנכבד.

757. בית המשפט הנכבד יתבקש להצהיר כי כל לקוח שאינו מנוי על שירות תיקונים ו/או שאינו במסגרת תקופת אחריות, יהיה רשאי לבצע, על חשבוננו, בדיקה יזומה של רמת ערכי ה – SAR במכשירו, והכל בתשלום שיקבע על ידי בית המשפט הנכבד, להנחת דעתו, בשים לב לסיכונים הכרוכים בשימוש בקרינה בלתי מייננת.

758. בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לקבוע כי המשיבות אינן עומדות בחובתן לספק שירות על פי תקני איכות ובאופן שיויוני באזורי השירות קרי בכל מדינת ישראל, ומשכך מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבות כדלקמן -

א. בית המשפט הנכבד מתבקש להצהיר כי על המשיבות לגלות באופן נגיש לכלל הציבור את מפות כיסויי הקליטה והשידור של רשתותיהן, כך שהציבור יהיה רשאי לעיין במפות אלו, ולפעול לפי שיקול דעתו בנוגע להתקשרות עם המשיבות או ביטול התקשרותו עם המשיבות ללא קנסות יציאה במקרה ובמקום מגורים ו/או עבודתו האיכות לקויה, לפי רצונו של כל מבקש בנפרד. יש להורות כי על המפות להתעדכן מידי כל חודש. המבקשים עותרים לכך כי במסגרת דיווח זו יוכל כל מנוי לדעת מהי איכות הקליטה בכתובת מסויימת שיבחר.

ב. בית המשפט הנכבד מתבקש להצהיר כי על המשיבות, לכסות באופן מלא ותוך 6 חודשים ממועד מתן פסק הדין או ממועד אחר שיקבע כל ידי בית המשפט הנכבד, את כל מפת ישראל בכיסוי שיויוני של מקלטים ומשדרים. לא יתכן כי הטבלאות ילמדו כי עוצמת הקרינה הסלולארית באזורי הפרפריה עולה בעשרות מונים על עוצמת הקרינה בתל אביב.

ג. בית המשפט הנכבד מתבקש להורות כי נספח ב' (התוכנית ההנדסית) לרשיון כל אחת מהמשיבות יהיה חשוף לציבור.

ד. בית המשפט הנכבד מתבקש להורות כי תוצאות הבדיקות התקופתיות שהמשיבות מבצעות לאיכות השירותים (שמע, ניתוקים, קליטה וכיוצ"ב) יהיו חשופות לעיון הציבור לרבות התקנים הרלוונטים שהמדידות מתייחסות אליהן.

ה. בית המשפט הנכבד מתבקש לאפשר לכל מנוי ומנוי שהתקשר עם המשיבות, כי יתאפשר להם להתנתק מהתחייבויותיו כלפי המשיבות ללא פיצויים וקנסות במידה והתברר כי הוא גר באופן קבוע ו/או שוהה באופן קבוע במקום בו כיסוי הקליטה אינו תואם את הסטנדרטים המבוקשים באופן קבוע.

759. בית המשפט הנכבד מתבקש לחייב את המשיבות לגלות באופן ברור ומפורש, לכל לקוח, ולפעול כך שהמידע יהיה נגיש לכל לקוח בין באתר האינטרנט ובין במרכזי שירות הלקוחות הפרונטאליים או הטלפוניים, בנוגע לדרך החזקת המכשיר הנייד הרצויה ומיקום האנטנות המדוייק בטלפון הנייד, לגבי כל מכשיר ומכשיר בנפרד. לעניין דרך האחזקה ו/או השימוש במכשירים הניידים המשווקים ו/או המיובאים ו/או הנמכרים על ידי המשיבות, יתבקש בית המשפט הנכבד להצהיר כדלקמן -

א. בית המשפט הנכבד יתבקש להצהיר כי על המשיבות ו/או הפועלים מטעמן ו/או אילו אשר הם שלוחים לפעול ו/או להתריע באופן ברור ומפורש, במידע שיהיה נגיש וזמין לכל, בדבר הסיכונים הכרוכים בהחזקה ו/או אחיזה ו/או נשיאה לא נכונה של המכשיר סלולארי נייד, ועל הצפוי במקרים שבהם אין נשמעים לכללי האחיזה וההחזקה ;

ב. בית המשפט הנכבד יתבקש להצהיר כי על המשיבות ו/או הפועלים מטעמן לסמן באופן ברור על גבי המכשיר בצורה ברורה שתהיה נגישה לכל בנוגע למיקום האנטנות ומיקום אחיזת המכשיר המומלצת וזאת לרבות בהטבעת סימונים מיוחדים אשר יש להימנע מלגעת בהם ו/או אשר מומלצים למגע ;

ג. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל בית המשפט הנכבד ליתן בעניין זה כל סעד כפי שימצא לנכון ;

760. בית המשפט הנכבד מתבקש להצהיר כי זכותו של הציבור לדעת ומחובתן של המשיבות לגלות, לא רק מיקומם של מוקדי השידור, אלא גם את מהות המתקנים, מספרם של האנטנות, סוגם של האנטנות ולרבות מהי הטכנולוגיה לה הם מיועדות (דור 2, דור 3 וכי"ב) אשר נמצאות בכל מוקד שידור וכן לגלות באופן מיידי אודות כל אנטנה שהוסרה לאלתר.

ולא ניתן לסיים הדיון בבקשה זו מבלי להרחיב בעקרון הזהירות המונעת אשר מהווה מושג מרכזי בבקשה לאישור התובענה כתובענה ייצוגית ותובענה עצמה.

יג. עקרון הזהירות המונעת

761. המחוקק קבע את "עיקרון הזהירות המונעת", ועיגן אותו כעיקרון יסודי בסעיף 1 לחוק הקרינה הבלתי מייננת תוך שנקבע כבר במטרות החוק כדלקמן –

"1. חוק זה מטרתו להגן על הציבור ועל הסביבה מפני השפעות של חשיפה לקרינה בלתי מייננת, ולהסדיר את העיסוק במקורות קרינה, הקמתם והפעלתם ובמתן שירות למדידת קרינה, בין השאר על ידי קביעת איסורים וחובות בהתאם לעקרון הזהירות המונעת." (ההדגשה אינה במקור, ר.ק.)

מטרות

762. ע"פ המידע שמפורסם לידיעת הציבור, על ידי המשרד להגנת הסביבה, עיקרון הזהירות המונעת מיושם היות ו- "בהעדר מידע מלא אודות נזקים בריאותיים כתוצאה מקרינה בלתי מייננת, או הסכמה מדעית על נזקים אפשריים, עדיפה זהירות יתרה על פני שאננות יתר. לכן יש מקום ליזום פעולות לשם הקטנת הסכנות הפוטנציאליות הכרוכות בחשיפה למוקדי שידור ולטלפונים סלולאריים, ובתוך כך ליישם מקדמי בטחון גבוהים יותר. כל זאת, במטרה לספק הגנה מקסימלית לציבור, מתוך הבנה כי יתכן שעד שיהיו בידינו מסקנות מדעיות שאין עליהן עוררין, יגרמו נזקים לכלל האוכלוסייה, או לאוכלוסייה מסויימת." (ההדגשה אינה במקור, ר.ק.)

763. גם עמדתו של משרד הבריאות דומה, כפי שבאה לידי ביטוי לידיעת הציבור, במסמך עקרונות שפרסם המשרד בחודש אוגוסט 2008 "טלפונים סלולארים – מידע לציבור" -

"באופן כללי, מאמץ משרד הבריאות את הנחיות מרבית הגופים הבינלאומיים, הממליצים לנהוג בהתאם לעיקרון "הזהירות המונעת" בהקשר לשימוש בטלפונים סלולאריים. הנחיות המשרד מביאות בחשבון את הצרכים הטכנולוגיים של החברה הישראלית. יחד עם מידת הזהירות המתחייבת מהמידע המדעי המעודכן לבין איזון בין צרכי האוכלוסייה ובין שמירה על בריאותה."

(-) מצ"ב עותק מפרסום משרד הבריאות מאוגוסט 2008, מסומן א'.

764. בישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה מיום 26 באוקטובר 2009 התייחסה ד"ר סיגל סדצקי, מבית החולים שיבא (המשמשת גם כנציגה הישראלית באיגוד הבינלאומי שנבחר לבחינת הסיכונים הבריאותיים הנשקפים למשתמשים במכשירים הניידים) לעניין סיכוני הקרינה ואמרה את הדברים הבאים:

"לגבי קרינת RF וטלפונים סלולאריים – אם אנחנו לוקחים את כל העדויות המחקריות, לרבות המחקר שלנו, מה שרואים הוא שבאופן שיטתי רוב המחקרים אומרים שישנה עליה בסיכון לאחר שימוש של עשר שנים ויותר, במיוחד כשאנשים נהגו להחזיק את הטלפון באותו צד שבו התפתח הגידול. הממצאים של המחקר הישראלי הראו עליה בסיכון בשימוש באזורים כפריים לעומת עירוניים, מה שהגיוני בגלל פיזור האנטנות והקרינה שיותר גבוהה כתוצאה מזה ממכשיר הקצה. הראינו קשר לכמות השימוש, למשך השיחות ולמספר השיחות"

"עקרון הזהירות המונעת פשוט מאד – להרחיק עד כמה שאפשר את הטלפון מהגוף. אני מדברת על מכשיר הקצה מפני שהוא רוב הקרינה שאליה חשופים האנשים בגלל הקרבה של הטלפון לגוף ולרקמותיו..."

(-) מצ"ב עותק מפרוטוקול ישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה מיום 26.10.2009, מסומן ב'.

765. ראוי לציין כי התקנים הקיימים כיום בארץ ובעולם ביחס לסף החשיפה לקרינה סלולארית, מתייחסים אך ורק להגנת הגוף בפני אפקטים טרמיים ידועים שנמצאו להם עדויות במחקרים. בשל כך נקבע סף חשיפה גבוה למדי.

לאור העובדה שעם השנים בסיס הידע מתרחב ומתגלות השפעות מזיקות נוספות בעלות פוטנציאל לנזק בריאותי ובפרט שינויים בתאי הגוף, הרי ברור שהסף המותר ילך ויפחת.

כך נכתב בפרסום משרד הבריאות מחודש אוגוסט 2008 הנ"ל -

"בשנים האחרונות ובייחוד עקב השימוש הנפוץ בטלפונים, הועלה החשש בדבר קיומם של אפקטים א-טרמיים. אלה אפקטים הנגרמים מהשפעה ישירה של קרינת רדיו בעוצמה נמוכה בכדי לגרום לחימום הגוף"

766. בהקשר לכך, מסמך מטעם מרכז המחקר של הכנסת "מסמך רקע בנושא: קרינה מאנטנות סלולריות" מיוני 2005 מציין את המסקנות הבאות:

"במחקרים שקביעת התקנים על-ידי ה-IRPCNI מבוססת עליהם נבדקו בעיקר השפעות בריאותיות, ולא נבחנו כמעט השפעות ביולוגיות, כמו למשל שינויים גנטיים ושינוי בהרכב החלבונים הפעילים בתאים. השפעות בריאותיות קשה יותר לאתר, שכן השינוי הבריאותי עשוי להיות קטן מכדי להיראות, ואילו מחקרים בתנאי מעבדה מצביעים על שינויים ביולוגיים המתרחשים בתאים וברקמות עקב חשיפה לקרינה בלתי מייננת."

"התקן הבין-לאומי המקובל נקע בעיקר בהתייחסות להשפעות תרמיות של קרינה אלקטרומגנטית, כלומר להשפעות בריאותיות הנובעות מתופעת החימום שהקרינה יוצרת. על כן, מקדם הביטחון שנקבע (50) אין בו כדי עמידה בכללי "הזהירות המונעת"

(-) מצ"ב עותק ממסמך רקע בנושא: קרינה מאנטנות סלולריות, מסומן ג'

767. אפילו בעלון שנוסח על ידי פורום החברות הסלולאריות, המצורף לכל מכשיר נייד הנמכר בישראל, נכתבו הדברים כדלקמן -

"נמצא קשר בין עליית הסיכון להתפתחות גידולים בבלוטת הרוק, לבין שימוש מתמשך בטלפונים ניידים. הסיכון בולט בעיקר אצל אנשים שמאריכים בזמן השיחה ובמספרן, ואצל אלו שמרבים בשיחות בעיקר באזורים כפריים בהם קיים מיעוט יחסי של אנטנות (דבר המגביר את הקרינה הנפלטת מהמכשיר)"

(-) מצ"ב עותק מעלון המידע לצרכן, מסומן ד'

768. אם כך, ניתן לומר כי קיימת תמימות דעים כי רמות החשיפה המקובלות בארץ ובעולם נקבעו בשים לב לסיכון שבנזקי חום (טרמיים) שמהם סובלת הרקמה האנושית (ובפרט המוח) כתוצאה מהקרינה, בעוד שקיימת סכנה נוספת, סמויה, שמהותה פגיעה ביולוגיות בתאי הגוף עצמם. מומחים הדוגלים בממצאים אלו סבורים כי ספי החשיפה הנכונים הם נמוכים עשרות ואף מאות מונים מתחת לספי החשיפה הקיימים.

769. טענה זו עולה גם בבירור ממסמך סיכום הועידה הבינלאומית לבטיחות אלקטרומגנטית, שהתכנסה בבנוונטו (Benevento) שבאיטליה בפברואר 2006 בה נסקרו נתונים מדאיגים ביותר. מסיכום הועידה

עולה כי הצטברו ראיות המצביעות על השפעות מזיקות מחשיפה לשדות חשמליים, מגנטיים ואלקטרומגנטיים בתדרים שבין 0 ל – 300 גיגה הרץ. מהמחקרים המדעיים עולה כי ההשפעות הביולוגיות של הקרינה עלולות להתקיים הן בחשיפה לשדות אלקטרומגנטיים בתדר נמוך והן בתדרים הגבוהים בתחום הרדיו והטלפונים הסלולאריים. כמו כן, **הצטברו ראיות המצביעות על עליה בסיכון ללקות בסרטן המוח לאחר שימוש ממושך בטלפונים סלולאריים.**

770. העניין הבולט והמדאיג מכל הוא כי ממסמך סיכום הועידה דלעיל עולה, כי חברות הרט"ן מממנות הטיית תוצאות אנליזות וניתוח של ממצאי מחקר שדוחים את הראיות לכך שבחשיפה לקרינה יש סיכונים אפשריים לבריאות הציבור.

771. למען ההגינות, יש להוסיף כי בעניין המשיבות, אין בידי המבקשים כל ראיה כי המשיבות מימנו מחקר כלשהו בעניין סיכוני הקרינה כך שטענה זו אינה תקפה לגביהן באופן ספציפי.

772. בדומה לנזקי העישון אשר נבחנו בפסיקה בארץ ובעיקר בעולם, ואין צורך להכביר מילים בעניין זה, הרי שהנזקים הבריאותיים אינם מצביעים עובדתית על נזק וודאי לכל אדם או קבוצה, אלא על תוצאה כוללת המשפיעה על ציבור שלם (לרבות גם ביחס לציבור הלא מעשן החשוף לעשן שמסביבו-עישון פסיבי) והכול תוך בחינה של נתונים סטטיסטיים וכוללים.

773. הידע הרפואי הנובע מנזקי עישון הוא תוצאה של מחקרים שבוצעו במשך עשרות שנים. בכל הנוגע לנזקי הקרינה הסלולארית, הרי שהמחקר נמצא עדיין בתחילת הדרך, באופן שההשפעות הבריאותיות של הטכנולוגיה הסלולרית עדיין לא נלמדו דיים. יחד עם זאת, מהידע הקיים כיום ניתן ללמוד על מגמה וסיכונים ברורים. **מסיבה זו, ועד להתגבשות תמונה ממצה ומפורטת על בסיס נסיון של שנים, נקבעו כללי זהירות ברורים שבמרכזם עיקרון הזהירות המונעת. עיקרון זה אומץ על ידי אירגוני בריאות בעולם וגם ע"י המחוקק הישראלי.**

774. יתרה מכך, חלק מהצרכנים המודעים לסיכוני הקרינה בוחרים להצביע ברגליים ולרכוש טלפון נייד בשים לב לנתוני הקרינה שפורסמו לגביו, כאשר רמת הסף המקסימאלית לגבי חלק מהמכשירים הנמצאים בשוק מפורסמת ככזו הקטנה משמעותית מרמת הסף המקסימאלית המותרת. אלא שגם לקוחות אלו אינם יודעים כי מדובר על נתון ראשוני למכשיר ונתוניו "בפס היצור" שכן עם הזמן, ומסיבות מגוונות, המכשיר הסלולארי עלול לשדר בעתיד בעוצמה העולה על המותר או על הנתונים הראשוניים שהוא התיימר להציג.

775. המבקשים יטענו כי לאור מעמדן של המשיבות, ההסכמים עם הציבור, תנאי הדין הספציפים והכללים, תנאי הרישיון, עיקרון הזהירות המונעת, והחשוב מכל- החובה לשמור על בריאות ציבור הצרכנים- חובה עליהן לפעול לצימצום הסיכונים והנזקים תוך מיזעור רמות הקרינה אליהן חשוף הציבור.

776. לאור המפורט לעיל בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לקבל את הבקשה ולהורות כדלקמן –

- 246.1 לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית.
- 246.2 לקבוע כי הקבוצה המיוצגת במסגרת תובענה זו כפי שפורט לעיל.
- 246.3 להורות, בהתאם לשיקול דעתו וכפי שימצא לנכון, על האופן של פרסום ההחלטה על אישורה של התובענה כיצוגית וכן לקבוע כי המשיבות הן שישאו בהוצאות הפרסום.
- 246.4 לפסוק למבקשים את גמולם בגין טרחתם בהגשת הבקשה, הכנת התובענה והוכחתה בשיעור יחסי לשווי הסעד ממנו יהיו חברי הקבוצה ובשים לב גם להיקף הסעדים ההצהרתיים וצווי העשה המבוקשים במסגרת תובענה זו.
- 246.5 לאשר לב"כ המבקשים אשר ינהל את התובענה הייצוגית בשם המבקשים ובשם הקבוצה לקבל שכ"ט עו"ד בשיעור ובאחוזים כפי שיקבע בית המשפט הנכבד, והכל בצירוף מע"מ כדין.
- 246.6 לחייב את המשיבות בכל הוצאות המשפט של המבקשים, אם תהיינה, לרבות אגרת בית משפט – אם יחוייבו בתשלום אגרה.
- 246.7 להורות על כל סעד נוסף כפי שבית המשפט הנכבד ימצא לנכון וצודק בנסיבות העניין.
777. ככל שיהיה צורך בכך, ולאחר גילוי פרטים נוספים ו/או מסמכים חדשים ו/או עובדות חדשות, שומרים המבקשים על זכותם לעתור לתיקון הבקשה או לחילופין להגיש בקשות נוספות.
778. בקשה זו נתמכת בתצהירם של המבקשים אשר נסמכת על תיק מוצגים אחד אשר זהה לתיק המוצגים המצורף לכתב התביעה, לעיונו של בית המשפט הנכבד.

רוני קרדונר, עו"ד
ב"כ המבקשים